

A Szombathelyi Szivárvány Óvoda

Epochális rendszerű Pedagógiai programja

OM: 036462

Készítette: Ganzerné Dávid Gabriella
igazgató
a nevelőtestület bevonásával

Hatályba lépés: 2024. január 1.

TARTALOMJEGYZÉK

BEKÖSZÖNTŐ	1.
1. KÜLDETÉSNYILATKOZATUNK	2.
2. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR	2.
3. ÓVODÁNK BEMUTATÁSA	4.
3.1. Óvodánk személyi feltételei.....	6.
3.2. Óvodánk tárgyi feltételei	6.
3.3. Az óvodai élet megszervezése	7.
3.4. Az óvoda kapcsolatai.....	9.
3.4.1. Az óvoda belső kapcsolatai.....	9.
3.4.2. Az óvoda külső kapcsolatai.....	12.
3.4.3. Az óvodapedagógusok közötti és a nevelési-oktatási intézmény közötti horizontális kapcsolatok	12.
4. ÓVODÁNK NEVELÉSI ALAPELVEI	14.
5. ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLKITŰZÉSEI	16.
5.1. Gyermekképünk.....	17.
5.2. Pedagógusképünk	18.
5.3. Óvodaképünk.....	21.
5.4. Programunk pedagógiai és pszichológiai koncepciója	23.
5.5. Az tevékenységben megvalósuló tanulás.....	23.
5.6. Az epochális tanulás jellemzői	24.
6. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	28.
6.1. Az egészséges életmód alakítása	28.
6.1.1. Óvodánk egészségnevelési programja.....	32.
6.2. Érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés.....	41.
6.3. Az anyanyelvi-, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	46.
6.3.1. Az anyanyelvi fejlesztés és nevelés.....	46.
6.3.2. Az értelmi fejlesztés és nevelés.....	50.
6.4. Környezettudatos szemlélet, fenntarthatóságra nevelés	54.
7. PROGRAMUNK TARTALMI KERETEI	56.
(TEVÉKENYSÉGI FORMÁK)	

7.1.	Játék.....	56.
7.2.	A külső világ tevékeny megismerése.....	60.
7.2.1.	Környezetismeret, környezetvédelem, illem	61.
7.2.2.	Matematikai játékok.....	65.
7.3.	Verselés, mesélés.....	69.
7.4.	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	73.
7.5.	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka.....	77.
7.6.	Mozgás.....	80.
7.7.	Munka jellegű tevékenységek.....	84.
7.8.	Pedagógiai adatkezelés	88.
8.	AZ ÓVODÁBA ÉS AZ ISKOLÁBA LÉPÉS FELTÉTELEI	90.
8.1.	Az óvodába lépés feltételei.....	90.
8.2.	Befogadás	90.
8.3.	Az iskolába lépés feltételei	90.
9.	SAJÁTOS FELADATOK, SPECIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK	93.
9.1.	Az óvoda gyermekvédelmi programja.....	93.
9.2.	A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység.....	94.
9.3.	Gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai tevékenységek.....	95.
9.4.	Inkluzív pedagógia – a gyermekek esélyegyenlőséget szolgáló intézkedések.....	98.
9.5.	A sajátos nevelési igényű gyermekek befogadása és fejlesztése	103.
9.6.	Életkori sajátosságoktól eltérő képességszintű gyermekek fejlesztő, felzárkóztató programja	111.
9.7.	Gyermekorvosi, védőnői tanácsadás.....	123.
9.8.	Szülői igény esetén, térítés ellenében szervezett szolgáltatások.....	123.
10.	PEDAGÓGIAI PROGRAM BEVÁLÁS VIZSGÁLATA	125.
11.	LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	128.
12.	ÉRVÉNYESSEGI RENDELKEZÉSEK.....	129.
13.	NYILVÁNOSSÁGRA HOZATAL.....	130.
	MELLÉKLETEK	131.

BEKÖSZÖNTŐ

„A jövő gyermekeink kezében leledzik. Gyermekeink azonban a mi kezünkben vannak.”
W. Berthold

Az ember életének korai szakaszában dől el, hogy milyen személyiséggé válik, az óvodából kilépő gyermek milyen jártasságok, képességek, készségek birtokában vág neki az iskolai éveknél.

Társadalmi elvárás, hogy a nevelés, oktatás rugalmasan kövesse a társadalmi, tudományos és technikai élet változásait és ez által alkalmazni képes tudást adjon a gyermekeknek. Igaz ez az óvodára is, hiszen az óvoda a köznevelés legelső lépcsőfoka. Az óvodában alapozunk meg minden olyan képességet, készséget, amire az élethosszig tartó tanulás során építkezni lehet. Az itt kialakult jó vagy rossz szokások, a képesség, hogy kiaknázzuk saját lehetőségeinket, az irányultság, egy életen át elkísérnek bennünket. Ezért döntő jelentőségű, hogy mit, hogyan, milyen módon tanítunk meg, milyen tudással, milyen kompetenciákkal ruházzuk fel a gyermekeket, milyen meleg, családi környezetet tudunk biztosítani, ahol a gyermek érdekében sikeresen alkalmazzuk az egyéni bánásmód elvét, ahol a tevékenységek színes kínálatával segítjük a gyermeket egyéni képességei kibontakoztatásában.

Az óvodapedagógus óriási felelőssége, hogy a családdal együttműködve a gyermeket kézen fogva vezesse végig ezen az úton.

Hogyan segítsük tehát óvodásainkat, hogy boldog gyermekek, sikeres felnőttek lehessenek?

Pedagógiai programunkat e gondolatok tükrében fogalmaztuk meg, hogy útmutatást és választ adjunk a kérdésre.

Ganzerné Dávid Gabriella
igazgató

1. KÜLDETÉSNYILATKOZATUNK

A magyar társadalomban bekövetkezett változások újabb kihívások elé állították az óvodapedagógiát. A társadalmi egyenlőtlenség, a kirekesztés csökkentése, az egyéni fejlődési út biztosítása kiemelt feladata lett az utóbbi évek oktatáspolitikájának. Így napjainkban, a saját munkánkban is az egyik legnagyobb kihívás az integráció sikeres megvalósítása, a szegregáció elkerülése, az egyéni képességek mindenki számára sikeres kibontakoztatása.

Az inkluzív pedagógia a „sokféleség pedagógiája”, „pedagógia mindenki számára”.

Epochális nevelési programunk, amely inkluzív szemlélettel tekint a sajátos nevelési igényű, a hátrányos, a halmozottan hátrányos, a tehetséges, és a valamilyen területen eltérő fejlettséget mutató gyermekekre is, biztosítja minden gyermek számára az esélyegyenlőséget. Nevelési gyakorlatunk komoly elszántsággal jár, hiszen differenciálnunk kell, nem csak a módszerekben, hanem célokban, feladatokban, és a megvalósítás folyamatában.

Azért dolgozunk, hogy a 3-7 éves korú gyermekek harmonikus személyiségének életkorra jellemző tulajdonságait kibontakoztassuk és erősítsük. Fejlesszük a gyermekek beszédképességét, erősítjük önállóságukat, megalapozzuk és növeljük önbecsülésüket. Olyan gyermekeket szeretnénk nevelni, akik nyitottak a környező világ megismerésére, akik szárnyaló képzeletük segítségével szabadon alkotnak. Támogatjuk, hogy környezetükben jól tájékozódó, azt védő, szerető gyermekké váljanak, saját elgondolásaiknak érvényt tudjanak szerezni.

Segítjük a fejlődésében akadályozottat, részképesség zavarokkal küzdőt, valamint a kiemelten tehetséges gyermekeket. Támogatást nyújtunk a nehéz élethelyzetben lévő családoknak.

Olyan óvodába várjuk a gyerekeket, ahol szeretetben, otthonos, derűs, biztonságot nyújtó, nyugodt légkörben tölthetik egész napjukat. Sokféle játékos tevékenység közt válogathatnak nap, mint nap, ahol gyermekszerető óvodapedagógusok, pedagógiai asszisztensek, dajkák vesznek körül őket.

„A legtöbb, amit gyermekeinknek adhatunk: gyökerek és szárnyak”

J. W. Goethe

2. JOGSZABÁLYI HÁTTER

A Pedagógiai Program elkészítésénél figyelembe vételre kerültek az intézmény működését, tevékenységét meghatározó fontosabb külső szabályozások, így különösen:

- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról
- 401/2023. (VIII.30) Korm. Rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról.
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. Törvény
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról - 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
- 1997. évi XXXI. tv. a Gyermek védelemről és gyámügyi igazgatásról
- Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról
- 48/2012. (XII.12.) EMMI rendelet a pedagógiai – szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai – szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- 277/1997. (XII.22.) kormányrendelet a pedagógus – továbbképzésről, a pedagógus szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
- 15/2013. (II.26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 17/2013. (III.1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- Az óvoda hatályos Alapító Okirata
- Nevelőtestületi határozatok

3. ÓVODÁNK BEMUTATÁSA

Az intézmény hivatalos neve:	Szombathelyi Szivárvány Óvoda
Az intézmény székhelye:	Szombathely, Deák Ferenc utca 39/B
Az óvoda igazgatója:	Ganzerné Dávid Gabriella
Telefon:	94/501-514, 94/501-515, +36 20 5035333
E-mail címe:	ganzerne.gabriella@szivarvany.szombathely.hu
Fenntartója:	Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata
Címe, telefonszáma:	9700 Szombathely, Kossuth Lajos u. 1-3., 94/520-100
Alapító okirat kelte:	2020.10.15.
Alapító okirat száma:	41651-34/2020
OM azonosító:	036462

Működési köre: kötelező felvételt biztosító óvoda Szombathely város közigazgatási területén, az Önkormányzat által meghatározott működési körzet alapján, illetve Salköveskút óvodásai számára

Besorolása a tevékenység jellege alapján: közszolgáltató költségvetési szerv, közintézmény, óvodai ellátás

Feladatellátásához kapcsolódó funkció szerint: önállóan működő költségvetési szerv

Az óvoda alapító okirat szerinti férőhelyeinek száma: 7 csoport, 189 férőhely

Az intézmény ellátandó alaptevékenysége: A Nemzeti Köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényben és a vonatkozó egyéb jogszabályokban foglaltak szerint az óvoda alapfeladata:

1. A gyermek három éves korától a tankötelezettség kezdetéig tart, a teljes óvodai életet magában foglaló óvodai nevelés
2. a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatok ellátása
3. a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált óvodai nevelése
4. a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján azon többi gyermekkel együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermek nevelése, aki enyhe fokban értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos, autizmus spektrum zavarral, vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd

NKtv. 3§ (5) -nek megfelelően az óvodai nevelés nyelve a magyar.

Intézményünk 1979-ben – a Nemzetközi Gyermekévben – nyitotta meg kapuit.

Óvodánk helyiségei a funkciónak megfelelőek, esztétikus berendezése, a felújított játszóudvar hozzájárul a színvonalas nevelőmunka végzéséhez. Az óvodapedagógusok kreativitásukkal otthonossá varázsolták a gyermekek számára a mindennapi élet színtereit.

A nevelőtestület saját elképzeléseinek megvalósításához – melyben a nevelőmunka színvonalának folyamatos emelése a cél – eddig is saját erőforrások felkutatásával, pénzeszközök takarékos felhasználásával járult hozzá. Ezen források felhasználásával alakítottunk ki 2 fejlesztő és 1 logopédiai szobát, bővítettük nevelői kézikönyvtárunkat, tornaszobánk felszerelését, udvari mozgásfejlesztő játékaikat, csoportszobák berendezéseit, eszközeit.

Óvodai nevelésünk középpontjában a gyermek áll.

Az óvodai nevelés szakasza a gyermek három éves korában kezdődik és addig az időpontig tart, ameddig a gyermek a tankötelezettség teljesítését meg nem kezdi az iskolában.

Pedagógiai munkánk során kiegészítő nevelést, fejlesztést adunk a családi neveléshez, mert *a gyermek nevelése elsősorban család joga és kötelessége.*

Az óvoda csoportszerkezetének kialakítását az adott nevelési évben beíratott gyermekek életkori megoszlása és létszáma határozza meg. Ezért első sorban osztatlan és esetenként részben osztott csoportokat szerveztünk, figyelembe véve a szülők igényeit, és a gyermekközösségek szociális összetételét. A vegyes életkorú csoportok szervezeti keretei a különböző szociális háttérrel rendelkező (hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű), a sajátos nevelési igényű, valamint a migráns gyermekek számára is egyaránt kedvező fejlődési környezetet biztosítanak

Az óvodai nevelés országos alapprogramja szellemiségével összhangban biztosítjuk a továbbiakban esetlegesen hozzánk érkező gyermekek számára az óvodai nevelés keretében a kisebbségi önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, és átörökítésének lehetőségét. (migráns gyermekek)

A partneriskolák tanítóinak visszajelzései, illetve az óvodapedagógusaink iskolákban tett látogatásainak tapasztalatai megerősítettek bennünket, hogy pedagógiai munkánk jó úton halad. A gyermekek nagy többsége zökkenőmentesen veszi az akadályokat, könnyen beilleszkedik az iskolai környezetbe.

3.1. Óvodánk személyi feltételei

1. Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.
2. Az óvodában a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek fejlődése szempontjából. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelés sikerességének.
3. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.
4. Az óvodapedagógusi tevékenységnek és a pedagógiai munkát segítők összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.
5. A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése a szakértői véleményben meghatározott-speciális végzettségű szakember közreműködésével zajlik.
6. A beilleszkedési-, tanulási-, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek fejlesztéséről óvodánk fejlesztőpedagógusai gondoskodnak
7. A migráns gyermekeket is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.
8. A Kormány 137/2018. (VII. 25.) Korm. rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet rendelkezése alapján: Az óvodai nevelés a gyermek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló foglalkozások keretében folyik. Ha az óvoda reggel 8:00 óra előtt vagy a délutáni időszakban nem fejlesztő, iskolaelőkészítő vagy más, kifejezetten nevelési jellegű foglalkozást szervez, ezen idő alatt a gyermekek felügyeletét nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörbe foglalkoztatott személy is elláthatja.

3.2. Óvodánk tárgyi feltételei

Az óvodánk rendelkezik pedagógiai programunk megvalósításához szükséges tárgyi feltétellel. Az épület berendezését, az udvarát, a kertjét oly módon alakítottuk ki, hogy az szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfelelően változó testméretüknek, biztosítsa egészségük megőrzését, testi fejlődésüket. Lehetővé tesszük mozgás- és játéki igényük kielégítését, harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vesszük körül őket. A gyermekek által

használt tárgyi felszereléseket, játék eszközöket számukra hozzáférhető módon, biztonságukra figyelve helyeztük el. E mellett az óvoda egyidejűleg biztosít megfelelő munkakörnyezetet az óvodai munkatársaknak, és teremt lehetőséget a szülők fogadására.

Rendelkezünk tornaszobával, összenyitható – közös rendezvényekre alkalmas – teremmel, jól felszerelt könyvtárral, nevelőtestületi szobával, logopédiai-, gyógypedagógiai-, idegen-nyelvi fejlesztő szobával. Az óvoda udvara a balesetvédelmi szabályok maximális betartása mellett kellő mozgásteret biztosít a gyermekeknek, ahol is természetes anyagokból készült mozgásfejlesztő játékeszközök szolgálják mozgás- és játékgényük kielégítését. Pedagógiai programunk eredményes megvalósításához szükséges tárgyi eszközök, anyagok jegyzéke éves bontásban a mellékletben található.

3.3. Az óvodai élet megszervezése

A gyermekek mindennapos tevékenységeit az óvoda helyiségeiben, illetve egyéb a tevékenységek megtartásához alkalmas helyen szervezzük meg. Az óvodán kívül akkor szervezhető gyermeki tevékenység, ha a gyermekek intézményi felügyelete a külső helyszínen, továbbá az oda-, és visszajutás közben biztosított. Az óvodán kívül szervezett tevékenységekről a szülőt minden esetben tájékoztatni kell.

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a keretet. A napirend elemei a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5–35 perces) makro-, és mikrocsoportos tevékenységek szervezése által valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődés érzelmi biztonságot teremt a gyermeknek.

Óvodánkban folyamatos napirendet alkalmazzuk.

Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék ki-tüntetett szerepét. A napi- és hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki, figyelembe véve a gyermekcsoport összetételét.

NAPIREND ajánlás

6 ¹⁵	}	J Á T É K	7 ⁰⁰	Ábrázolás
			8 ³⁰	Tízórai
			9 ¹⁵	Verselés, mesélés
				Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
				Tanulás
11 ³⁰	}	K	10 ³⁰	Mozgás
				Játék a szabadban
				Mindennapos mozgás
			11 ³⁰ -tól – 12 ³⁰ -ig	Tisztálkodás, Ebéd Pihenés előtti mese
			12 ³⁰ -tól – 14 ³⁰ -ig	Pihenés
14 ³⁰	}	J Á T É K	14 ³⁰	Folyamatos felkelés
				Uzsonna
				Hazabocsájtás
16 ⁴⁵				

HETIREND ajánlás

A hetirend az óvodapedagógus által szervezett fejlesztő tevékenységek napját határozza meg, kivéve a rajzolás, festés, mintázás, kézi munka és az ének, zene, énekes játék, gyermektánc.

Környezetismeret (környezetvédelem, illem) epocha

hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	péntek
verselés, mesélés környezetismeret	verselés, mesélés környezetismeret mozgás	verselés, mesélés környezetismeret	verselés, mesélés környezetismeret mozgás	verselés, mesélés környezetismeret heti munkanap

Matematika epocha

hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	péntek
verselés, mesélés matematika	verselés, mesélés matematika mozgás	verselés, mesélés matematika	verselés, mesélés matematika mozgás	verselés, mesélés matematika heti munkanap

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka és az ének, zene, énekes játék, gyermektánc a hét bármely napján, a gyerekek igénye szerint szervezhető.

A **mozgás** heti két alkalommal az évszaknak és a tornatermi, beosztásnak megfelelően.

Mindennapos mozgást a hét minden napján szervezünk.

Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást segítő egyéb munkatársakkal.

3.4. Az óvoda kapcsolatai

Az óvodai nevelés a családi nevelés kiegészítőjeként szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattartástól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenció gyakorlatot, a segítségnyújtás családhoz illeszkedő megoldásait.

A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükséglethez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

3.4.1. Az óvoda belső kapcsolatai

A 3-6 éves gyermek életét befolyásoló színterekkel, társintézményekkel az óvodapedagógus a gyermek fejlődésének érdekében folyamatos kapcsolatot tart.

Ezek színterei:

- Család – az óvodapedagógus feltérképezi, (szükség esetén családsegítő tevékenységet folytat), és felajánlja együttműködését a családnak a gyermek nevelésében, és az ez által szerzett ismeretei birtokában alakítja a gyermek számára a legoptimálisabb óvodai nevelést.
- Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények), és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében.

Együttműködési elvek a kapcsolattartásban:

- A család sajátos értékrendjének elfogadása, érvényesülése a gyermek óvodai nevelésében, szoros együttműködés a család – óvoda kapcsolatban.
- Korrekt nevelési magatartás az értékközvetítésben.

Az együttműködés célja:

- Pedagógiai programunk értékrendjének elfogadása, konstruktív életvezetés megvalósítása sokszínű tevékenységekkel, amelyet a család és óvoda együtt teremt meg.

A szülő joga a gyermek személyiség jogainak képviselőjében:

- Megismerni az óvodai csoportot, és az óvodapedagógust.
- Megismerni az óvoda nevelési programját, házirendjét, és egyéb dokumentumait.
- Fogadó óra keretében szükség szerint tájékoztatást kérhet a pedagógustól gyermeke fejlődéséről.
- Ötletekkel, hagyományalakítással bekapcsolódhat a nevelési folyamatba.
- Képviselheti az óvoda érdekeit, részt vehet a szülői támogatói kör tevékenységében.

Az együttműködés feladata:

- A gyermek nevelési körülményeinek, feltételeinek közös megtervezése.
- Egymás tiszteletén alapuló tevékeny, együttműködés a gyermek nevelésében.

- A szülő kötelessége tiszteletben tartani gyermeke, szülőtársai, és az óvoda dolgozóinak személyiségi jogait.

Az együttműködés tartalma, jellemzői

Befogadás

Az óvodapedagógus felkínálja a „szülős befogadás” lehetőségét, amellyel a család bármely tagja (édesanya, édesapa, nagyszülő...) élhet. A befogadás időtartama a gyermek biztonságérzetének alakulásától függ, tehát gyermekenként változó. Az óvodapedagógus, és feladattól függően a dajka fokozatosan a szülő helyébe lép, és segíti a gyermek szociális képességeinek fejlesztését. A befogadást a csoporthoz szokott, fejlettebb gyermektársak is megkönnyítik.

Családlátogatás

A szülő igénye szerint élhet azzal a lehetőséggel, hogy az óvodapedagógus otthonában látogassa meg a gyermeket. A családlátogatás erősíti a gyermek biztonságérzetét, megkönnyíti az óvodapedagógus részéről a befogadást, megismerést.

Fogadóóra

A fogadóóra alkalmat teremt a szülő és a pedagógus bizalmas párbeszédére, amelyben tájékoztatást kap a szülő gyermeke fejlődéséről. Alkalmat nyílik az esetleges problémák megbeszélésére, a közös megoldások keresésére. A fogadó órák igénybevételét a gyermek sajátos érdekében az óvodapedagógus is kezdeményezheti.

Szülői értekezlet

A szülői értekezlet az óvodapedagógus és a csoportba járó gyermekek szülei közötti közösségi kapcsolattartási forma. Tájékoztatás, párbeszéd mindenkit érdeklő, érintő témában, a szülők pedagógiai kultúrájának formálása.

Programok

Közös programok a szülők részvételével: kirándulások, kulturális programok, ünnepek, ünnepélyek, hagyományörző rendezvények, játszó-, és barkácsoló délutánok, sportrendezvények.

Nyílt napok

Nyílt napok a beiratkozást megelőző időszakban az óvoda iránt érdeklődő szülők és gyermekek részére, valamint a nevelési év során, a szülő igénye alapján a pedagógussal előre egyeztetett időpontban.

Az együttműködés várható eredménye:

- A szülő megismeri az óvoda szokás- és értékrendjét.
- Részt vesz olyan tevékenységekben, melyek színesebbé, gazdagabbá teszik a gyermekek óvodai életét.
- Problémái megoldásában kikéri az óvodapedagógus véleményét, segítségét.

3.4.2. Az óvoda külső kapcsolatai

Az óvoda rendszeres kapcsolatot tart az alábbi intézményekkel:

- Szombathely MJV. mint a fenntartó
- Szombathelyi Köznevelési GAMESZ
- az óvoda felvételi körzetéhez tartozó intézmények (partner iskolák, az együttműködési megállapodás az éves munkaterv melléklete)
- ELTE Savaria Regionális Pedagógiai Szolgáltató és Kutató Központ Szakmai Szolgáltató Intézményegység
- Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Szombathelyi Tagintézménye
- Vas Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Megyei Szakértői Bizottsága
- Aranyhíd Nevelési-Oktatási Integrációs Központ
- Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermejjóléti Szolgálat
- A Családok Átmeneti Otthona
- Az egészségügyi ellátást biztosító gyermekorvos, védőnői hálózat, intézmények,
- megyei és városi kulturális intézmények
- A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében óvodánk külföldi magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik, és – lehetőség szerint – szakmai kapcsolatot tart fenn.

3.4.3. Az óvodapedagógusok közötti és a nevelési-oktatási intézmények közötti horizontális kapcsolatok

Versenyképes minőséget a nevelés-oktatás területén csak úgy lehet létrehozni ha „naprakészek vagyunk”, követjük szakterületünk változásait.

Egyre nagyobb szerepet kapnak az egymástól való tanulás módszerei. A *horizontális tanulás* talán legfontosabb jellemzője, hogy bevált gyakorlatokat közvetít, a gyakorlatban keletkező tudás partneri cseréje, egyenrangú felek közötti elosztása történik.

Szükséges, hogy a minőségi szakmai munka iránt az óvodapedagógusok elkötelezettek legyenek, a folyamatos fejlesztés, az állandó jobbítás szervezeti filozófiáját vallják.

Ennek meghatározó jellemzői:

- ciklikus értékelési rendszerrel követjük saját működési gyakorlatunkat
- a teljes szervezet a jobbítás, a fejlesztés elkötelezettje
- hangsúlyt kap a csapatmunka, elsősorban a projekt jellegű feladatok szervezésében
- a szervezet tagjai között produktív, kooperatív kapcsolatok alakítására törekszünk

Legfontosabb céljaink:

- saját pedagógiai rendszerünk folyamatos jobbítása
- a szakmai együttműködés lehetőségeinek felkutatása
- a már bevált pedagógiai gyakorlatok (intézményi jó gyakorlatok) megismerése

4. ÓVODÁNK NEVELÉSI ALAPELVEI

Alapelveink meghatározásánál az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja az irányadó.

Ennek szellemében pedagógiai alapelveinket az alábbiakban határozzuk meg:

- Pedagógiai programunk az emberi személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre.
- Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának megfelelően az óvodai nevelés a gyermeki személyiség teljes kibontakozására, az emberi jogok és a gyermeket megillető alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásának megerősítésére irányul; az egyenlő hozzáférés biztosításával.
- Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszünk, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, és esetlegesen meglévő hátrányai csökkenjenek. Óvodai nevelésünk nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.
- A gyermeket, mint fejlődő személyiséget gondoskodás és különleges védelem illeti meg.
- A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

Óvodai nevelésünkben érvényesülnek a különböző innovatív pedagógiai törekvések, mert az alapprogram biztosítja a pedagógusok módszertani szabadságának érvényesülést, megkövetelést, csak a gyermek érdekében tartalmaz.

Pedagógiai Programunk készítésekor figyelembe vettük a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelveit.

Óvodai nevelésünk az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik a gyermekek:

- érzelmi biztonságáról,
- derűs, szeretetteljes óvodai légköréről,
- testi-, és értelmi képességének egyéni-, és életkor specifikus alakításáról,
- sokszínű tevékenységekről,

- önmegvalósító, szabad játéktevékenységről,
- életkorának megfelelő műveltségtartalmak közvetítéséről,
- fejlődéséhez, fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

5. ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLKITŰZÉSEI

Óvodai nevelésünk célja, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembe vételével, ide értve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is.

Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában miközben az teljesíti funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-, személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

Nevelésünk folyamán arra törekszünk, hogy nyugodtan és természetesen érjenek meg a kisgyermek testi-, és lelki tulajdonságai, azok a szociális-, és értelmi képességei, melyek biztosítani tudják az iskolai közösségben történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését.

Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a gyermeki személyiség komplex fejlesztésének:

- a (tanult) motívumok kialakításának, mivel a motívumok segítik az embert döntései meghozatalában
- a képességek fejlesztésének, mert a képességektől függ a döntések kivitelezésének eredményessége.

Nevelőmunkánk során olyan motívumokat és képességeket kell fejlesztenünk, melyek eredményeként gyermekeink döntései megalapozottak lesznek, döntéseik kivitelezésében pedig eredményesek.

Epochális nevelési programunkban az alábbi program specifikus célokat határozzuk meg:

- Egyéni képességfejlesztés, mindig az adott gyermek aktuális fejlettségéből kiindulva, természetes környezetben, öntevékeny részvétellel szerzett tapasztalatokra építve
- Szeretetteljes, a gyerekek érdekeit, egyéni igényeit szem előtt tartó óvodai nevelés
- Sikerorientált, szívesen kommunikáló, a környezetben jól eligazodó, problémájukra aktívan közreműködve - saját megoldást találó, jó kapcsolatteremtő képességgel rendelkező gyermekek nevelése

- Természetszeretet kialakítása
- Gyermekünk tisztán, gazdag szókinccsel, megfelelően tudjanak beszélni, mert a kisgyermek személyisége az anyanyelv által fejlődik a legjobban
- Hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása
- Sajátos nevelési igényű gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztés
- Tehetséges gyermekekkel való foglalkozás, „tehetségcsírák” gondozása

5.1. Gyermekképünk

Az Alapprogram az emberi személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre.

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi-, és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi-, és tárgyi környezet szerepe meghatározó.

Mire vállalkozunk nevelésünk során?

Arra, hogy megteremtjük a kisgyermekben a test és a lélek harmóniáját, az egészséges testi állapotot, az őt körülvevő világ iránti nyitottságának kihasználásával, érdeklődésének, tanulási vágyának kielégítésével.

Emberi értékek megláttatását, individumának tiszteletben tartásával. Nem kötelességek korlátait, hanem szabadságot szeretnénk nyújtani a gyermekek számára. Az óvodapedagógus szereplő, védő, óvó gondoskodását, a védettség érzését, érzelmi biztonságot, amely a kiegyensúlyozott fejlődés feltétele.

Olyan gyermekeket szeretnénk nevelni, aki:

- elsősorban boldog, az életben eligazodó
- kérdéseire választ kereső-kutató
- tanulni, megismerni vágyó
- a másik embert elfogadó, vele összhangban élő

- színesen kommunikáló, aki az őt körülvevő természettel harmóniában és tiszteletben él, annak értékeire vigyáz, védi

5.2. Pedagógusképünk

Az óvodapedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek nevelése, óvodában a gyermekek Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése.

Az óvodapedagógus kötelessége különösen:

- Nevelő és oktató munkája során gondoskodik a gyermek személyiségének fejlődéséről, tehetségének kibontakoztatásáról, ennek érdekében tegyen meg minden tőle elvárható, figyelembe véve a gyermek egyéni képességeit, adottságait, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét.
- Különleges bánásmódot igénylő gyermekekkel egyénileg foglalkozzon, szükség szerint együtt működjön gyógypedagógussal, konduktorral vagy a nevelést, oktatást segítő más szakemberekkel, a hátrányos helyzetű gyermek felzárkóztatását elősegítve.
- Segítse a tehetségek felismerését, nyilván tartsa a tehetséges gyermekeket.
- Előmozdítsa a gyermek erkölcsi fejlődését, a közösségi együttműködés magatartási szabályainak elsajátítását, és törekedjen azok betartatására.
- Egymás szeretetére és tiszteletére, a családi élet értékeinek megismerésére és megbecsülésére, együttműködésre, környezettudatosságra, egészséges életmódra, hazaszereztetre nevelje a gyermekeket.
- A gyermek testi-, lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával.
- Az intézmény igazgatója a pedagógus vagy érettségi végzettséggel rendelkező, nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatottja számára előírhatja
  - a) a vércukorszint szükség szerinti mérését,
  - b) szükség esetén, orvosi előírás alapján, a szülővel, más törvényes képviselővel, a megadott kapcsolattartási módon egyeztetve, az előírt időközönként a szükséges mennyiségű inzulin beadását.

A nevelési-oktatási intézmény igazgatója a feladat ellátását

a) olyan pedagógus vagy legalább érettségi végzettséggel rendelkező, nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott személy útján biztosítja, aki az Oktatási Hivatal által szervezett, a feladat ellátásához kapcsolódó ismeretekről szóló szakmai továbbképzésén részt vett, és aki a speciális ellátásban való részvételt vállalja, vagy

b) iskolaorvos vagy iskolavédőnök útján biztosítja.

A szülő, más törvényes képviselő a gyermek ellátása iránti kérelmét az Eütv. 15. § (5) bekezdésével összhangban meg tett formában nyújtja be.

Az intézmény igazgatója egy esetleges rosszullét esetén az Eütv.-vel összhangban álló speciális ellátási eljárásrendet alakít ki.

- A gyermek és a szülők, valamint a munkatársak emberi méltóságát és jogait maradéktalanul tiszteletben tartsa, javaslataikra, kérdéseikre érdemi választ adjon.
- Az ismereteket tárgyilagosan, sokoldalúan és változatos módszerekkel közvetítse, munkáját szakszerűen megtervezve végezze, irányítsa a gyermeki tevékenységet.
- Részt vegyen a számára előírt pedagógus továbbképzéseken, folyamatosan képezze magát.
- A Pedagógiai Programban és az SZMSZ-ben előírt valamennyi pedagógiai és adminisztratív feladatait maradéktalanul teljesítse.
- Pontosan és aktívan vegyen részt a nevelőtestület értekezletein, fogadó órákon, az ünnepeken és az éves munkaterv szerinti rendezvényeken.
- Gyakornokként határidőre megszerezze a kötelező minősítést.
- Megőrizze a hivatali titkot.
- Hivatásához méltó magatartást tanúsítson.
- A gyermek érdekében együtt működjön munkatársaival és más intézményekkel.

Az óvodapedagógussal szemben támasztott elvárások:

magas szintű szakértelem, pedagógiai felkészültség, technológiai kompetencia, szervezeti-együttműködési készség, rugalmasság, mobilitás, nyitottság.

A pedagógus-életpályamodell bevezetése, az elvárásoknak való megfeleléssel kapcsolatos törvényi, jogszabályi változások a pedagógusok előmeneteli rendszerében nyolc kompetencia-területet jelöl meg. Pedagógus kompetenciák:

1. Szakmai feladatok, szaktudományos módszertani tudás.
2. Pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése, és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók.
3. A tanulás támogatása.
4. A gyermek személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése, a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval együtt történő sikeres neveléséhez, oktatásához szükséges megfelelő módszertani felkészültség.
5. A gyermekcsoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a társadalmi-kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység.
6. Pedagógiai folyamatok és a gyermekek személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése.
7. Kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás.
8. Elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért.

A pedagógus, mint modell szerepe, személyisége:

- Hiteles azonosulási mintát nyújt a gyermeknek.
- Modell értékű kommunikációja, bánásmódja a pedagógus és az óvoda más dolgozóinak tekintetében.
- Megjelenésében igényes, nyugalmat, elfogadást, megértést, szeretetet, vidámságot árasztó.
- A gyermekek adottságaiból eredő különbözőséget tiszteletben tartó, az átlagtól eltérő képességek és személyiségvonások problémáit felismerő, szükség szerint segítséget nyújtó.
- Legyen tekintélye, melynek alapja a szilárd jellem és magas szintű pedagógiai, pszichológiai, módszertani műveltség.
- Ismerje a gyerekek gondolat-, és érzelemvilágát, tisztelje és szeresse a reá bízott gyermekeket, érezzen irántuk felelősséget.

- Kiegyensúlyozott érzelmi élet fontos alapja a nevelőmunkában, legyen spontán, pozitív tulajdonságokat meglátó, empatikus, irányító, szervező képességgel bíró.
- Legyen humoros, kreatív, alkalmazkodóképessége segítse a nevelési feladatok helyes megoldásában.

Az óvodai nevelés a gyermek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek keretében zajlik, oly módon, hogy a teljes nyitva tartás ideje alatt lehetőség szerint a gyermekekkel minden csoportban óvodapedagógus foglalkozik, óvodapedagógusonként és csoportonként napi két óra átfedési idővel.

5.3. Óvodaképünk

1. Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.
2. Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.
3. Az óvodai nevelésben alapelv, hogy:
  - a) a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi;
  - b) a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását;
  - c) az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.
4. Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik:
  - a) a gyermeki szükségletek kielégítéséről,
  - b) az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről;
  - c) a testi-, a szociális-, és az értelmi képességek egyéni-, és életkor-specifikus alakításáról;

- d) a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről, különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető játékról;
  - e) e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmakról, emberi értékek közvetítéséről;
  - f) a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.
5. A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
6. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok – migráns – gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

Óvodaképünket az Alapprogram célkitűzéseinek megfelelően az alábbiak szerint alakítottuk ki. Az óvoda a családdal együtt a családi nevelés funkcióját erősítve tudja nevelő szerepét betölteni. Kiemelt figyelmet fordítunk az inkluzív nevelésre, az egyéni kompetenciák megfelelő alakítására, a környezeti nevelésre, egészségnevelésre, a környezettudatos magatartás megalapozására.

Olyan óvodát hoztunk létre, ahol a gyermek, a szülő, az óvodai dolgozó is jól érzi magát.

Célunk az egyre hatékonyabb óvodai szervezet kialakítása, az intézmény színvonalas működtetése, az óvodai nevelőmunka állandó fejlesztése. A gyermek számára fontos, hogy megkapja mindazt, ami testi-lelki, értelmi szükségletei megkívánnak. Joga van a védelemre, gondozásra, nevelésre, képességeinek egyéni üteméhez mért fejlesztésre. Minden gyermek számára biztosítani szeretnénk, hogy függetlenül lakóhelyétől, a szülők anyagi helyzetétől, minőségileg garantált a felemelkedés esélyét biztosító óvodai ellátáshoz jusson.

Összefoglalva: a fenti célok megvalósítása érdekében pedagógiai munkánkat folyamatosan jobbitva, legjobb tudásunk szerint, az érvényes jogszabályok betartásával, a jóváhagyott Pedagógiai Program színvonalas megvalósításával végezzük.

5.4. Programunk pedagógiai és pszichológiai koncepciója

Az óvodai nevelés csak szeretetteljes, meleg légkörben lehetséges. Az óvodai nevelés „mérceje” a gyermek gondozottsága, a stabil egészségügyi szokásrendszer, az egészséges életmód iránti igény kialakítása.

Az óvodáskorú gyermek személyiségét a képességek oldaláról közelítjük meg, a teljes fejlesztésre törekedve. Pedagógiánkban alapelv az egyéni eltéréseket toleráló, arra épülő differenciált fejlesztés.

Programunk alkalmas arra, hogy hosszú folyamatokban, sokszori gyakorlással, egyéni és mikro csoportos tevékenységekben a gyermekek képességei optimálisan fejlődjenek.

Hatékony képességfejlesztésünk ismérvei:

- A képességfejlesztés természetes közegben szerzett tapasztalatokra épül.
- Minden gyermek egyéni ütemében halad, önállóan tevékenykedik.
- Önként, öntevékenyen, cselekvőül vesznek részt a folyamatban, mert a fejlődés gyorsabb, eredményesebb, ha egybeesik a gyermek tevékenységvágyával.
- Belső indítékra épülő motiváció készíti a tevékenységre, pozitív viszony alakul ki a gyermekben a tevékenység iránt.
- A fejlesztő játék közben az óvodapedagógus figyelemmel kíséri külön-külön minden gyermek tevékenységét, meghagyva neki a tévedés, a próbálkozás, az önkorigálás jogát.
- Az óvodapedagógus és a gyermek, gyermek és gyermek között oldott, de a tevékenységükre összpontosító interaktív, kommunikatív viszony alakul ki.

5.5. A tevékenységben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, természetes környezetben, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az **óvodai tanulás elsődleges célja** az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása;
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a játékos, cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

5.6. Az epochális tanulás jellemzői

Az epochális tanulás játékos cselekvésben megy végbe. Ennek alapja a megismerő folyamat és a tevékenység, cselekvés összekapcsolása.

A tanulási tevékenységet játékidőben, jól elkülönített, a tanulásnak fenntartott helyen naponta - megközelítően - azonos időben szervezzük, amikor is az óvodapedagógus megteremti tanulás feltételeit, minden felhívó jelleget mellőzve szervező, előkészítő munkát végez. A gyerekeket maga a tevékenység vonzza, a tanulás vágya és öröme, élménye, sikere motiválja.

Az epochális tanulás rendszere:

- A témától függően az ismeretszerzést minden esetben természetes és szimulált környezetben valósul meg.

- Az ismeretek feldolgozása irányított tevékenység során önként, de egyszerre maximum hat gyerek részvételével történik.
- Az azonos ismeretek egy hétig történő feldolgozása során a gyermek cselekvő részvétele a folyamatban az óvodapedagógus irányításával történik.
- A tanulási tevékenységet epochákban tervezzük (1. környezetismeret, környezetvédelem, munka, illem és 2. matematika epochák vannak), melyek helyét és idejét a tanévben az aktualitás határozza meg. Ez azt jelenti, hogy a környezeti és matematikai tanulás ciklusokba rendeződve, váltakozva követik egymást, óvodapedagógusi választás alapján – kiegészítve a kompetencia alapú programcsomag egyes elemeivel – ezáltal biztosítva az óvodapedagógus módszertani szabadságát. Egy epochába sorolt témakör anyagával folyamatosan több hétig foglalkozunk. Az egyes témakörökhöz kapcsoljuk hozzá komplexen az ének-zene, énekes játék, gyermektánc, a vers, mese, a mozgás, a rajzolás, mintázás, kézi munka anyagot. Az epochák időtartama a feldolgozandó témakörök anyagától függ.(2, 3, vagy 4 hét)
- A témakörök anyagát egyrészt hetekre, másrészt az életkori és egyéni fejlettségi szint szerint bontjuk.
- A természetes környezetben objektív okok miatt meg nem szerezhető tapasztalatok pótlása céljából 2 db interaktív panel áll az óvodapedagógusok rendelkezésére.
- Tehetséges gyermekeink számára a képességfejlesztés eszközeként biztosítjuk a számítógép gyermekbarát felhasználását.

Az óvodapedagógus kötetlen, mikro-csoportos, osztott és osztatlan életkorú csoportokban egyaránt egyéni fejlődésre, fejlesztésre koncentrálnak tanulási tevékenységet szerveznek, maximum 6 gyermek részvételével, négy napon keresztül, azonos témával, egyénekre szabott feladatokkal, módszerekkel, eszközökkel. A részvétel négy napon át a gyermek számára lehetőség, eldönthetik, melyik napon, vagy egy héten hányszor vesz részt a tanulási tevékenységben. A hét ötödik napján a tanköteles gyermekeket az óvodapedagógus hívja a tanulási tevékenységhez.

Az epochális rendszerű tanulás jellemzői, pozitívumai:

A gyerekek belső motiváció hatására vesznek részt egy sajátos megismerő folyamatban.

Egyszerre kevés gyerek vesz részt a szervezett tanulásban (5-6 fő), az óvodapedagógus minden gyerek tevékenységét külön-külön figyelemmel kíséri, kiküszöböli a sikertelenséget, kudarcot, növelve a gyerek önbizalmát, önálló véleményalkotását, döntési képességének fejlődését. Ezáltal a gyerekekben pozitív viszony alakul ki a megismeréshez, ezen belül a tanuláshoz, azaz szeretnek, akarnak tanulni. A tanulásban a siker öröme önmaga motiválja a gyermeket az újabb örömteli megismerő, tapasztalatszerző tevékenységre, tehát önmaga fejlődésének rugójává válik. Az óvodapedagógusnak pontosan tudnia kell, hogy az adott gyermeknek milyen szintű feladatot adhat ahhoz, hogy erőfeszítések árán sikerélményhez jusson, vagyis a tevékenység elvégzésének eredményeként képességei fejlődjenek.

Az epochális tanulási folyamatban megsokasodik a beszédhelyzetek száma, fokozódik a gyerekek beszédkedve, mert van idő és lehetőség mindenkit meghallgatni. Ilyen légkörben a bátorítanak, a régebben mindig hallgatók is megszólalnak. Az óvodapedagógus úgy irányítja a beszélgetést, hogy a gyerekek kérdezhessenek, mert számunkra kérdéseikkel jelzik, hogy érdeklődésük adott esetben mire irányul. A tanulási tevékenység időtartama nem behatárolt, a gyerekek életkorától, érdeklődésétől függ.

Az epochális rendszerben egy héten át akár négyszer is részt vehetnek a tanulási tevékenységben, folyamatos gyakorlásra van lehetőség. Ilyenkor az óvodapedagógus figyel arra, hogy az előző napok eredményeire építve további fejlesztő tevékenységgel lássa el a gyermeket. A tanulásban résztvevő gyereket ismerve az óvodapedagógus kiválasztja számára azt a feldolgozandó, alkalmazandó műveltségtartalmat magában hordozó játékot, amely szerinte megfelel a gyermek aktuális tudásának, képességeinek. Az óvodapedagógus a gyermek tudásából következtet a részképességek fejlettségi szintjére.

A játék szerepe az epochális tanulási folyamatban

Az élet alapfolyamata a tanulás. A tanulás jelen van a játékban, munkában, a tanítás-tanulási folyamatban, azaz a gyermekek minden tevékenységében. A játék is jelen kell, hogy legyen a tanulásban, hisz a játék az óvodás gyermek mással nem helyettesíthető kiemelt tevékenysége. A játékon keresztül tanul legintenzívebben. Amikor játszik, a gyermekben emóciók zajlanak, erősödnek, képességek aktivizálódnak, melyek egész személyisége fejlődésének rugója. A játékban a gyermek általában aktív, belső motivációból eredő érdeklődése hosszú ideig meg-

marad. Képes sokáig figyelni, tevékenységére kitartás, elmélyülés jellemző. A játék öröme, a siker érzése újra és újra tevékenységre ösztönzi.

Ebből a felismerésből is következik, hogy az óvodáskorban a pedagógiai értelmezésű tanulást a gyermek számára játékokon keresztül kell szervezni, hogy a tanulásban is aktivizálhatók legyenek a fent jelzett folyamatok. Az epochális rendszerű tanulási folyamat erre épül. A gyermekek az óvodapedagógus által tervezett, elkészített szabályjátékokon, játékfeladatokon keresztül ismerkednek a matematikával, dolgozzák fel a környező világról szerzett tapasztalatokat, ismereteket.

Egyértelműen elkülönítjük a játékidőben játszott és a tanulási folyamatban felhasznált játékokat. Az epochális tanulási folyamatban alkalmazott játék az idegrendszer összerendeződését segíti, és minden esetben magában hordozza azt a műveltség- és tudástartalmat, melyet megértetni, elsajátíttatni, gyakoroltatni kívánunk a gyerekekkel.

Ez mindig egyéni képességhez tervezett játék, amely arra szolgál, hogy az adott gyermek képességeit fejlessze öntevékeny részvételével. Ezek a játékok a képességfejlesztés eszközei és módszerei is egyben. Az a cél, hogy a szenzoros és motoros rendszerek fejlődési és összerendeződési folyamatát – szín- és alaklátás, egész-rész összefüggésének helyes felismerése, formaészlelés (forma, méret, felület, nagyság), motoros fejlődés (szem-kéz koordináció), finommotorika fejlődése, a taktilis felismerés, térészlelés – a játékokon keresztül segítsük, hiszen ez alapfeltétele a magasabb rendű megismerő folyamatoknak, a sikeres iskolai tanulásnak. A játékok a gondolkodási műveletek gyakoroltatását, az emlékezet, a beszéd és a figyelem fejlesztését szolgálják. A tevékenység, a játék öröme, az öntevékeny részvétel a tanulásban, a tudás szülte sikerélmény pozitívan befolyásolja a gyermek viszonyát a tanuláshoz, kiküszöböli a tanulásban a kudarcot, ami a tanuláshoz, iskolához való viszony alakítása szempontjából rendkívül fontos.

Kitűnő lehetőség nyílik arra, hogy a korától eltérő képességű, gátlásos gyerekek a játékban legyőzzék félelmeiket, és minden esetben sikerélményhez jussanak az ő képességeiknek megfelelő játékfeladat megoldásával – óvodapedagógusi segítséggel, vagy önállóan –, melyet fokoz az óvodapedagógus elismerése.

A játékokat úgy tervezünk, hogy azok tovább fejleszthetők legyenek, vagy egy játékon belül lehessen a gyermek képességei, tudása szerint differenciálni a feladatokat.

6. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi-, és lelki szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

6.1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só és telítetlen zsírtartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve a tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása – megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása;
- sajátos nevelési igényű gyermekek gondozási feladatainak ellátása, speciális problémájukhoz igazított segítséggel.

Helyes életritmus

Az epochális nevelés rendszerében óvodánkban a helyes életritmust úgy alakítjuk ki, hogy minden tevékenység a hét minden napján, rendszeresen ismétlődik. A közel azonos időben végzett tevékenységek visszahatnak az életfolyamatokra, így az egészséges testi és szellemi fejlődésnek is feltételei.

Testápolás

A testápolás a gyermekek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, rendszeres, szükség szerinti tisztálkodásukat és tisztaság iránti igényük kialakulását szolgálják. Legfontosabb feladatunk elérni, hogy a gyerekek rájöjjenek arra, milyen kellemes állapot a tisztaság ápoltság érzése. A testápolás mellett a fogápolás is feladatunk, naponta a főétkezés után végeznek a gyermekek fogmosást. A haj fésülésére naponta szükség szerint akár több alkalommal kerül sor.

Étkezés

A növekedés és a fejlődés egyik fontos feltétele a helyes táplálkozás. Gyermekkorban ugyanis a tápanyagok nem csak a játék, a mozgás, vagy más tevékenység során elfogyasztott energiát pótolják, hanem a növekedéssel és fejlődéssel járó testépítést is biztosítják. A gyermek az óvodában egész napos ellátás esetén háromszori étkezésben részesül. A napirendben az étkezések idejét úgy határoztuk meg, hogy az étkezések között legalább három óra teljen el, így biztosítva, hogy a gyomor ne legyen túlterhelve és a tápanyagok felszívódása a lehető legoptimálisabb legyen és kialakuljon a táplálkozási reflex.

Öltözködés

Az öltözködés védekezés az időjárás változásai ellen, de egyúttal fejleszti a gyerek ízlését, önállóságát is. A kisgyerek helyes öltözékének a kialakulatlan hőszabályozó képesség és sajátos életmód miatt van egészségügyi jelentősége. Igyekszünk elérni, hogy a gyermek ruházata legyen kényelmes, célszerű, biztosítsa a szabad mozgást, könnyen lehessen felvenni és levenni.

Betegségmegelőzés

A gyermek betegségmegelőzésének célja a gyermek egészségének magas szintű védelme, az egészséges magatartást előmozdító és biztosító ismeretek, normák, magatartás elemek elsajátítása, melyek minden gyermekre egyaránt érvényesek. Az ismeretek gyakoroltatásával igyekszünk elérni, hogy a megszerzett egészségügyi szokások szerint éljenek, az egészségügyi szabályokat betartsák.

Az egészségmegőrzés szokásainak alakítása

Az óvodáskorú gyermek életeleme a mozgás. Az egészséges kisgyermek spontán és állandóan, élénken mozog, teljes passzivitásra alig képes. Az ebéd utáni passzív pihenés - szervezett élettrend mellett - a fokozott alvást igényt elégíti ki.

Az egészség megőrzéséhez fontos, hogy a gyerek szervezete képes legyen alkalmazkodni az időjárás változásaihoz. A szabadban való tartózkodást minden évszakban rendszeresen biztosítjuk, ennek napirendünkben tág teret adunk.

A gyermek a levegőn való tartózkodás során a külső környezet hőingadozásaihoz fokozatosan hozzászokik. A klímátényezők - levegő, víz, napfény - a szervezetre együttesen hatnak, melynek során a gyermekek állóképessége, fizikai ereje növekszik, immunrendszere erősödik

Feladatok:

- Gyermkeink gondozottságát magas szintű igényesség jellemezze.
- Egészségük védelme érdekében alapvető szokásrendszer kialakítása.
- A tisztaság alapvető igényként jelenjen meg gyermekeink mindennapjaiban.
- Környezetük rendben tartásának érdekében aktívan működjenek közre.
- Ismerjék fel és segítsék, ha sajátos nevelési igényű társuk valamilyen segítségre szorul.

Tevékenységek:

- Felismerik saját testi, lelki szükségleteiket.
- Jelzik táplálék és folyadékigényüket.
- Képes elvégezni saját személyével kapcsolatos testápolási teendőket.
- Életkorának megfelelően önállóságra törekszik az öltözködésben az étkezésben.
- Kihhasználja az óvoda által nyújtott mozgáslehetőségeket.
- Alkalmazkodik társaihoz a pihenés során.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához:

- Az óvodapedagógus segítse a gyereket abban, hogy felismerje saját testi szükségleteit.
- Az óvodapedagógus példamutatásával érje el, hogy a gyerekek az új ételeket megízleljék.

- Az óvodapedagógus törekedjen az óvodába kerülő gyerekek szokásrendszerének mielőbbi kialakítására.
- Az óvodapedagógus vegye figyelembe az egyéni szokások sajátos eltéréseit.
- Segítse elő az óvodapedagógus a testápolási műveletek közben a bensőséges kapcsolat elmélyítését.
- Az óvodapedagógus kezdeményezzen beszélgetést a gondozási műveletek közben is.
- Az óvodapedagógus csak a gyermek fejlődése szempontjából szükséges segítséget nyújtsa a gondozási tevékenységek közben.

Kapcsolatok:

- A gondozási tevékenység valamennyi nevelési területet átfogja, mégis a legszorosabb kapcsolata *az anyanyelvi neveléssel* van, mert a tevékenységek gyakorlása során kommunikációval segítjük a műveletek technikai elsajátítását.
- A gondozási feladatok megoldása során kapcsolatba kerül a környezeti neveléssel is.
- Az egészséges életérzéshez szorosan hozzátartozik a mozgásigény kielégítése, mely a gondozás részterületein belül a szabad mozgást (levegőn való tartózkodás) is magában foglalja.
- Ezzel szoros összhangban áll a testi nevelés, amelyben tudatos, tervszerű mozgásfejlesztés folyik.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- Az 5-6-7 éves gyermek képes öntevékenyen közreműködni saját maga szükségleteivel kapcsolatos gondozási feladatok elvégzésében.
- Igényli önmaga és környezete tisztaságát, ápoltságát.
- Elsajátítja az étkezési kultúrát, s a közben tanúsítandó magatartásformákat.
- Elfogadja a higiéniai, együttélési normákat, s pontosan tudja, milyen helyzetben mit várnak el tőle a felnőttek, s a gyermekek egyaránt.
- A sajátos nevelési igényű gyermek is képességeinek megfelelően végezze el feladatát, ha szükséges igényeljen segítséget.

6.1.1. Óvodánk egészségnevelési programja

„Az élet meghosszabbításának titka, hogy meg ne rövidítsük.”

Móra Ferenc

Az egészségnevelés célja

- társadalmilag meghatározott, tükrözi az adott társadalomnak az egészség megvédésére vonatkozó törekvéseit.
- az ember egészségének magas szintű védelme, munkaképességének tartós biztosítása
- az egyén és a közösség magatartását úgy formálni, hogy azzal az egész társadalom és annak egyes tagjai egészségének megtartásához, fejlesztéséhez és – ha elveszett – az egészség visszaszerzéséhez járuljon hozzá.

Az egészségnevelés olyan tanulási folyamatot jelent, amely elméleti és gyakorlati tudás, jártasság, képesség, készség elsajátítását eredményezi. Olyan viselkedés kialakítását célozza, amely képessé teszi az embereket, hogy nagyobb felelősséget vállaljanak életükért – a választási lehetőségek közül az egészséges életet nyújtó, veszélyeknek ellenálló, azt csökkentő magatartást kínálja.

Az egészségnevelés főbb területei

Az egészség a WHO (Egészségügyi Világszervezet) meghatározása szerint: „Az egyén testi, lelki és szociális jóléte”.

Az egészségnevelés a fő feladatait, tevékenységi területeit illetően követi az egészségfogalomban meghatározott területeket, így kiterjed:

- a testi (szomatikus) egészség védelmére,
- a lelki (pszichikai) egészség védelmére, a pszicho higiénére és
- a szociális, társadalmegészség védelmére.

Az egészségnevelésnek e fő területei nemcsak egymással vannak szoros kölcsönhatásban, de kihatnak a nevelés egyéb területeire, további feladatára.

Az egészségnevelés szoros kölcsönhatásban áll az értelmi képességek fejlődésével; az erkölcsi neveléssel, az akarat, a kitartás, az önuralom fejlesztésével, a humanista magatartással; a technikai neveléssel (a munkafolyamatok egészséges végzésével). De közismert, hogy egészségi állapotunk mennyire befolyásolja érzelmi-hangulati életünket, embertársainkhoz való kapcsolatunkat, a közösség életében való kiegyensúlyozott részvételünket.

Az egészségnevelés a nevelési folyamatban

A nevelés folyamatában az egészség védelme, fejlesztése, visszaszerzése mindig jelenlevő cél és feladat egyszerre, olyan alapelv, amelynek a nevelés minden fázisában érvényesülnie kell.

Az egészségnevelés integrálódik valamennyi nevelési fő feladattal, integráns része minden oktatási területnek funkcionális egységet képez minden nevelő-oktató tevékenységgel. Eszerint nincs olyan perce az óvodai életnek, amelyiknek egészségnevelési feladata ne lenne (nem múlhat el e nélkül a reggeli gyülekező, az udvari játék, a kirándulás, a szülőkkel találkozás, a nevelési értekezlet vagy bármely más – „semlegesnek” vélt – tevékenység, játék, munka).

Az egészségnevelés fő tartalmi kérdései

Személyi higiéné

Közismert, hogy az egészség fő feltétele a tisztaság. Ez alatt nemcsak testünk, hanem egész környezetünk tisztaságát kell érteni.

- a) A személyi tisztaság igen fontos része a **bőrápolás**. A bőr védi a szervezetet a külső környezet káros hatásaitól, részt vesz a szervezet hőszabályozásában. A bőr épségének biztosításához, ellenálló képességének fokozásához rendszeres, naponkénti ápolásra van szükség. A beszennyezett bőr jó talajul szolgál a kórokozók szaporodásához, bőrgyulladás, bőrgennyesedés, bőrgomba, élősdiék okozta különféle bőrbetegség. Este tetőtől talpig lemosás langyos vízzel, szappannal, körömkefével, saját törülköző használata. Reggel zuhanyozás vagy felsőtest lemosása vízzel, napközben szükség szerint (WC-használat után étkezés előtt mindig!) kézmosás körömkefével. Külön kiemelve a lábmosás, szárazra törülés, hintőporozás, naponta zokni váltása.

- b) A **haj, fejbőr és köröm gondozására** azért van szükség, mert a hajszállakon és a fejbőrön sok por gyűlik össze, a köröm alatt pedig sok kórokozó bújik meg. Szükség szerint, de legalább reggel és este fésűlködünk meg, hetenként egyszer mossunk haját. Körmünket hetenként vágjuk le, reszeljük simára. Tartózkodjunk a köröm rágásától, mert ezzel a kórokozókat bevisszük a bélrendszerünkbe, ami fertőző betegségek forrása lehet.
- c) A **fogápolás** az esti és reggeli fogmosást (megfelelő fogkefével és fogkrémmel) az étkezések utáni szájöblítést foglalja magába. A fogak közt maradt bomló ételmaradék szuvasodást idéz elő. A rossz fog gócként súlyos betegségeket okozhat. A fogazat épességét óvja az erős, aktív rágás.
- d) **Orr, fül, szem ápolása.** Tüsszentéskor, köhögéskor tartsuk zsebkendőnket a szánk, orrunk elé, és forduljunk félre. A fül helyes tisztítása langyos szappanos vízzel átitatott puha ruhával történjen. Nem szabad hegyes, kemény tárgyat használni. A felszaporo-dott fülzsír hallásromlást okoz. Mosatlan kézzel ne nyúljunk a szemünkhöz, a fertőzés elkerülése céljából csaj saját törülközőnket használjuk.

Egészséges öltözködés

A ruházat véd az időjárás viszontagságai ellen, megóv a sérülésektől és szabályozza a hőleadást. A ruházatkodás legfőbb egészségügyi szabálya az, hogy az öltözet mindig az időjáráshoz alkalmazkodjék. Hideg időben a több rétegű öltözet ajánlatos. Az alsónemű lehetőleg színezetlen és vászon vagy pamut alapanyagú legyen. A műanyagok akadályozzák a test szellőzését, az érzékeny bőrt ingerlik. Az alsó ruházatot naponta váltani kell. A felsőruhát gyakran szellőztessük. Nagyon fontos a megfelelő cipő, a láb természetes helyzetéhez igazodjon, ne legyen szűk, gyakran cseréljük. Az edzőcipőt gyakran mossuk ki mosógépben. Túl szűk nadrág (főleg a kemény anyagú farmernadrág) a nemi szervek állandó dörzsölése miatt gyulladást okozhat, fiúknál a testhez szorított herékben a magasabb hőmérséklet miatt károsodhatnak a hímivarsejtek.

A helyes táplálkozás és a kulturált étkezés

A táplálkozás alapvető feladata a szervezet tökéletes működése. Az életműködéshez szükséges energiát a szervezet a három alapvető tápanyagnak: a zsírnak, a szénhidrátoknak és a fehérjének az anyagcsere során lezajló elégetése révén szerzi be.

Ha a bejutott tápanyagok több energiát tartalmaznak, mint amennyit aznap elhasználunk, a szervezet a többletet elraktározza, ezért lesz a túltáplált ember kövér. Ha viszont a bejuttatott mennyiség kevesebb, mint amennyire szüksége van a szervezetnek, a hiányt a raktárakból pótolja – ennek következménye a fogyás.

A helyes táplálkozás szabályai:

- ne fogyasszunk a naponta felhasználnál több energiát tartalmazó táplálékot,
- megfelelő arányban fogyasszuk a tápanyagokat,
- fehérjében fogyasszuk a napi energiaszükséglet legalább 12%-át; testsúly-kilogrammonként legalább 1 grammot, a szükséglet egyharmadát állati (hal, hús, tojás), kétharmadát növényi eredetű (bab, hüvelyesek, kenyér, burgonya, szója, rizs) termékekkel elégítsük ki,
- a zsírt kerüljük, napi energiaszükségletünk legfeljebb 30%-át fedezzük vele, ezen belül is a növényi zsírokat (margarin, olaj) részesítsük előnyben, a napi zsírfelvétel ne haladja meg az 1 g-ot testsúly-kilogrammonként, gondoljunk a „rejtett” zsírokra (hús, tej),
- szénhidrát formájában vegyük magunkhoz a napi energiamennyiség 55-60%-át, testsúly-kilogrammonként 4-5 grammot. Kerüljük azonban a cukrot, a cukros ételeket, a szükséges szénhidrátot inkább gyümölcsök, főzelékek, magas rosttartalmú, teljes kiőrlésű gabonakészítmények formájában fogyasszuk,
- törekedjünk a magas cukor tartalmú ételek és italok, a magas só- és telítettzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentésére, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzésére,
- fogyasszunk minél több rostos, vitaminban és ásványi anyagokban gazdag élelmiszert, ételt: zöldséget, gyümölcsöt naponta együnk,
- főzésnél a zsírt helyettesítsük olajjal, és azt is csökkentsük minimálisra (teflon, fólia, grill, mikrohullámú sütő használatával),
- inkább együnk többször kevesebbet, mint egyszerre sokat (az éhség dekoncentráltta tesz, a jóllakás elbágyaszt – mindkettő rontja a teljesítményünket),
- tartózkodjunk az időkitöltő rágcslásoktól,
- az emberi szervezet 60%-a víz. 20% elvesztése már életveszélyes lehet. Ezért nagyon fontos a folyadék pótlása – naponta 2 liter. Egészséges, jól szoktatott gyermek akkor és annyit iszik, amennyire a szervezetének szüksége van

A fertőző betegségek megelőzése

Magában foglalja a közvetlen érintkezés útján, cseppfertőzéssel, fertőzött tárgyak közvetítésével történő fertőzések megelőzésére nevelést, továbbá az élelmiszerekkel (mosatlan gyümölcscsel, ivóvízzel, ételekkel) terjedő fertőzések megelőzésére nevelést. Ide sorolandó az ismét terjedő fejtetű, rüh felfedésének, megelőzésének, és sikeres közbeavatkozásának tennivalója.

Az egyszerűbb rendellenességek kifejlődésének megelőzése

Magában foglalja az érzékszervi hibák kialakulásának megelőzését (a látás-, a hallás védelmét), a beszédhibák felfedését, korrekcióját, a tartási rendellenességek felderítését, korrekcióját.

Kondicionálás, testnevelés, testedzés, sportolás

E nevelési terület a **mozgásszokások** alakítását, az alapvető **mozgáskészségek** kimunkálását, az önálló testedzésre történő nevelést, az aktív pihenés biztosítását, a változatos mozgástevékenység megvalósítását, a „semmittevő”, unatkozóm, feladat nélküli „időtöltések” felszámolását jelenti. Magában foglalja a rendszeres testedzést, a hideghez és meleghez való hozzászoktatást, a fokozatos fizikai megterhelést. (Ezt a nevelési területet a rendszeres testnevelési foglalkozások kiegészítik, alkalmat nyújtanak az alapvető mozgástevékenységek begyakorlására, a harmonikus, összerendezett mozgások gyakorlására, egyben a mozgásgyakorlatok megkedveltetésére.)

Az óvodapedagógus feladata a szülők felvilágosítása, aktivizálása arra, hogy gyermekeikkel közösen végezzenek túrát, kirándulást a szabadban, védjék gyermekeiket a füstös (dohányfüstös), áporodott levegőjű helyiségben való tartózkodástól, biztosítsák otthon is a gyermek mozgáslehetőségét, „mozgásterét”, mozgásos játékát.

Egészséges életvezetés

Az egészséges életvezetés az életmód szabályainak megtartását, az interperszonális kapcsolatok zavarainak megelőzését jelenti.

Az **egészséges napirend, életrend** magában foglalja a szervezet bioritmusának megfelelő napirendet, hetirendet, az ébrenlét és az alvás szabályozott váltakozását, a tevékenység és a

pihenés, az aktív és a passzív pihenés váltakozását. Az egészséges életvezetés tartalmazza a kiegyensúlyozott emberi kapcsolatok alakítását is.

A **hibás viselkedés megelőzése** olyan magatartászavarok megelőzését célozza, amelyek egymás meg nem értéséből, antiszociális viselkedésmódokból (düh, harag, agresszió) fakadnak, és a cselekvőt idegrendszeri feszültségben tartják.

Ebbe a feladatrendszerbe tartozik a **családi munkamegosztásra** való felkészítés, az anyai és apai hivatásra előkészítés.

Érzelmi nevelés

Az óvodáskorú gyermek jellemző sajátossága a **magatartás érzelmi vezéreltsége, hogy biztonság, otthonosság, derűs, szereteteli légkör vegye körül**. A harmonikus érzelmi élet alakítása, az emocionális stabilitás a harmonikus személyiségfejlődés alapja. E feladatcsoportba tartozik: az óvodapedagógus és a gyermek kapcsolatának pozitív érzelmi töltése, a félelmek, szorongások feloldása, az idegrendszeri pszichés feszültség feloldása.

Az óvodai pszicho higiénés nevelés során el kell érni, hogy a gyermek már az óvodába való lépéstől kezdve kedvező érzelmi hatásokban részesüljön. Kiemelt feladatként kell kezelni a különböző népcsoportokhoz való tartozással kapcsolatosan előforduló **előítéletek** megelőzését.

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján óvodánk a program megvalósítása érdekében az alábbi tevékenységeket szervezi.

1. Egészségvédő alapismeret-bővítő programok

- **A test felépítésének szemléltető programja**
- **A szervezet működését megismertető programok**
  - a bőr és érzékszervek működését bemutató programok
  - a szív működését „munkáját” bemutató programok
  - játékok a szervezet működésének megismerésére (saját magán és óvodás társán)
  - ismeret- és tapasztalatszerző gyakorlatok a szervezet fizikai teljesítményéről, az elfáradásról és a pihenésről
- **élelmiszerismertető programok (játékos ételkészítés, árusítás, vendéglátás)**

2. Egészséges életmód-fejlesztő programok

- **Személyi higiénés, testápolási programok**
  - a személyi tisztálkodást készséggé fejlesztő játékos program
  - a fertőző betegségek elkerülését célzó szokásalakítás
  - fogápolási és szájhigiénés program
- **Egészséges öltözködési programok**
  - önálló öltözködés szokássá alakítása
  - ruhaviselés, ruhaváltás gyakorlása
- **Az egészséges táplálkozást propagáló programok**
  - ételválogatási, élelmiszerválogatási játékprogram
  - kulturált étkezés (vendéglátás) gyakorló programja
- **Gyermekbaleset-megelőzési program**
  - veszélyhelyzeteket felderítő (megfigyelő) gyakorlatok
  - a közlekedési szabályok játékos gyakorlása

- az óvodai balesetek megelőzésének gyakorlása (a csoportszoba, tornaterem, a mosdó, az udvar veszélyeinek „feltérképezése”)
- **Óvodai mozgás-programok fejlesztése**
  - szabadidős mozgásprogramok az óvodai életben
  - mozgásos játékok bővítése
  - a szabadban való tartózkodás, mozgás programjai (edző mozgások, udvari játékok, séták, kirándulások egészségvédő programjai)

3. Környezethigiénés programok

- **Az óvoda épületének és környékének higiénéje**
  - a foglalkoztató termek, csoportszobák higiénéjének, díszítésének, otthonossá tételének, virágosításának ösztönzése
  - az óvoda udvarának higiénéje, udvari játéklehetőségekkel való bővítése
  - az óvoda balesetveszélyeinek kiiktatása (rendszeres ellenőrzése)
- **Az óvodás gyermekek környezetvédő programja**
  - a gyermekek által használt helyiségek szépítése
  - az udvar tisztaságának „felügyelete”
  - növény- és állatgondozás
  - élősarok kialakítása, ápolása

4. Óvodai mentálhigiénés programok

- **Napirend-, életrend alakító programok**
  - a rendszeres takarítás, rendrakás, kiszolgálás gyakorlása
  - növény- és állatgondozó munka az óvodai csoportokban
- **A különleges bánásmódot igénylő gyermekek nehézségeihez igazodó programok**
  - a túlmozgásos gyermekeket segítő programok
  - a szokásbeli rendellenességű gyermekeket segítő programok
  - a pszichomotoros rendellenességekkel küzdő gyermekek segítésének programja
  - a funkcionális zavarok kezelési programja
  - az érzelmi élet zavarainak feloldási programja

- **A sajátos nevelési igényű gyermekeket segítő programok**
  - beszédhibások szűrése, logopédiai gondozása
  - mozgás-rendellenességgel küzdő gyermekek óvodai gondozása
  - érzékszervi rendellenességgel küzdő gyermekek óvodai gondozása
  - értelmileg sérült gyermekek óvodai gondozása
- **Tanácsadás a szülőknek**
  - védőnői tanácsadás igénybevételének lehetősége
  - családsegítő központok igénybevételének lehetősége
  - családterápia
  - mentálhigiénés szolgáltatások

5. A személyi feltételeket segítő programok

- **Az óvodapedagógusi továbbképzés, önképzés programja**
  - továbbképzéseken való részvétel az egészségnevelés témakörében
  - pedagógiai asszisztensek és a dajkák egészségnevelési alapképzése, továbbképzése

6. Szülői egészségnevelési programok

- **Szülői értekezletek témája között egészségnevelési programok megjelenése**
- **Rendezvények szülők és gyermekek számára**
  - családi egészségnapok
  - tömeges sport-, turisztikai rendezvények
  - egészségnapok gyermekeknek
- **A szülők egészségnevelési tájékoztatása**
  - óvodai nyílt napok szervezése
  - óvodai egészségnapok szervezése
  - egészségpedagógiai előadások szülők részére
  - egészségnevelési kiadványok, tájékoztatók ajánlása, terjesztése

7. Szakemberek bevonása az óvodai egészségnevelő programba

- **Az óvodai** egészségnevelés tartalmi, módszertani kérdéseinek elemzése az óvoda orvosa, védőnője közreműködésével
- Az egészségnevelés területén dolgozó szakemberekkel való együttműködés, közreműködésük igénybevétele
- Az óvodapedagógus és a védőnő együttműködésének szervezetté tétele
- Az egészségügyi és iskolaérettségi vizsgálatok előkészítése és az eredmények felhasználása a mindennapos nevelő munkában
- Gyermekorvosi és **védőnői előadás és tanácsadás a szülői fórumokon**

6.2. Érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Mindezt szükséges, hogy – a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék;

- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én tudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás- és normarendszerének megalapozása.

Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet és a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére. A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modell értékű szerepet tölt be.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

Erkölcsei nevelésen azt a folyamatot értjük, melynek során a gyermeket a helyes viselkedés szokásaitól elvezetjük az együttélés erkölcsi szabályait tudatosan megtartó magatartáshoz, amely a meggyőződésen alapul.

Erkölcsei nevelésünk lényege: az erkölcsi követelmények fokozatosan a gyermek erkölcsi tulajdonságaivá válnak

- a jó és a rossz felismerése
- őszinteség, igazmondás, igazságosság, felelősségvállalás
- a gyengébb védelme, segítése, saját élethelyzetben való megtapasztalása, érzelmi átélése mellett megfelelő értelmezéssel párosulva a nevelő személyes példáján keresztül.

A gyermek nyitottságára építve az óvoda segítse elő, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra, és szépre, tisztelje és becsülje azt. Ismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a szülőföldhöz a családhöz való kötődés alapja.

A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, konduktor stb.) közreműködésével.

A migráns gyermek közösségbe való sikeres beilleszkedésének segítése.

Az óvodába kerülő gyermekek fejlődésének összetevője a szocializáció.

A szociális tanulás a gyermek születésekor kezdődik, abban a környezetben, mely őt körülveszi, s melynek tudatos és spontán hatásrendszere mind pozitív, mind negatív irányban befolyásolja személyiségének alakulását. A közösségi élettevékenységi és kapcsolatrendszerében alakul a gyermek közösségi érzelmeinek, beállítódásának, magatartásának és ezen belül szokásainak rendszere.

A szociális tanulás tudatosan szervezett és spontán pedagógiai hatásai juttatják el a gyerekeket a társakkal való pusztán együttléttől az együvé tartozásig és az együttműködésig, az „én”-ről a „mi” tudatának kialakulásáig.

A közösségi nevelés az óvodai nevelési folyamat alapvető, átfogó kerete, gyakorlati módszere, mely lehetővé teszi a társadalom szempontjából értékes tulajdonságok alakítását, serkenti a szocializációt – a családi és bölcsődei szocializációra építve.

A fejlődéshez biztosítanunk kell:

- A gyermek alakuló kapcsolatait (felnőttel és társaival pozitív érzelmi töltés jellemezze)
- Én-tudatának, törekvésének és szociális érzékenységének együttes fejlődését.
- Utánzással – felnőtt, nagyobb társ – természetes élethelyzetekben megtanulják az együttélés, együttműködés szabályait. Gyakorolják a toleráns viselkedést, fejlődnek empátiás képességük, természetességgel fogadják el a különbözőséget.
- Az óvodai tevékenységekbe bevonjuk a migráns gyerekeket is, alkalmazkodjanak egymáshoz, a közösségben alakuljanak ki az önérvényesítés, önkifejezés és alkalmazkodás helyes arányai. Különböző szerepekben igyekezzenek problémáikat saját maguk megoldani.

Feladatok

Az óvodai nevelés során nyugodt, szeretetteljes légkör kialakítása.

A gyermeket szeretettel és türelemmel kell védeni és óvni, az óvoda a „béke szigete” legyen.

Nevelési stílusunk vezérfonala az érzelmi nevelés terén legyen:

- megnyugvást sugárzó,
- a gyermek érzelmeit megértő,
- az óvodapedagógus simogató, körbeölelő kezének biztonsága legyen szeretető, féltő, gondoskodó.

Különös jelentőséggel bír a közös élményekre épülő tevékenység. A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus viselkedése.

Nevelésünk során kell a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint pl.: az együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának) fejlődni.

A kisgyermeknek tapasztalatok útján kell megismernie közvetlen környezete tárgyait, cselekvésformáit, szokásait, anyanyelvét.

Az óvodai nevelés során feladatunk egy olyan szocializációs erőter létrehozása, amelyben az együttműködés és társas érintkezés – a kooperáció és a kommunikáció – elemi, formai egységet, kölcsönös kapcsolatot alkotnak.

A gyermek elsődleges szocializációját segítik a hagyományra való közös tevékenységek.

- születésnapok ünneplése,
- a távozó nagycsoportosok búcsúztatása,
- közös készülődés a családi és társadalmi ünnepekre

A hagyományokkal és az ünnepekkel kapcsolatban az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt tervezessen, nyújtson segítséget ötleteik megvalósításához, ezzel is biztosítva az óvoda egyéni arculatának kialakítását.

Tevékenységek

- A gyermekek napirendbe ágyazott tevékenységei kizárólag önkiszolgálással történnek, ezért a naposi munka szükségtelenné válik.
- A gyermek maga dönti el – természetesen egy időegységen belül –, hogy mikor kezdi el és mikor fejezi be az adott tevékenységet. Meghatározzuk az étkezések kezdetét – a biológiai szükségleteik kielégítése, a gyermek fejlődő szervezete rendszerességet követel –, de a befejezést nem, mert ez rugalmasan az igényekhez és más tevékenységekhez igazodik.
- A gyermeknek alkalmazkodnia kell a napirendünkben a délutáni felkelés legkorábbi idejéhez.
- A gyermekek alkalmazkodjanak társaikhoz és fogadják el a csoport szokásrendszerét.

- A gyermekek ismerkedjenek a helyes viselkedés és együttélés elemi szabályaival, melyeket természetes élethelyzetekben gyakoroljanak.
- Természetes módon tudjanak együtt élni a sajátos nevelési igényű gyermekekkel.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus segítse elő, hogy minden gyerek jól érezze magát a csoportban gyermektársai között.
- Az óvodapedagógus törekedjen a bensőséges kapcsolat kialakítására.
- Az óvodapedagógus ügyeljen arra, hogy a gyerek én-tudata megerősödjék, énképe különböző tevékenységek során és kapcsolatokban differenciálódjék.
- Az óvodapedagógus alakítsa a gyermek-gyermek közti pozitív kapcsolatot.
- A gyermekek közötti konfliktusok megoldásában az óvodapedagógus tudatosan legyen jelen.
- A közösségi kapcsolatok játékban fejlődnek a leghatékonyabban. A játék során akaratlanul is kapcsolatba kerül társaival, szituációs játékokkal tegye lehetővé a társas érintkezés szabályainak betartását.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *A gyerekek érezzék jól magukat az óvodai gyermekközösségben, szoros, meghitt barátság fűződjön közöttük.*
- *Vegyék számba a csoport tagjait, érdeklődjenek a hiányzók iránt.*
- *Segítsék mindenben sajátos nevelési igényű társukat*
- *A folyamatos napirendben igazodjanak el jól, döntsenek maguk, hogy mikor kezdenek el vagy fejeznek be egy tevékenységet.*
- *Fogadják el az adott tevékenység által megkívánt magatartási formákat.*
- *Tanúsítsanak tiszteletet a felnőttekkel, az óvoda dolgozóival szemben.*
- *A közös tevékenységekben vegyenek aktívan részt, ébredessen bennük a közösségi öntudat.*
- *Értsék meg a metakommunikatív jelzéseket (öröm, szomorúság, stb.).*
- *Önálló véleményalkotásra is vállalkozzanak.*

6.3. Az anyanyelvi-, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

6.3.1. Az anyanyelvi fejlesztés és nevelés

Gondolatainkat beszédbe öntve cseréljük ki közvetlen környezetünkben. A kapcsolatteremtés egyik legfontosabb eszköze a beszéd, a **kommunikáció**. Ezáltal vesszük fel a kapcsolatot egymással, számolunk be élményeinkről, tapasztalatainkról, kérjük meg valamire a másikat.

Az óvoda szerepe az anyanyelvi nevelésben kiemelt, hiszen a 3-6 éves kor a legszenzitívebb időszaka a beszédfejlődésnek mivel: - ekkor fejlődik legintenzívebben a gyerek beszéde.

Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van, így kiemelt jelentőséggel bír. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani. Az óvodai élet mindennapjait, egészét áthatja a nyelv-, illetve a metakommunikáció használata.

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

Az óvodapedagógus és a gyermekkel kapcsolatba kerülő felnőttek beszéde legyen követésre méltó, a nyelvhasználat, a hangok ejtésében legyen kifogástalan. A felnőttel való spontán, meghitt beszélgetés a gyermek számára különösen fontos. A gyermeknek éreznie kell, hogy rá és csak rá figyelnek.

Az anyanyelvi nevelés én erősítő, kommunikációs készséget segítő és a személyiséget össze- rendező hatása felbecsülhetetlen.

A **beszédfejlesztés** az egész óvodai nevelést átfogó feladat. Az óvodapedagógusnak ismernie kell a gyermek beszédállapotát.

- Beszédhallás: a beszédészlelés és a beszédmegértés alapja a tökéletes hallás
- Beszédértés: két részből áll a beszéd észlelésből és a beszéd tartalmának megértésből
- Hangok vizsgálata: a szó elején, közepén és végén

- Mondatszerkesztés: törekvés a gyermeki beszédben a szabályos, nyelvtanilag helyes mondatalkotásra
- Összefüggő beszéd: mese, történet önálló elmondása

A beszédfejlődés optimális színtere a **játék**, mert a közös játék oldott légköre a gyerekekben feloldja a beszédgátlást, ezáltal élénk interaktív, kommunikatív kapcsolatba kerülnek egymással és a felnőttel. A jókedvű játéksituációkban újabb és újabb szavakkal, kifejezésekkel gazdagodik a gyerekek szókincse, fokozódik beszédkedvük, javul beszédértésük.

A beszéd fejlődésében a felnőtt szerepe fokozottan kitüntetett, mert a gyermek szókincse, kifejezőképessége éppen a felnőtt elbeszélése, az ahhoz kapcsolódó saját mondanivaló megfogalmazása, kifejezése révén, illetve felnőtt mintául szolgáló közlése, kérdéseire adott válaszai nyomán fejlődik leginkább.

A szocializáció folyamatában is a beszéd a gyermek környezetével való érintkezésnek, önkifejezésnek, gondolkodásnak legfőbb eszköze.

A beszéd által erősödik a gyermek biztonságérzete, növekszik tájékozottsága, gazdagodnak ismeretei. A helyes és szép beszéd mélyíti érzelmeit, fejleszti esztétikai érzékét, előkészíti őt irodalmi élmények befogadására.

Feladatok

- Nevelésünk során nagy gondot kell fordítanunk a beszéd tartalmi vonatkozásaira, a szókincs gyarapítására, a mondat szerkesztésére, az árnyaltabb kifejezésformák elsajátítására.
- Általános pedagógiai követelménynek tartjuk a beszéd alaki tökéletesítését, vagyis a kiejtés tisztaságának, a beszéd ritmusának, folyamatosságának fejlesztését.
- A szülők megfelelő tájékoztatása a beszédhibák megelőzése érdekében (prevenációs munka).
- A már kialakult beszédhibák megfelelő korrigálása logopédus segítségével és tanácsai alapján.
- Megfelelő biztonságot nyújtó, derűs közeget biztosítunk, melyben a gyerek megnyílik, és mindig megfelelő beszédkedve van.
- A migráns gyermekek esetében segítjük a magyar nyelv egyéni ütemben történő helyes elsajátítását.

- Sajátos nevelési igényű gyermekek beszédének fejlesztése állapotának megfelelően

Tevékenységek

- A gyermek mindennapi tevékenységei során alkalmazza a nyelvi kifejezőmód lehetőségeit, tapasztalatai során egyre bővülő szókincsét.
- A gyermek az élethelyzetnek megfelelően tudja a nyelvi eszközök közül kiválasztani a mindig legmegfelelőbbet.
- A játékhelyzetekben, szocializációs folyamataiban él az anyanyelv sokszínű lehetőségeivel.
- A gyermek nyugodtan, figyelmesen végig tudja hallgatni társai közléseit, képes legyen a párbeszéd fenntartására.
- A gyermek a nonverbális kommunikáció jelentőségét ismerje fel és fejlettségének megfelelően alkalmazza is.
- A gyerekek közös tevékenységei során használják az együttműködést elősegítő szófordulatokat, kifejezéseket, kapcsolatteremtés udvarias formáit.

Ajánlás a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus szeresse, ismerje anyanyelvét, fejlessze anyanyelvi kultúráját.
- Törekedjék a nyelvi és nem nyelvi elemek őszinte, túlzásoktól mentes, a helyzethez illő használatára.
- Az óvodapedagógus éreztesse meg a gyermekekkel a nyelv kifejező erejét és szépségét.
- Köznapi nyelvi megnyilatkozásaiban az anyai beszéd jellegzetességeit alkalmazza.
- Az óvodapedagógus biztosítsa a lehető legnagyobb teret a gyermek spontán megnyilatkozásának, hogy a gyermek természetes helyzetekben gyűjthessen tapasztalatokat beszédének szerepéről, célszerűségéről, hatásáról, szóbeli kapcsolatok formáiról.
- Az óvodapedagógus kísérelje figyelemmel a gyerek kialakulóban lévő egyéni beszédének sajátosságait.
- Igyekezzen megérteni az alig, vagy keveset beszélő gyermek metakommunikációs jelzéseit, ismétlje meg a közlést szavakkal, mondatokkal, hogy utánzásra alkalmas mintát adjon a gyermek számára.

- Az óvodapedagógus ismerje fel a beszédhibákat, kérje szakemberek segítségét a megszüntetés érdekében.
- Az óvodapedagógus tevékenyen vegyen részt a szülők szemléletének formálásában, a beszédhibás gyermekkel való helyes bánásmód kialakításában.

Kapcsolatok

- Az **anyanyelvi nevelés** megvalósítására legtermészetesebb módon a játék alkalmas, mert a 3-6 éves gyermek jól, igazán csak a **játékon** keresztül fejleszhető.
- Az anyanyelvi nevelés fontos kapcsolatban áll a **környezeti neveléssel**, amelynek eredménye, hogy a gyermekek felfedezik a valóságban jelenlévő dolgok közötti összefüggéseket.
- **Matematikai** ismeretszerzés során matematikai tartalmú kifejezésekkel ismerkednek meg.
- **Vizuális** tevékenységek alkalmával az ábrázoló technikák és eszközök megnevezésével ismertetjük meg a gyermekeket.
- **Mozgásos** tevékenységek során a mozgásanyaggal kapcsolatos speciális utasítások el-sajátítása.
- **Ének, zene** anyagához és a zenei feladatok megvalósításához kapcsolódó szókincsbővítés.
- **Munka** jellegű tevékenységek során az eszközök, szerszámok, munkafolyamatok pontos megnevezésének megtanítása
- Az anyanyelvi nevelés és a **szocializáció** szoros összefüggésben állnak, hiszen a gyermekben él a kapcsolatteremtési vágy, a megnyilatkozási szándék.
- A **verselés és mesélés** az anyanyelvi nevelés legfontosabb területe és módszere. Régies kifejezések, a köznyelvi beszédben nem használatos szófordulatok megismertetése.
- **Gondozási** feladatok közben az óvodapedagógus beszélget a gyermekkel, ez jó alkalmat teremt, hogy a gyermek szükségleteit, kívánságait szóban kifejezhesse, valamint segíti a párbeszéd kialakítását, szóbeli utasítás megértését és követését.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- *A gyermekek tisztán, érthetően fejezik ki magukat, megtalálják a megfelelő hangnemet, közlési stílust.*
- *Természeti, társadalmi környezetükről tapasztalataikat saját szavaikkal közlik.*
- *Érzelmeiket, élményeiket képesek verbális és metakommunikációs eszközökkel is kifejezni.*
- *Képesek elképzelt, kitalált eseményeket gazdag szókinccsel előadni.*
- *Tudnak okozati összefüggéseket felismerni, megnevezni*
- *Alkalmassá válnak kapcsolatteremtésre számukra idegengyermekkel, felnőttekkel is.*

6.3.2. Az értelmi fejlesztés és nevelés

Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára – mint életkori sajátosságra –, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Az értelmi nevelés további feladatai:

1. a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása,
2. az értelmi képességek - érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás - alkotóképesség – fejlesztése.
3. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet megteremtése.

Az óvodáskorú gyermek életkorából, természetes kíváncsiságából fakadó érdeklődésének kielégítésére változatos tevékenységek széles skáláját kínáljuk, melyen keresztül tapasztalatokat szerez a természeti és társadalmi környezetéről. Minél több érzékszervre ható tapasztalatszerzést, megfigyelési lehetőséget biztosítunk a gyermekeknek. Mivel 3-6 éves korban a vezető szerep a látásé, ezért a vizuális funkciók fejlődését fokozottan figyelemmel kísérjük. Az önkéntelen figyelemtől és spontán emlékezettől a szándékos megfigyeléshez és emlékezetbe

véséshez, majd felidőzéséhez vezető utat sok játékos tevékenységgel segítjük elő, az emlékezet, szándékos figyelem terjedelmét növeljük.

A tevékenységek célszerű gyakorlásával alakulnak ki a képességek, s a már kialakult képességek részt vesznek az egyre magasabb szintű tevékenységek lebonyolításában és ezen keresztül éreztetik hatásukat. A képességek fejlettségét az óvodáskorban elsősorban a tevékenységben mérhetjük le.

A kötetlen epochális tanulási rendszer tartalmi összetevői a környezetismeret, környezetvédelem, munka, illem és a matematika tartalmú tanulás, valamint az ének, zene, énekes játék, gyermektánc, a verselés, mesélés, kommunikáció (beszéd-fejlesztés, mese, vers, illem), rajzolás, mintázás, kézimunka ábrázoló tevékenység és mozgás.

Két epochát alakítottunk ki:

- **Környezetismeret, környezetvédelem, munka-, illem epocha**
- **Matematikai epocha.**

Mindkét epocha a környező világ összefüggéseinek, törvényszerűségeinek megismerését szolgálja.

A környezetismeret az élő természeti környezetben és a társadalmi környezetben bekövetkezett változásokat, a változások hatásait, következményeit, törvényszerűségeit, míg a matematika a környező valóság tárgyait mennyiség, kiterjedések stb., tehát matematikai összefüggések szempontjából vizsgálja.

Az ismeretszerzés fő forrása mindkét epochában a gyermek saját tapasztalata és folyamatos tevékenysége. Kiindulópontja az egyéni fejlettség, célja az egyéni képességfejlesztés.

Módszerek, eszközök, munkaformák

Az epochális tanulásban alkalmazott módszerek:

Egyéni feladatmegoldás

A gyerekek önálló munkáján alapul, mely helyzetekben óriási lehetőség rejlik az idegrendszer összerendezési folyamatának segítésére, megismerő tevékenység fejlesztésére, a matematikai, környezeti ismeretek, tapasztalatok alkalmazására.

Természetes környezetben és valóságos tárgyakon történő tapasztalatszerzés, szemléltetés, bemutatás, irányított megfigyelés

Fokozza az eredményességet, ha minél több érzékszervet foglalkoztatunk, változásaiban, fejlődésében (évszak, növények) láttatjuk a dolgokat, a szemléltetést cselekvéssel, beszélgetéssel, élmények felelevenítésével, esetleg magyarázattal, kérdésekkel - a gyerekeket is kérdezésre ösztönözzük - kötjük össze.

Gyakorlás, ismétlés, ellenőrzés, értékelés, hibajavítás

A módszerek nem önállóan jelennek meg, a tanulási folyamatban összekapcsolódnak egymást erősítve, segítve a befogadást a gyermek fejlettsége szerint.

Eszközök:

Az eszközök érzéki, észleleti motivációival ösztönzik a gyerekeket az ismeretszerzésre, segítik érdeklődésük felkeltését, megtartását.

Az epochális tanulás eszköze maga a környező valóság, a természetes környezet, a valóságos tárgyak, élőlények (állatok) és azok képeiből, rajzokból készített játékeszközök, játékos feladatok.

A matematikai játékokhoz felhasznált formák változatosak, színesek. Követelmény hogy az eszközök ne csak az ismeret, tapasztalatok megszerzését, alkalmazását szolgálják, hanem a gyerekek esztétikai érzékét is fejlesszék.

Munkaformák:

A tanulási tevékenységben a *mikro-csoportos*, és *egyéni munkaforma* szolgálja legjobban a gyermekek egyéni képességfejlődését.

Csoport- és páros munkaforma alkalmazása esetenként indokolt, például közös rajz, festés, éneklés, mesehallgatás, vagy két gyerek együttesen old meg a tanulásban egy szabályjátékot.

Munkaformák pozitívumai:

- együtt kell működni, figyelni kell egymásra,
- fejlődik az empátiás- és toleranciaképességük,
- megismerik egymást,
- csökken a szorongás a tanulási folyamatban
- megnő a gyermek kommunikációs kedve

A mikro csoportos és egyéni munkaformák:

Az epochális tanulási rendszerben a mikrocsoportos és egyéni munkaformát kell alkalmazni rendszeresen. A mikrocsoport azt jelenti, hogy a kötetlen tanulásban - matematika, környezet, benti feldolgozás és ábrázolás - maximum 6 gyermek vehet részt (a mese- és vershallgatásban, éneklésben részt vevők száma nem meghatározott), a csoport többi része játszik. Ennyi gyerek számára van előkészítve hely a tanulóasztalnál.

Az individualizált munkával a gyermek egyéni sajátosságainak maximális figyelembevétele fontos az eredményesség érdekében. Ez adja az igazi egyéni fejlesztés alapját, a fejlesztés egyéni elsajátítási folyamathoz, tempóhoz igazodik. Az óvodapedagógusnak az egyéni fejlesztés során lehetősége van a kiemelkedő képességű gyermekek felismerésére. Az óvodapedagógus feladata, hogy felhívja a szülő figyelmét a gyermek tehetségének kibontakoztatására, illetve a tehetséges gyermekek továbbfejlesztésére megfelelő szakemberek felkutatásában adjon segítséget a szülőknek.

A gyermek önállóan végzi feladatát, tehát rendelkeznie kell az egyéni feladatvégzéshez szükséges tulajdonságokkal (türelem, feladattudat, feladattartás, kitartás, önfegyelem, eszközhasználat stb.).

Az egyéni feladatadásnál az óvodapedagógusnak ismernie kell:

- a gyermek előzetes tudását,
- aktivizálhatóságát,
- egyéni munkára való képességét,
- eszközzel való bántási tudását.

Az egyéni tanulás pozitívumai:

- minden gyerek számára biztosítja az eredményességet
- a sikerélmény mindenki számára biztosított

- pozitív attitűdváltozást eredményez a gyermeknek önmagához és a tanuláshoz való viszonyában
- egyéni bánásmódra, figyelemre alapozva pozitívan alakul a gyermek–óvodapedagógus viszony

6.4. Környezettudatos szemlélet, fenntarthatóságra nevelés

A környezettudatos nevelés számunkra nem kampánymunka, hanem elkötelezett, céltudatos, folyamatos tevékenység.

A fenntartható életmódra nevelés egyet jelent környezetünk értékeinek megismerésével, megtartásával, a jövő generációk iránti felelősségünkkel. A környezettudatos szemléletmód alakítása óvodánkban a szokásokban, hagyományokban, a hétköznapi apró történésein keresztül érvényesül. A környezettel való aktív ismerkedés a felnőttek példája, a szakszerűen, tudatosan berendezett környezet által, közvetve áthatja az egész óvodai életet, a nevelés komplex folyamatát. A természet szépségének megláttatása megalapozza a természet iránti vonzódást. A megismerésen keresztül alakul ki az a pozitív érzelmi viszony, mely szükséges ahhoz, hogy a gyerekek környezetük értékeit becsülő, szerető, óvó emberekké váljanak.

Fontos számunkra az „érzelmeikkel kísért tapasztalatszerzés”, mint a pozitív környezeti attitűd formálásának lehetősége. A gyerekek felfedezik, megismerik a környezetüket, a természet sok jelenségét, csodáját. A komplex módon való tervezést, változatos lehetőségek felajánlását segíti az óvónők számára a nevelőtestület által közösen készített szakmai anyaggyűjtemény. Arra törekszünk, hogy a környezet megismerésére nevelés lehetőleg természetes környezetben, vizsgálódásokkal, megfigyelésekkel, szenzitív játékokkal történjen, és komplex módon hassa át az óvodai élet mindennapjait.

Cél:

- A környezeti nevelés és a fenntarthatóságra nevelés korszerű értelmezése, egymáshoz való viszonyuk megláttatása, a fenntarthatóság, a környezettudatos szemlélet, az egészséges életmód alakítása.
- A környezettudatos szemlélet, viselkedés megalapozása, természetet szerető, tisztelő gyermekek nevelése.
- A családdal együttműködő szemléletalakítás, amely megalapozza a gyerekek környezettudatos látásmódjának, szokás- és szabályrendszerének kialakulását.

Feladat:

- Szokások, szokásrendszerek, viselkedési formák megalapozása.
- Képességek tudatos alakítása, amelyek szükségesek a természetes és az ember által épített, létrehozott, környezettel való harmonikus kapcsolat létrejöttéhez, a környezeti problémák iránti érzékenység, a környezettudatos életvitel kialakulásához.
- Modell értékű példamutatásunkkal, kihasználva az óvoda és a környezet által nyújtott lehetőségeket, mintát adunk. A környezettudatos nevelés hatékonyságának érdekében különböző tevékenységeket építünk be az óvodai nevelés mindennapjaiba, hogy a korszerű szemléletmód és viselkedés gyermekeink magatartásának részévé váljon.
- Értékek, ismeretek, magatartásformák és életviteli szokások közvetítése, melyek felkészítik gyermekeinket arra, hogyan óvhatják meg természetes és épített környezetüket, megtanulnak odafigyelni közvetlen környezetükre és tágabb világukra, Földünkre.
- Minden csoportszobában természetsarok kialakítása, mely alkalmas a természet kincseinek gyűjtésére, tanulmányozásra, kísérletezésre.
- Séták, kirándulások, alkalmával a közeli utcák, parkok, erdők, patakok élővilágának megfigyelése, ok- okozati összefüggések felfedezése.
- Az óvoda környezetének, udvarának alakítása évszakonként és folyamatosan: fák, bokrok, virágok ültetése, gondozása, lomb seprése, hó lapátolása; madarak etetése-itatása; magaságásokban gyógynövények, fűszernövények nevelése, veteményes létrehozása, telepítése, kerti munkák végzése.
- A csoportszobák, udvar eszközeinél, berendezéseinél törekszünk a természetes anyagból készületek választására, beszerzésére.
- A környezet tisztaságára, megóvására, energiatakarékosságra nevelés.
- Használt elemgyűjtés
- Hulladék újrafelhasználása /használt papírra rajzolás, ajándék készítése, stb./
- Egészséges életmód kialakulásának segítése.
- „Zöld” ünnepnapok megtartása /Állatok Világnapja, Víz Világnapja, Föld Napja, Madarak és Fák Napja, Környezetvédelmi Világnap/.
- Rovarhotel kihelyezése
- A „Madárbarát Óvoda” kritériumrendszerének megtartása, fejlesztése.
- Helyi nevezetességek, hungaricumok, természeti értékek megismertetése.

7. PROGRAMUNK TARTALMI KERETEI

(tevékenységi formák)

7.1. Játék

- A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék – szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamat – a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie.
- A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységgé.
- A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt – a szülő és az óvodapedagógus. Az óvodapedagógus utánosztható mintát ad a játéktevékenységre, majd amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítőtvé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. Az óvodapedagógus jelenléte teszi lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.
- A játékhoz megfelelő helyre és egyszerű, alakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokra, eszközökre, játékszerekre van szükség. Az óvoda és az óvodapedagógus feladata, hogy megfelelő csoportlégkört, helyet, időt, eszközöket és élményszerzési lehetőségeket biztosítson a különböző játékformákhoz, a gyakorló játékokhoz, a szimbolikus játékokhoz, a szerepjátékhoz, a konstruáló játékokhoz, a szabályjátékokhoz.
- A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.
- A játék kiemelt jelentőségének az óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenység szervezésben is megmutatkozik.

A játék a gyermek legfőbb tevékenysége, a szocializáció színtere. A gyermek fejlődése a játékban a legintenzívebb. Az utánzás, a tevékenység vágy, az önállósulás, az értelmi, a moto-

ros, a kommunikációs képességek az érzelmi, akarati tulajdonságok, a szociális magatartás a játékban a gyermeknek szabadon választott önkéntes tevékenységében integráltan fejlődik. A játék a gyermek önmegvalósítása, érzelmeinek, vágyainak, lelki állapotának önkifejezése, fejlettségének legjobb mutatója. Így válik a játék kiemelt jelentőségű, tájékozódó, kreativitást fejlesztő és erősítő élményt adó tevékenységgé.

Az epochális nevelési rendszerünkben az egész óvodai csoportszoba a játék színtere. "Ideje" a gyermek életében legfeljebb az evésnek, alvásnak, érkezésnek és távozásnak van. A játéknak nincs. Az mindig elkezdődhet és abbamaradhat, lefolyása széles, határtalan. A játékra úgy tekintünk, mint a gyermeknek szabad elhatározásából származó önmegvalósítására, vágyainak, elképzeléseinek, érzelmeinek önkifejezésére. A játék nem tűr semmi kényszert, éppen ezért fontos a játék számára mind nagyobb mozgásteret biztosítanunk, hogy a gyermek ténylegesen is élhessen a játék szabadságával.

A játéknak, mint a gyermek meghatározó tevékenységének érvényesülése szempontjából három fontos gondolatot fogalmaztunk meg:

- A játék a gyermeki élet egyéb megnyilvánulásaival, tevékenységeivel szoros kölcsönhatásban fejlődik.
- A játék nem választható el a gyermek környezetétől.
- A felnőttnek döntő hatása van mind a gyermek, mind a játék fejlődésére.

A játék fejlesztő hatását fokozzák az azt kísérő pozitív érzelmek. A játék derűjén, vidámságán, örömein átszűrve minden hatás felerősödik és az új vonások pozitív érzelmektől kísérve épülnek be a gyermekek személyiségébe, az egyes játékfajtákon belül.

Gyakorlójáték: a gyakorlójáték során a véletlen mozgásból, cselekvésből fakadó siker ismétlésre készíti a gyermeket és ezek az újraismétlések nagy örömet jelentenek számára. A gyakorlójáték lehet mozgásos, manipulációs és verbális. A gyakorlójáték verbális fejlesztési lehetőségei akkor érvényesülnek, ha a gyermek mozgását, tevékenységét beszéddel kíséri. A gyermek verbális kifejezőkészsége a játék során spontán, a gyermekből áradó beszéd által fejlődik a legjobban. A gyakorlójáték legjellemzőbb 3-4 éves korban, de minden életkorban megtalálható bizonyos szinten.

Szimbolikus szerepjáték: a 3-4 éves korosztály jellemző játéka. A gyermek a saját életéből vett tapasztalatokat játssza el. A másik szereplő, rajta kívül mindig a babája, mackója, tehát egyedül játszik. Amikor megjelenik a társ igénye, akkor beszélünk igazi szerepjátékról.

A **szerepjáték** az óvodáskorú gyermek legjellemzőbb játéka.

Két alapvető pillére a “mintha” helyzet, - amelyhez nagyfokú képzelőerőre van szükség – és a szerep beleélés, amelyre azért kerülhet sor, mert a gyerek képes a mélyebb érzelmi átélésre. A szerepjáték mindig a gyerek által teremtett világban játszódik le.

Megfelelő tapasztalatok és élmények birtokában önállóan vegyenek részt a játék előzetes, közös tervezésében, a szerepek kiválasztásában, a játékeszközök, játékszerek kiválasztásában.

A gyerekek sajátítsák el a feszültségek és kudarcok tűrésének képességét, a megvigasztalódás és a kibékülés a kreatív sémáit.

Az építő- konstrukciós játék olyan játéktevékenység, amely több munka elemet is hordoz magában, s a gyermek saját személyiségének fejlődése szempontjából újat hoz létre.

A gyerekek képesek legyenek különböző anyagokból, eszközökből új játékeszközöket létrehozni, ötleteiket megvalósítani.

Éljenek a választási lehetőségekkel és éljék át az alkotás örömét, az alkotójáték nagyszerűségét. A közös alkotások közben a gyerekek beszéljék meg az egyes tervek megoldásával kapcsolatos tudnivalókat, segítsenek egymásnak, s tudják elfogadni az eltérő módokat.

A **szabályjáték** az óvodáskorú gyermekek játékpiramisának a csúcsát jelenti, melyben konkrét szabályok határozzák meg a játék menetét.

A gyermeknek a játék jellegéből következő szabályokat be kell tartani, amely sokrétű és összetett viselkedést, életmódot kíván.

Az óvodáskorban sokat “jól” és jól játszó gyermekekből nyitott, érdeklődő iskolás és majdan alkotó, tevékeny felnőtt válik.

Feladatok

Az epochális nevelési rendszerünkben az óvodapedagógussal való együtt játszásnak azért tulajdonítunk nagy jelentőséget, mert az óvodapedagógus magatartása, viselkedése, kommunikációs reagálása a gyerekek megnyilvánulásaira, egész személyisége modell a gyermekek számára.

A párhuzamosan zajló tevékenységek közül a játék az alaptevékenység. A tanulás szervezése, a tanulás maga nem zavarhatja az elmélyülten játszókat, de a játszóknak sem zavarhatják a nyugodt tanulást. Minden gyerek azt a tevékenységet végzi háborítatlanul, amelyet önként, önmaga választott.

Ezért az egyes játékfajták (gyakorló-, szerep-, konstrukciós-, szabály játék) párhuzamosan jelen vannak. A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét.

Tevékenységek

A **játék** során a gyermekek a sokszori próbálkozás közben megtanulják a játékszerek használatát, megismerik sajátosságaikat. Sok esetben nem a tárgy, hanem a mozgás, a ritmus utánzása érdekes a gyermek számára. A gyermek a mozgásos játékok közben legyen tekintettel a másokra, ne zavarja a társa játékát.

Legyenek képesek a játék hevében is uralkodni érzelmeiken, alakuljon ki a szocializált magatartás formája.

Tudjanak egyszerű szabályjátékot kitalálni, önállóan játszani úgy, hogy a játékban résztvevők jól érezzék magukat.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Biztosítsa az óvodapedagógus, hogy a gyermekek számára a játékeszközök mindig elérhető helyen legyenek.
- Segítse a gyerekeket, hogy az egyre magasabb szintű játéktevékenységekig eljussanak.
- Az óvodapedagógus játsszon együtt a gyermekekkel, magatartásával, viselkedésével mutasson példát, de ne korlátozza a gyermek önállóságát.
- Az óvodapedagógus beszédének, kifejezéseinek nagy jelentősége van a játék során, hiszen ezeket tanulja meg a gyermek és ezek épülnek be a gyermek szókincsébe.
- Figyeljen az óvodapedagógus arra, hogy a félénk, bátortalan, passzív, vagy a csoportba újonnan érkező gyereket vonja be a játékba.
- *Az óvodapedagógus alakítson ki olyan légkört, amelyben a játszócsoportot metakommunikációval tudja irányítani anélkül, hogy a tanulási folyamatot megszakítaná.*
- Az óvodapedagógus folyamatosan biztosítsa a gyerekek számára a konstrukciós játékhoz szükséges anyagokat, eszközöket.

- Az óvodapedagógus a nevelési céljainak eléréséhez – figyelembe véve a csoport fejlettségi szintjét – minél több szabályjátékot tanítson meg.
- Az óvodapedagógus alakítsa ki a gyermekek között egészséges versenyszellemet.

Kapcsolatok

- A játékhelyzetekben a gyermekek megtanulják tisztelni egymás igényeit, megtanulnak alkalmazkodni a **közösséghez**.
- A játék során a gyermekek szóban is megfogalmazzák gondolataikat, érzelmeiket, a játékhelyzetekben a megfelelő **kommunikációnak** nagy jelentősége van.
- A játék a valóságot tükrözi, melyben a gyermek a **környezetében** tapasztalt élményeket dolgozza fel.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *Megértik és elfogadják játszótársaik ötleteit*
- *Megtanulnak együtt játszani a különböző életkorú és képességszintű gyermekek*
- *Alkalmazkodnak a játék szabályaihoz és egymáshoz.*
- *Képesek olyan játékhelyzeteket létrehozni, amelyekben tapasztalataik, érdeklődésük alapján jelenítik meg a felnőttek tevékenységét.*
- *A mesék hőseinek tetteit, a cselekmény menetét, a szereplők mondanivalóját, hangját, mozdulatait a gyerekek saját elgondolásuk alapján játsszák el.*
- *Gazdagodik szókincsük, megismernek irányokat, téri helyzetek kifejezéseit, időhatárokat, névmásokat, különböző tevékenységeket neveznek meg.*

7.2. A külső világ tevékeny megismerése

- A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti-emberi-tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

- A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.
- A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítéliképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiség szemlélete.
- Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a külső világ tevékeny megismerését spontán és szervezett formában egyaránt. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközt a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.

7.2.1. Környezetismeret, környezetvédelem, illem

A környezettel való ismerkedés az óvodai nevelés egészében érvényesülő folyamat. Általa szerez a gyermek tapasztalatokat a szűkebb és tágabb természeti-tárgyi környezetről, amelyek az életkoruknak megfelelő biztonságos eligazodáshoz, tájékozódáshoz nélkülözhetetlenek.

Az epochális rendszerű tanulási folyamatban tervezetten csak olyan témakörökkel foglalkozunk, amelyek helyszínen, természetes környezetben feldolgozhatók, megmutathatók a gyermekeknek.

Témakörök:

- Évszakok
- Állatok
- Közlekedés
- Család

A témakörökhöz szervesen kapcsolódik a munka, az illem, a természetvédelmi és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos feladatok. Az óvodapedagógus az epocha első heteiben a tapasztalatszerzés helyszínére megy a gyermekekkel.

A ciklus utolsó hetében a tapasztalatok, ismeretek alkalmazását gyakorolják a gyerekek a csoportszobában szervezett tanulási helyzetben.

Nagycsoportban – vegyes csoportban minden ciklusban 1 hétig a helyszínen elevenítik fel tapasztalataikat, ismereteiket, majd 2-3 hétig benti tanulás következik, mely alkalmas az ismeretek elmélyítésére, a gondolkodási műveletek gyakorlására.

A fenntartható fejlődés, a környezetvédelmi, természetvédelmi feladataink a természethez kötődő pozitív érzelmi viszony kialakítása. Az a gyerek, aki szereti a természetet, az gondoskodik is róla, mert amit szeretünk, azt óvjuk és védjük. Megismeri a szülőföld az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, néphagyományok, szokások, a közösséghez tartozás élményét, nemzeti, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét is. Megismerkedik a környezeti erőforrások takarékos felhasználásával, tapasztalatokat szerez az újrahasznosítás lehetőségeiről, a szelektív hulladékgyűjtés formájával.

A kisgyermeknek meg kell tanulnia:

- a szemetet a tárolókba, tartókba tegye, ne szennyezze környezetét
- óvja, gondozza a virágokat, növényeket,
- figyelje meg, védje az állatokat (környezetében fellelhető bogarakat, madarakat)
- ismerje a szelektív hulladékgyűjtés fontosságát
- ismerje fel, hogy a természetet az embernek óvnia kell, mert az életünk része, de tönkre is tehetjük, ha nem vigyázunk rá.

Feladatok

- A környezeti értékek felismerése, azaz tudatformálás.
- A környezeti fogalmak tisztázása, azaz ismeretszerzés.
- Olyan képességek kialakítása, melyek szükségesek az ember kultúrája és környezete megértéséhez.
- Régies kifejezések, foglalkozások, eszközök nevének megtanulása
- Pozitív viszonyok kialakítása, azaz attitűdök formálása.

- Környezetorientált magatartás kialakítása, azaz értékrend és értékelés, az ökológiai szemlélet kialakítása.
- Környezeti minőségjavító tudatos, felelősségteljes cselekvés kialakítása, azaz aktivitás a környezetvédelem terén.
- Tegye lehetővé a gondolkodási képességek alakulását, melyben a gyermekeknek legyen alkalmuk a különböző megoldások felfedezésére és az ezek közötti választásra.
- A tevékenységekhez használt eszközöknél fontos szempont legyen, hogy azok természetes anyagokból készüljenek.

Tevékenységek

- A gyerekek érdeklődve figyeljék meg a természeti jelenségeket.
- A természetes élethelyzetekben sajátítják el a helyes viselkedést és minden olyan ismeretet, amely a mai világban történő eligazodásukat segíti.
- Csodálkozzanak rá a természet szépségeire, óvják, mert az életünk része.
- Virágok, növények gondozása mindennapi feladatuk legyen.
- Az évszakokhoz kapcsolódó munkákat (levéleseprés, hó eltakarítás, ültetés) szívesen végezzék és büszkék legyenek munkájuk eredményére.
- A gyerekek, kirándulások és egyéb lehetőségek alkalmával ismerjék meg a gyógynövények jótékony hatását.
- Mindezen tevékenységek közben anyanyelvi nevelés, szókincsbővítés is történik
- Sajátos nevelési igényű gyermekek bekapcsolása a különböző tevékenységekbe állapotuknak megfelelően, esetleges segítségnyújtással.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus éreztesse meg a gyermekekkel a “természetben itthon vagyok” érzését.
- Az óvodapedagógus segítse a gyermeket hozzájutni élményekhez, megfigyelésekhez, formálja környezettudatát, amely tartalmazza a környezettel való együttélést, környezetbarát életvitelt.
- Járuljon hozzá az ökológiai szemlélet kialakulásához, segítse a holisztikus szemlélet kialakítását.

- Az óvodapedagógus a helyszíni tapasztalatszerzést úgy szervezze, mint egy családi kirándulást, ahol nem kell sorba állni, fegyelmezni.
- Igényelje a szülők támogatását, az együttműködésüket, ötleteiket.
- Célirányos megfigyeléseknél kiemelt módszerként szerepeljen a kommunikáció (beszélgessenek egymással, az óvodapedagógussal, idegen felnőtten és gyerekekkel.)
- Az óvodapedagógus biztosítsa, hogy a gyerekek cselekvésbe ágyazott közvetlen érzelmi-észleleti úton szerezzenek tapasztalatokat a témakörön belül.

Kapcsolatok

- **Játékaikban** a környezet tárgyait használja fel.
- A környező világ tapasztalatait, ismereteit az óvodapedagógus az **anyanyelven** keresztül közvetíti a gyermek számára.
- A környező világot, annak hangulatát **vizuálisan** is kifejezik a gyerekek.
- A környezet megismeréséhez tartozik a népszokások, népzene, néphagyományok megjelenítése, melyek a **zenei neveléssel** és az **irodalmi neveléssel** való kapcsolatot jelentik.
- A környezet tárgyainak, jelenségeinek tulajdonságai, számosságuk mind a **matematikai neveléssel** kapcsolatosak.

Fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *Ismerik a közvetlen környezetükben lévő természeti jelenségeket, dolgokat.*
- *Pozitív kapcsolat alakul ki a természeti, társadalmi környezettel, szeretik és óvják azt.*
- *Önállóan megfogalmazzák élményeiket, tapasztalataikat, melyek alapján képesek felismerni az azonosságokat, különbségeket, összefüggéseket.*
- *Szókincsük gyarapodik a népnyelvből vett kifejezésekkel, régi tárgyak, foglalkozások, munkafolyamatok neveivel.*
- *Megőrzik az elsajátított magatartásformákat, ismereteket, melyeket a családban és az iskolában is hasznosítani tudnak.*
- *A környezet szó maga minden gyermek számára az élő zöldség, a természetet jelenti.*

Illem

A környezet megismerésének neveléséhez szorosan kapcsolódik az illem. Az illem, a jó modor tanulása magába foglalja az illemszabályok megismerését, szóbeli megfogalmazását, ezek betartását és másokkal való betartatását.

Ahhoz, hogy a gyerekek az élet produkálta helyzetekben mindig gyorsan és megfelelően tudjanak eligazodni, meg kell tanítanunk a helyes viselkedés és együttélés elemi szabályait, melyeket természetes élethelyzetekben gyakorolhatnak:

- a köszönés módjára vonatkozó illemszabályok,
- a bemutatkozással kapcsolatos illemszabályok,
- megszólítás, tudakozódás, kérés szabályai
- étkezés, vendégfogadás, vásárlás szabályai,
- illemszabályok az udvaron,
- a természetben való viselkedés szabályai
- a jó megjelenés illemszabályai,
- óvodán kívüli viselkedés, öltözködés a kulturális és más intézményekben,
- az ajándékozás illemszabályai.
- magatartási illemszabályok a közlekedésben

A tevékenységre épülő ismeretszerzés folyamatos, nap mint nap ismétlődik, így a gyermek számára követhetővé, alkalmazhatóvá válik.

7.2.2. Matematika játékok

A környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut a gyermek és azokat tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alakú, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemlélete.

Célunk a matematikai játékokkal megteremteni annak lehetőségét, hogy tevékenységek, cselekvések során fejlődjenek képességeik, alakuljon ki bennük pozitív viszony a későbbi matematikához úgy, hogy közben többször megélhetik, átérezhetik a felfedezés, a rátalálás, felismerés és a tudás örömét. Az óvodapedagógus segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.

Az epochális rendszerű matematikai nevelés folyamatba csak olyan témaköröket tervezünk be, melyek a gyermek egyéni képességeihez igazodnak, megfelelő műveltség tartalmat közvetítenek és folyamatos sikerélményt biztosítanak.

A matematika ciklusok szervezése, az epochák témaköreinek meghatározása, hetekre bontása osztatlan, középső- és nagycsoportban azonos.

Négy epocha kialakítására van lehetőség, melynek ajánlott témakörei:

- Testséma ismeret
- Tapasztalatszerzés különféle tárgyakról, azok tulajdonságairól
- Kiterjedések térben, síkban
- Halmazképzés, számosság

Az óvodapedagógus biztosítson a gyermek egyéni fejlettségének megfelelő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a tapasztalat és ismeretszerzésre.

Az óvodapedagógus a teljes epochára készül. *A ciklus keretanyagát hetekre bontja, majd hetente egymásra építve megtervezi a heti részfeladatokat és a feladatokhoz a feltehetően felhasználásra kerülő játékokat.* A tanulás során, látva, hogy milyen képességű a gyerek, hogy az adott témában hol tart, hogy milyenek az ismeretei, adja az egyes gyerek saját képességének megfelelő játékot, a fokozatosság elvét betartva. A feladatadás sorrendjét befolyásolja a fejlettség, a játékok bonyolultsága, a sajátos nevelési igényű gyermekek, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, illetve tehetséges gyermekek egyéni fejlettségi szintje.

Az óvodapedagógus biztosítson és kínáljon fel változatos, magasabb szintű játékokat a kiemelkedő képességű, tehetséges gyermekeknek. Ilyen eszköz az interaktív panel, a számítógép alkalmazása a képességfejlesztésben.

Feladatok

- Az óvodai matematikai tapasztalatszerzés során elsődleges cél az óvodás gyermekek matematika tárgyú kompetenciáinak fejlesztése, attitűdök erősítése és a képességfejlesztés.
- Az óvodapedagógus biztosítson a szervezett tanuláson kívül spontán helyzeteket is a matematikai tanuláshoz.

- Az óvodapedagógus adjon időt a próbálkozásra, gyakorlásra, a megoldás módjának elmondására, az öröm átélésére.
- A feladatadás sorrendjét a gyermek fejlettsége, a játékok bonyolultsága határozza meg.
- Az óvodapedagógus adjon választ a gyermekek egyéni és életkor specifikus kérdéseire.
- Matematikai tanulást minden nap közel azonos időben szervezzük - a gyerekek részvétele önkéntes -, de a résztvevők száma 6 főben maximalizált.
- A tanulási tevékenység minden mozzanata legyen érdekes, akkor önként és szívesen vesznek részt benne a gyerekek.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek számára biztosítsa az óvodapedagógus a gyermek állapotának megfelelő ismereteket, tapasztalatokat.

Tevékenységek

- A gyerekek sok matematikai tartalmú tapasztalatot szerezzenek az őket körülvevő valóság jelenségeiről, tárgyak tulajdonságairól, fedezzék fel a világ törvényszerűségeit.
- A matematikai tevékenység során használt eszközöket, játékokat csak a tanulási folyamat alkalmával használják, és ezekre vigyázzanak.
- A gyermek türelmesen, sok-sok önálló ötlettel oldják meg a problémahelyzeteket.
- Ismerjék fel a mennyiségi, alak, nagyságbeli és téri viszonyokat, s ebben jól tájékozódjanak. Alakuljon ítélőképességük, fejlődjön tér, sík és mennyiség szemléletük.
- Használják a mindennapi beszédben a megismert matematikai fogalmakat, téri viszonyok, relációk megnevezését.
- A gyermekek legyenek képesek a játékos matematikai tevékenység során hosszabb ideig koncentrálni, ha szükséges várakozni, társaik munkáját tiszteletben tartani, saját munkájukat értékelni, esetleges hibájukon javítani.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus alakítsa ki a stabil szokásrendszert és a tanulási tevékenység mellett is tartsa szemmel a játszó gyerekeket.
- Alakítsa ki a viszonylag állandó helyet, készítse elő az eszközöket, mert a legjobb kezdeményezés is sikertelenné válhat a rossz szervezés miatt.

- Az egyéni képességek szerinti feladatsorral rendelkezzen és hagyjon időt a felfedezésre. (Sajátos nevelési igényű, normál képességű és a tehetséges gyermekek számára tervezzen feladatok)
- Bízassa és segítse a gyerekeket a gondolatok szárnyalásában.
- A létszám maximalizálási – esetleges – problémáit nagyfokú tapintattal oldja meg.
- Ismerje a gyerekek fejlődési szintjét, egyénre szabott feladatokat adjon, ezzel is elkerülve a sikertelenség és a kudarc élményét.
- Az óvodapedagógus használja ki a közös játékban rejlő összes lehetőséget, mely a matematikához való pozitív viszonyt alakítja.
- Matematikai kifejezések megnevezésével bővítse a gyermekek szókincsét

Kapcsolatok

- Szoros a kapcsolat a matematikai nevelés és a **környezeti nevelés** között, mert mindkettő segíti a gyerekek külvilágról szerzett tapasztalatainak feldolgozását, értelmi és érzelmi fejlődését.
- Az **anyanyelvi neveléssel** a kapcsolatot a problémák megbeszélése, a gyermekek kérdései és az azokra adott válaszok adják.
- A különböző **játékok** során - a mozgáskondíció, térérzékelés fejlesztése - kapcsolatot tart a **testi neveléssel**.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *A matematikai jelenségekről, problémákról saját gondolataikat szabadon elmondják.*
- *Szívesen vállalkoznak a felismert problémák megoldására.*
- *Önállóan képesek mennyiségeket összehasonlítani, különféle halmazokat létrehozni, szétválogatni, irányokat felismerni.*
- *Helyesen használják a mennyiségekkel, halmazokkal kapcsolatban az összehasonlítást kifejező szavakat, névutókat.*
- *Ebben a korban kialakul az analizáló, szintetizáló, elvonatkoztató képesség, mely fontos feltétele az iskolára való alkalmasságnak.*

- *Tehetséges gyermekek eljuthatnak az óvodás kor végére a számítógép életkoruknak megfelelő alkalmazásáig.*

7.3. Verselés, mesélés

Az anyanyelvi, irodalmi nevelés egymástól elválaszthatatlan, az óvodai élet egészét átható folyamat, amely közvetítő elemként jelen van a nevelés legapróbb mozzanatában is.

- A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt **mondókák**, dúdolók, **versek** hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.
- A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A **mese** a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese – képi és konkrét formában, - esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel - – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat.
- A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, átlelkesítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.
- A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája.
- A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.
- A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentálhigiéniájának elmaradhatatlan eleme.

- Az óvodában a 3-6 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi – a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

A vers, mese a gyermek értelmi-érzelmi, anyanyelvi és erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője.

Epochális nevelési rendszerünkben mesét, vagy verset – egy hétig ugyanazt – a hét minden napján hallanak a gyerekek megközelítően azonos időben.

Az óvodapedagógus szöveghűen, szemléltető eszköz nélkül mesél, melynek célja a gyerek belső képalkotása. A belső képalkotásnak a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. A mesevárás hangulatát a gyertyagyújtás teremti meg. A mesén való részvétel a gyerekek számára mindig önkéntes.

Az óvodapedagógus és a gyerekek közötti kapcsolat akkor teljes, ha végig egymással, szemkontaktust tartanak, mely biztosítja a pontosabb megértést, láthatóvá teszi a mese, vers érzelmi töltésének mimikai megjelenését.

Osztott és osztatlan csoportban a mese, vers szervezése ugyanúgy történik. Osztott csoportban az anyag kiválasztásánál előtérbe kerülnek az életkori sajátosságok.

Osztatlan csoportban különböző típusú és bonyolultságú meséket kell összegyűjteni, hogy minden életkorú gyerekeknek legyen megfelelő választék. Az óvodában a gyűjtemény nagyobb részét a magyar népmesék és a népi mondókák adják, de a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek is helyet kapnak. Fontos a mesék, versek helyes arányának megválasztása, ne kerüljön egyik sem túlsúlyba.

A mesék, versek komplexen (hangulatban, témakörben) kapcsolódnak más tanulási tevékenység tartalmához, pl. évszakokhoz, énekanyaghoz, ünnepekhez, egyéb aktualitásokhoz.

A hangulati egység fokozottabban biztosítja a gyermekek számára az esztétikai élményt.

A mesélés játékidőn belül történik. A gyerekeknek ismerniük kell a mese alatti szabályokat, szokásrendszert.

Feladatok

- A gyermeknek ahhoz, hogy irodalmi élményhez hozzájusson, közvetítőre van szüksége. Óvodánkban ez az óvodapedagógus, aki az alkalomhoz illő verset, mesét, mondókát közvetíti a gyermeknek.
- Kicsiknél az irodalmi nevelés a mozgással kísért szöveg gyakori ismételtetésével kezdődik.
- Irodalmi élménynél fontos az ismétlések gyakorisága, én-erősítő hatásának felhasználása.
- A mesemondás alkalmait a mindennapi mesehallgatásra utaló ismétlődő szokásokkal teremtyük meg.
- Lehetőséget kell adni a gyermeknek saját vers és mesealkotásra, mert ez az önkifejezés egyik módja.
- Feladatunk, hogy a mindennapi mesék hatására egy-egy mese befogadásának folyamatában a gyerekek világvképük és irodalmi műveltségük mértéke szerint, saját élményként éljék át a mesékben rejlő üzenetet.
- Mesélés az erkölcsi nevelés egyik eszköze, melynek meleg légköre, jó hangulata ráirányítja a gyerekek figyelmét arra, hogy mi a szép, a jó, miért kell nekik és másoknak is a szép, a jó szó, a szeretet. Így a mese erkölcsi tanulságokat közvetít, s a gyermek különbséget tesz a jó és a rossz tulajdonságok, a helyes és helytelen cselekedetek közt.

Tevékenységek

- A gyerekek ismerik a mesehallgatás alatti szabályokat, szokásrendszert. A látszólag külső hallgatók játékkal, hangerejükkel ne zavarják társaik meseélményét.
- A gyerekek kihasználják a meseválasztás lehetőségét, s igénylik kedvenc meséjüket, versüket.
- A mindennapi mesehallgatás hatására nő bábozási és dramatizálási kedvük, és az ehhez szükséges eszközök készítésében tevékenyen vesznek részt.
- A gyerekek fantáziájuk segítségével kitalálnak történeteket, meséket, a már ismert meséket is gyermeki személyiségük sokszínűségével újraalkotják.
- Szóhasználatukban megjelennek sajátos, egyéni stílusok, szóbeli kifejezőmódjuk változatos, sokszínű.

- A gyerekek képekkel való találkozásukkor felfedezik annak esztétikai értékét, vigyáznak annak épségére.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus pedagógiai tapintattal teremtsen meg az "igazi" meséléshez szükséges csendet.
- Az óvodapedagógus igényes legyen a mesék és versek kiválasztásában, megfelelő repertoárral rendelkezzen.
- Mesélésének, verselésének előadásmódjában jelenjen meg az érzelmi azonosulás, hangsúlyozás.
- Töltse be az óvodapedagógus a beszélgetőtárs és a mesemondó szerepét.
- Az óvodapedagógus az új gyerekek beszoktatásakor játsszon hintáztató, ujjkiszámoló, vigasztaló mondókákat, használja ki azok megnyugtató bensőséges hatását.
- Mesemondáskor teremtsen alkalmat arra, hogy az általa megkezdett történetet a gyerekek saját fantáziájuk szerint folytathassák.
- Az óvodapedagógus a mindennapi mesehallgatáson túl használja ki a mese megnyugtató hatását a délutáni pihenés előtt is.

Kapcsolatok

- Az irodalmi nevelés legszorosabb kapcsolatban az **anyanyelvi neveléssel** van, hiszen annak szerves részét képezi.
- Szoros kapcsolatban áll a **zenei neveléssel** is, hiszen közös bennük a ritmus: a mondókák szövege is a ritmusra épül.
- Az irodalmi nevelés élményei, érzései a **vizuális neveléshez** alkalmazott képi, formai ábrázolás során is megjeleníthetők.
- Az irodalmi nevelés a **környezeti neveléssel** is kapcsolatban áll, hiszen a népmesék, mondókák, kiszámolók világa évszázados bölcsességükkel mutatnak példát az ember és a természet szoros összefonódására.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *A gyerekek az elhangzott mesét, mondókát többször és szívesen hallgatják és megjegyzik.*

- *Megszilárdulnak a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik, a figyelem fenntartásának és ellenőrzésének játékos és egyezményes jelzései.*
- *A folytatásos mesék, verses mesék szálait össze tudják kötni.*
- *A meséskönyvek képeit hosszasan nézegetik, történeteket találnak ki hozzá, vigyáznak a könyvekre.*
- *Az ismert mesei motívumok bábozása, dramatizálása, képmegjelenítése kedvelt tevékenységeik közé tartozik.*
- *Önálló mesemondásukban megjelenik az irodalmi művek szókészlete, árnyalt kifejezései, a mesei fordulatok*

7.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

- *Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalkotta, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.*
- *Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.*
- *A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzetiségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását is.*
- *Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.*

Az ének, a zene fontos szerepet tölt be életünkben. Nélküle sivárabb, egyhangúbb, szürkébb lenne a világ.

A dal, a zene nemcsak megszépíti, megszínesíti a hétköznapiakat, hanem lehetőséget is ad az érzelmek intenzív kiélésére. A zene fogékonyá tesz a „szép” létrehozására. Esztétikai élmény részesei lehetünk, akár előadóként, akár hallgatóként éljük át a dal, a zene gyönyörűségét.

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát, melyek alapot adnak a zenei műveltség kialakulásához. A zenei nevelés fejleszti a gyerekek zenei hallását, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, játékos zenei alkotókedvét. Zenei nevelésünk fontos része a népszokások megismertetése. Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközeül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakításában.

A gyerekek a nap folyamán is szerezhettek zenei élményeket: játék közben dúdolgatnak, énekelgetnek, zörejeket és zenei hangokat is hallanak. Ezeket a tapasztalatokat tudatos fejlesztéssel megerősítjük, rendezzük. A kötetlen tevékenység során sor kerülhet az új dal megtanulására, dalos játékok ismétlésére, a zenei képesség fejlesztésére, zenehallgatásra.

A zenei anyag témájában kapcsolódik az adott epochához, így a hét minden napján, játékidőn belül a mesét követheti az ének, ami egy másfajta játéklehetőség a gyermek számára, melyben biztosítjuk, hogy énekeljenek, mozogjanak, zenéljenek.

Az ember zenéje éppen úgy az ember lényegéhez tartozik, mint a repülés a madáréhoz. A zene ... az ember repülése.

Feladatok

- A gyerekeket már az óvodás korban meg kell ismertetni népi kultúránk egyes elemeivel.
- A gyereket ösztönös alkotóvágya serkentse énekes-beszédre, új elképzelések, változatos dallamformák kitalálására.
- A képességfejlesztés fokozatait általában addig gyakoroljuk, játsszuk, amíg a gyermek tökéletesen nem tudja azt, ami tőle elvárható. Csak utána lépünk tovább a következő szintre és időnként vissza is térünk, időt hagyva az érési folyamatra.

- Naponta annyi időt szánunk az éneklésre, és annyi feladatot gyakorolunk, amennyit a gyerekek érdeklődése lehetővé tesz.
- Minden gyerek kapjon lehetőséget a kibontakozásra, érzéseik, jókedvük, szomorúságuk kifejezésére a dal, a zene, a hangok által.
- Biztosítsuk, hogy a ritmushangszerek, a tanult népi játékok és közjátékok eszközeit és kellékeit bármikor használhassák.
- A zenei neveléssel kapcsolatos kifejezésekkel, hangszerek neveivel ismerkedjenek meg
- Bepillantást adunk a gyermekeknek más népek gyermekdalainak világába is.
- Lehetővé kell tenni, hogy a szülők is megismerjék, milyen jellegű dalokat használunk a zenei neveléshez.
- A nevelőtestület kórusa énekeljen a gyerekeknek, a gyerekekkel, s érezzék meg a közös éneklés igazi ízét.

Tevékenységek

- A gyerekek örömmel, önként vegyenek részt a zenei nevelés folyamatában
- Ismerjék az egyenletes lüktetés, a ritmusképzés kifejezés módjait
- Elmélyülten hallgassák az óvodapedagógus előadását
- Ha épp nincs kedve énekelni, játéktevékenységét csendben folytassa tovább
- Ismerjenek meg, próbáljanak ki minél több hangszert.
- A gyerekek mozgása, testtartása, tánca legyen esztétikus.
- Ismerjék fel egy-egy jellegzetes hangsorról, mozgásról, eszközről a tanult dalos játékokat.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus biztosítson a körjátékra, táncra megfelelő nagyságú helyet.
- Adjon alkalmat a gyerekeknek az önmegvalósításra, önállóságra, utánzásra, fantázia és képzelet szárnyalására.
- Legyen igényes, és törekedjen a változatos, a gyermekek képességeinek megfelelő dalanyagok, játékok kiválasztására.
- Tanítson meg a gyerekeknek minél több, különböző játékos kifejező formát a ritmika érzékeltetésére.

- Ápolja a szülői házban tanult énekes játékok és mozgások hagyományát.
- Ismertesse meg a gyermekkel a különböző jellegű dalokat, zenei hangulatokat, idegen népek dalait, s tanítsa őket a zene örömteli meghallgatására is.
- Az óvodapedagógus zenei kultúrája legyen példaértékű. Az óvodapedagógus értő módon válogat a gazdag anyagból, akkor a gyermek egyszerre fogadhatja be a művészetet miközben felszabadultan játszik, közben élményt kap a természet és az élet szépségeiről is, kifejezésre juttatva a szeretetét, életörömet.

Kapcsolatok

- Az ének- zene szorosan kapcsolódik a **környezeten** belül az évszakokhoz és az évszakokhoz tartozó népszokásokhoz.
- A meséhez, a vershez, a mondókához, mert közös bennük a ritmus - az **irodalmi neveléssel** is kapcsolatot tart fenn.
- Az **anyanyelvi neveléssel** alapvető és átfogó kapcsolatot mutat.
- Az egyszerűbb tánclépések egyre tökéletesebb mozgást, a mozgások koordinációját követelik meg a gyermektől, így a **testi neveléssel** is összefonódik.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *A gyermek élvezi, és szívesen játssza a dalos játékokat.*
- *Az óvodapedagógus által megadott hangon önállóan is el tudják kezdeni a dalt.*
- *Különböző jellegzetességekről felismerik a dalokat, játékokat.*
- *Megkülönböztetik az egyenletes lüktetést a dal ritmusától.*
- *Tudnak megfelelő hangszínnel, ritmussal énekelni, és hozzá változatos mozgást végezni.*
- *Ismernek több hangszert, s használni is tudják.*
- *Képesek egyszerű tánclépések elsajátítására.*
- *Bátran énekelnek egyedül is, kitalálnak, komponálnak dalokat, játékokat.*
- *Figyelmesen hallgatják az élőzenét, műzenét, más népek dalait.*
- *Ismerjék és nevezzék meg a leggyakrabban használt ritmushangszereket*

7.5. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

- A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.
- Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.
- Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeletének gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.
- Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

Az ábrázolás az önmegvalósítás, önkifejezés eszköze. A gyermek ízlésének, alkotó- befogadó képességének, fantáziájának, kreativitásának kibontakoztatását, az esztétikai nevelést szolgálja. Az ábrázoló tevékenység során a gyerekeknek hetente új, vagy más technikákat mutatunk be. Az óvodapedagógus megismerteti a gyermeke az eszközök használatával a különböző anyagokkal, a rajzolás, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival. Legtöbbször önálló elgondolás alapján dolgozhatnak, a témavezérlés ritka alkalmakhoz (ajándékkészítés) kötődik. Maga a tevékenység és ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Az új technika alkalmazása lehetőség a gyerekeknek. Az előző ciklusban használt eszközök is (festék, agyag, stb.) mindig elérhetők, használhatók, *mindig azzal a technikával dolgoznak, amivel ki tudják fejezni magukat.* Természetesen az óvodapedagógus ösztönzi a változatos alkalmazást.

A gyermekek alkotókedvét nem szorítjuk szűk időkeretbe. A hét minden napja szükséges ahhoz, hogy a gyermek a tevékenység gazdagságáért, sokszínűségéért, önmaga belső látásmódja kifejezéséért vegyen részt az ábrázolásban. Az óvodapedagógus és a gyermek közös ábrázoló tevékenysége biztosítja, hogy a résztvevő gyerekek személyre szóló segítséget kapjanak, az óvodapedagógus követni tudja szín-, formaviláguk, technikai ismeretük, eszközhasználatuk fejlődését.

Fontos, hogy a gyermekek nap mint nap lássák, tapasztalják, megismerjék az általuk használt anyagok sokszínű tulajdonságát, variálhatóságát.

Feladatok

- Megismertetni a gyerekeket a különböző anyagokkal, az ábrázolás egyszerű munkaformáival, technikai alapelveivel.
- Az anyagok technikák, eljárások pontos nevének megtanítása
- A gyermek alkotókedvének folyamatos fenntartása.
- Dolgozzanak gyakran természetes anyagokkal, ismerkedjenek azok formálhatóságának technikai lehetőségeivel.
- Az ábrázoló technikák bemutatásával mindig az adott csoport fejlettségi szintjét, a gyermekek fejlődési ütemét vegyük figyelembe.
- Minden gyerekben fel kell kelteni a közlés igényét és segíteni kell a gyermekben kialakult közlendő vizuális kifejezését.
- A gyermek törekvéseit tiszteletben kell tartanunk és építenünk kell a belső motivációkra.
- A hét minden napján biztosítsuk a gyerekeknek, hogy kreativitásukat kiélhessék, és a már megismert technikákat kedvük szerint alkalmazhassák, gyakorolhassák.
- A gyermekeknek technikákat tanítunk, mutatunk, de legtöbbször önálló elgondolás alapján dolgozhatnak.

Tevékenységek

- A gyermek saját tapasztalatait, élményeit ábrázolási tevékenységében tükrözi.
- Az óvodapedagógus által felkínált ábrázoló technikák lehetőségeivel él, illetve ismeretei alapján maga is választ megvalósítási módot.

- Gyakran dolgozzanak természetes anyagokkal, ismerik az anyag formálhatóságát, nyomathagyásos technikával, festéssel, tépéssel, vágással, ragasztással, hajtogatással, bábkészítéssel, szappan - viaszkarccal, kollázs-montázs, batikolás technikákkal tevékenykednek.
- Rendeltetésszerűen használják az ábrázolási tevékenység technikai eszközeit, vigyázzon azok épségére, tartsa tisztán, s használat után tegye a helyére.
- Becsüljék meg gyermektársai munkáját, közös tevékenység során tartsa tiszteletben társa elképzeléseit is.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus ösztönözze a gyermeket az ábrázoló technikák alkalmazására.
- Kedvező „alkotói légkört” biztosítson a gyermekek számára, ahol mindenki szabadon megnyilatkozhat.
- Az óvodapedagógus munkájában mindig tartsa szem előtt, hogy a gyerek szabadon szárnyaló látásmódját ne korlátozza, mert csak így válhat alkotni vágyó felnőtté.
- Az óvodapedagógus gyűjtse és elemezze a gyermekmunkákat, a gyermekek ábrázolásbeli fejlődésének figyelemmel kísérése céljából.
- Az óvodapedagógus működjön együtt a gyerekek ábrázoló tevékenysége során, egyéni munkájával ösztönözze, beszélgetéssel segítse az élmények szubjektív megjelenítését.
- Gondoskodjék arról, hogy a gyerekek egymás munkájával is megismerkedhessenek.

Kapcsolatok

- Tartalmában és feladataiban konkrét összefüggést mutat a **játékkal** (mindkét területen lényeges a konstruálás lehetősége).
- Szoros kapcsolatban áll a **környezet megismerésére** neveléssel, hiszen ábrázolásának témáit a gyerek természeti és társadalmi környezetének benyomásai alapján szerzi.
- A vizuális nevelési területnek lényeges kapcsolata van a **matematikai neveléssel** (pl. téri viszonyok, síkmértani formák megfigyelése).
- Fontos kapcsolata van az anyanyelvi neveléssel. anyagok, technikák megnevezése

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *Ötletesek, bátrak a technikai eljárások alkalmazásában.*
- *Élményeik, elképzeléseik, képzeteik megjelenítésében többnyire biztonsággal használják a képi kifejezés változatos eszközeit.*
- *Emberábrázolásukban megjelennek a részletek, próbálkoznak a legegyszerűbb mozgások jelzésével is.*
- *Képalakításaikban egyéni módon jelezni tudják az elemi térviszonyokat.*
- *Színhasználatuk változatos.*

7.6. Mozgás

- A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.
- A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.
- A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.
- A spontán – a játékban, azon belül a szabad játékban – megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az

egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

A mozgás kiemelt szerepet tölt be a motoros képességek fejlődésében. Legfontosabb, hogy a gyerekek szívesen mozogjanak, fejlődjenek önmagukhoz képest testi képességeik, mint az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség. Gyakoroljanak olyan akarati tulajdonságokat, mint a fegyelmeztség, önfegyelem, kitartás, engedelmesség. A mozgáskultúra fejlesztése mellett segítik a térben való tájékozódást, a helyzetfelismerést, a döntést és az alkalmazkodóképességet, valamint a személyiség akarati tényezőinek alakulását. A játékos mozgásnak az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységnek teremben és szabad levegőn, eszközökkel és eszközök nélkül, spontán, vagy szervezett formában az óvodai nevelés minden napján- az egyéni szükségleteket figyelembe véve- minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani.

Az epochális tanulási rendszerhez igazodva ciklusos bontásban kell tervezni. Minden ciklusban meg kell jelölni, hogy melyik képességet, vagy részképességeket akarjuk fejleszteni. Ezután a fejlesztendő képességhez hozzárendeljük azt a testnevelés mozgásanyagot, amellyel a fejlődést kívánjuk elérni.

Bármilyen összetételű csoportban a gyakoroltatás egyéni fejlettség szerint történik. Minden gyerektől annak a gyakorlatnak a pontos végrehajtását kell elvárni, ami fejlettségének megfelelő.

Kiscsoportban a feladat, hogy megszerettessük a mozgást. Középső- és nagycsoportban a terhelés fokozatos növelésére és a gyakorlatok pontos, fegyelmezett, megvalósítására törekedünk.

Az osztatlan csoport minden tagja együtt mozog. A különböző fejlettségű gyerekeknek a gyakorlatok nehézségi fokozatok szerinti differenciálásával biztosítjuk a megfelelő terhelést. Csoportfoglalkoztatási forma alkalmazásakor, amíg az óvodapedagógus az egyik csapatnál irányít, a többieknek felügyelettel, de önállóan kell játszani, vagy gyakorolni. Ebben az esetben úgy kell tervezni a mozgás foglalkozásokat, hogy egy időben csak egy olyan feladat legyen, amely direkt óvodapedagógusi irányítást igényel.

Csoportfoglalkoztatáskor meg kell hagyni a gyerekek számára, hogy maguk dönthessék el, hogy milyen nehézségű gyakorlatot választanak. A gyerekek választásából az óvodapedagógus

sokféle információt kap, például mennyire képes megítélni a saját képességeit, mennyire kudarctűrő, kitartó a próbálkozásokban, milyen bátor, merész.

Az óvodapedagógus gyakorlásvezetése alkalmazkodjon a gyerekek fejlettségéhez, feladathoz, anyaghoz, a foglalkozási modellhez.

A gyakorlatvezetési formák legyenek alkalmasak arra, hogy:

- a gyerekek megszeressék a szervezett mozgást,
- a gyakorlatok elvégzésére ösztönözze őket,
- érdeklődésüket folyamatosan fenntartsa,
- figyelmüket irányítsa.

Az óvodapedagógus ellenőrzéssel, értékeléssel, hibajavítással ösztönözze a gyerekeket minél tökéletesebb gyakorlat végrehajtására.

Az óvodapedagógusnak a következőkre kell még figyelnie:

- A különböző fejlettségű gyerekek megfelelő szintű irányítást kapjanak egész testnevelés foglalkozás alatt.
- A sajátos nevelési igényű gyermekkel állapotának megfelelő mozgás végeztetése
- Az értékelése és hibajavítása egyénre szabott legyen.
- A különböző fejlettségű gyerekek együttes mozgásának pozitív hatásait (például utánzás) tudatosan használja.

Feladatok

- Az óvodának biztosítania kell a mozgáshoz szükséges feltételeket, kiemelten azt, hogy a gyerekek naponta több órát szabad levegőn mozogjanak
- Mindennapos mozgás megszervezése, napirendbe illesztése
- A gyerekek szívesen mozogjanak, fejlődjön önmagukhoz mérten a mozgásképességük
- A feladatoknak megfelelően változatos helyszíneken, tornaszerekkel dolgozzunk.
- Mindig szem előtt kell tartani, hogy a mozgás legértékesebb anyagai a játékok.

Tevékenységek

- A gyerekek szeressék a mozgást.

- Bátrak, fegyelmezettek, kitartóak legyenek, melyek az iskolai életük során is nélkülözhetetlen tulajdonságok.
- Vigyázzanak egymásra, alkalmazkodjanak egymáshoz, örömmel végezzenek páros gyakorlatokat.
- Igényeljék a mozgást, s a szabad levegőn való játékot minden évszakban.
- Örüljenek az együtt elért eredményeknek.
- A tornaeszközöket rendeltetésüknek megfelelően használják.
- Törekedjenek az esztétikus mozgásra.

Kapcsolatok

- A **játék** nagyon értékes anyaga a testnevelésnek.
- A mozgás dinamikus váltásaihoz és hangsúlyaihoz a **zene** ad ritmikus segítséget.
- Az **esztétikus** mozgáskialakítás alapot jelent bármilyen később választott sportágban való tevékenységhez.
- A **környezet megismerésére nevelésben** is fontos, kapcsolódó feladata van, hisz a játszótéren, uszodában alkalmazkodni kell a környezet elvárásaihoz.
- A tornaeszközök tulajdonságait is megismerve a gyerekek hasznosíthatja a **matematikai** nevelés során tapasztaltakat.
- **Anyanyelvi** neveléssel kapcsolat: tornaeszközök neveinek, irányok, vezényszavak, gyakorlatok pontos megnevezésének megértése, szókincsbe való beépítése.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy a gyerekek megkedveljék a mozgást, szívesen, vidáman játsszanak és mozogjanak.
- A mozgásuk összerendezettsége érdekében a különböző gyakorlatok összeállításánál figyeljen az egyéni sajátosságokra.
- Értékelése, hibajavítása jóindulatú, segítő szándékú legyen.
- Sokfajta játékkal ismertesse meg a gyermekeket.
- Egészséges versenyszellemet alakítson ki a gyermekekben, akik képesek társaikért izgulni, küzdeni.

- Játsszon és tornázzon együtt a gyermekekkel, példamutatásával járuljon hozzá az „együtt mozogni jó” érzés kialakításához
- Többször iktasson be zenés gyakorlatvégzést, ahol a gyermek maguk dönthetik el, hogy milyen mozgást végeznek a zene ritmusára.
- Sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni igényeinek figyelembe vétele

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *Igénylik és szeretik a játékos feladatokkal tűzdelt testnevelést.*
- *Mozgásuk összerendezett, esztétikus, cselekvőképességük gyors, mozgásban kitartóak.*
- *Pozitív viszony alakul ki társaikkal a mozgások, versenyek közben.*
- *Megértik az egyszerű vezényszavakat.*
- *Tudnak labdát dobni, elkapni, vezetni.*
- *Képesek hosszan tartó, változatos tempójú futásra.*
- *Képesek arra, hogy önállóan, csapatfoglalkoztatási formában, helyüket változtatva végezzenek feladatokat.*

7.7. Munka jellegű tevékenységek

- A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka jellegű tevékenységek – az önkiszolgálás, a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az önként vállalt egyéb alkalmoszerű munkatevékenységek, a környezet-, a növény- és állatgondozás.
- A gyermek munka jellegű tevékenysége:
  - örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység;
  - a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok, mint a kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság alakításának fontos lehetősége;

- a közösségi kapcsolatok a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások munkájának megbecsülésére, elismerésére nevelés egyik formája.
- A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel.

A gyerek életkorának megfelelően mindent szívesen végez, ami mozgással, cselekvéssel jár, így a munkát is. A gyermeki munka jellegű tevékenység önként örömmel, szívesen végzett játékos tevékenység, melyet az óvodapedagógus tudatosan szervez és reálisan saját magához mérten fejlesztő szándékkal értékeli.

A gyermek szívesen kapcsolódik be a felnőttek munkatevékenységébe, főleg ha az lehetőséget ad önálló tevékenységre, ezért a személyiségfejlesztés fontos eszköze.

Munka jellegű tevékenységek végzése közben a gyerekek megfigyeléseket végeznek, tapasztalatokat, ismereteket szereznek természeti és társadalmi környezetükről. A munka más indítékból, külső szükségességből motivált, felelősséggel jár, a végeredménye hasznos, szükséges, melyet a gyerekek tapasztalat útján fedeznek fel. A közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

Olyan fontos akarati tulajdonságokat fejleszt, mint a kitartás, felelősségérzet, fegyelmezettség, erőfeszítésre készlet, pozitívan és sokoldalúan hat a motoros képességek fejlődésére.

Munka jellegű tevékenységek tartalma:

a) Önkiszolgáló munka

Saját magunkkal kapcsolatos tevékenység elvégzését nem kötjük életkorhoz, de fokozatosan elvárjuk az öntevékeny részvételt, majd a teljes önállóságot mindenkitől, saját fejlődési ütemében, tempójában.

A sajátos nevelési igényű gyermek esetében figyelembe vesszük az egyén aktuális állapotát, a tőle elvárható cselekvést számba véve, szükség esetén segítséget nyújtunk.

b) A mindennapi étellel kapcsolatos munkák

Olyan tevékenységek, amelyek előre tervezhetően bekövetkeznek, vagy spontán élethelyzetek teremtik meg.

c) Heti munkanap

Az epochális nevelési rendszerben hetente egyszer mindig ugyanabban az időben az óvodapedagógus elkezd annak a munkának az elvégzését, melyet egy tanévre a csoportja számára választott.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést, valamint folyamatos, konkrét reális, fejlesztő értékelést igényel.

d) Környezeti ciklushoz kapcsolódó munkák

A tanuláshoz kötöten tervezzük. A tapasztalatszerzésnek és a környező világ megismerésének a munkavégzésben szükséges attitűdök és képességek, készségek alakításának fontos lehetősége.

Feladatok

A munka elvégzését külső szükségesség indokolja. Ahhoz, hogy a gyermek a munkát felelősséggel el tudja végezni, megfelelő beállítódásra, ismeretekre, készségekre, attitűdökre van szüksége, melyet az óvodai élet során tanul meg. A munka hozzájárul a gyerekek közti társas kapcsolatok alakításához, a közösségért végzett tevékenység értelmének, szükségességének és örömének felfogásához, átéléséhez.

Segítse elő a kapcsolatok színesebbé, bensőségesebbé válását. Váljon lehetővé általa kitartás, kötelességteljesítés gyakorlása, az önértékelés és ezzel együtt a közösségi értékelés alakulása. A gyerek munkáját fontos nevelési eszköznek kell tekinteni.

Tevékenységek

- A gyerekek szívesen kapcsolódjanak be, és önként, örömmel vállalják a munkában való részvételt.
- Tevékenységeik során tanulják meg a munkavégzés pontos menetét, mert a részmozzanatokat nem lehet felcserélni.
- A közös tevékenység alatt alkalmazkodjanak egymáshoz, igyekeznek mások munkáját is megbecsülni.
- A munka során a környezetük esztétikus kialakításában és átrendezésében is tevékenyen vegyenek részt.
- A gyerekek érezzék, hogy munkájukat igénylik és számon tartják.

Ajánlások a képességfejlesztés megvalósításához

- Az óvodapedagógus ismertesse meg az adott munkatevékenység eszközeit, azok ésszerű és biztonságos használatát, a munka legcélszerűbb fogásait, azok sorrendjét.
- A munkát az óvodapedagógus ne végezze el a gyerek helyett.
- Biztosítsa a gyerekek tényleges aktivitását, küszöbölje ki az üres, formális tevékenységet.
- Vegye figyelembe a gyerekek egyéni sajátosságait a munkavégzés során is, minden gyerek a képességeinek megfelelő munkafolyamatot kapja.
- Igazodjon a sajátos nevelési igényű gyermek állapotához
- Adjon olyan feladatokat egy-egy gyereknek, vagy gyerekcsoportnak, melynek megoldási módjait is önállóan alakítják ki, amelyek érdekében maguk szervezhetik meg és önállóan végezhetik el a munkát.

Kapcsolatok

- A teremben és a kertben az évszakoknak megfelelően végezhető munkatevékenységek a **környezeti neveléssel** vannak kapcsolatban
- Az óvodapedagógus verbális útmutatásaival segíti a gyermekek munkavégzését (anyanyelvi nevelés). Munkavégzéssel, szervezéssel, munkaeszközökkel, munkafolyamatokkal kapcsolatos kifejezések megtanulása, beépítése a mindennapi szóhasználatba.
- A munka során a gyermek-gyermek kapcsolat pozitív érzelmi töltés jellemezze, járuljon hozzá a közösségi kapcsolatok építéséhez.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- *Szívesen teljesítik az óvodapedagógus megbízásait.*
- *Egyre önállóbban látják el munkajellegű feladataikat.*
- *A munka részfeladatainak elosztásában aktíven részt vesznek, ötleteket adnak az óvodapedagógusnak.*
- *Folyamatosan figyelemmel kísérik környezetük esztétikáját.*
- *Részt vesznek a növények gondozásában, megállapítják az elvégzendő műveletek sorrendjét.*
- *Megbecsülik mások munkáját.*

- *Felismerik adott szituációkban a munka elvégzésének szükségességét.*
- *Átélik a munka komolyságát és a jól végzett munka örömét, büszkeségét, sikerélményét.*
- *Gyarapodik szókincsük*

7.8. Pedagógiai adatkezelés

Az **Óvodai nevelés országos alapprogramja** a nevelési gyakorlat cél- és feladatrendszerének alapjait átfogóan kifejező dokumentum, amely az óvodai nevelés egész időtartamára vonatkozik, irányelveket fogalmaz meg.

Az igazgató által elkészített **éves munkaterv** hidat képez az óvoda nevelési programja és az óvodapedagógusok nevelési, fejlesztési terve között. Ennek alapján a csoportban dolgozó óvodapedagógusok megtervezik a csoportjuk **nevelési, fejlesztési programját**.

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják.

Az óvodapedagógus a csoportnaplóban az alábbiakat tervezi:

- Egészséges életmód kialakítása
- Az érzelmi, az erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés
- Játék, anyanyelvi nevelés (szeptember és január hónapban)
- Éves tematikus terv
- Szervezési feladatok, programterv (epochánként)
- Az értelmi fejlesztés tervezése (epochánként)
- A különleges bánásmódot igénylő gyermek tanulási folyamatának tervezése (epochánként)
- Óvodán kívüli programok éves tervét

A tanulási folyamat tervezése *ciklusos* és *heti*.

Ciklusos, hogy az óvodapedagógus folyamatként lássa, kezelje a tapasztalatszerzés, megismerés útját. A tanulási folyamat tervét a teljes ciklusra (2-3-4 hét) készíti.

Az óvodapedagógus megtervezi a környezetismeret vagy matematika keretanyagát s e témákhoz kapcsolódóan a verset, mesét, az ének, zene, énekes játék, gyermektáncot, mondókát, az ábrázoló tevékenységek anyagát, a mozgást, a munkát, illetve az epocha anyagához kapcsolódó illemszabályokat, környezetvédelmi és baleset megelőzési feladatokat.

Az óvodapedagógus a csoportnaplóban az alábbiakat értékeli

A félév nevelési tervének értékelése: évente kétszer (január-május) ezen belül

- Egészséges életmód
- Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés
- Játék, anyanyelvi nevelés
- Az értelmi fejlesztés megvalósítása
- Az egészségnevelési program megvalósulását
- Gyermekvédelmi feladatokat
- Nyári élet tervét
- A különleges bánásmódot igénylő gyermekekkel kapcsolatos feladatoka

Az óvodapedagógus által vezetett egyéb dokumentumok:

- Felvételi és mulasztási napló
- A gyermek egyéni fejlődését nyomon követő dokumentáció
  - az ebben foglaltakról a szülőt félévente tájékoztatja
- A gyermek szükség szerinti egyéni fejlesztés terve és eredményeinek dokumentálása
- A pedagógiai programhoz kapcsolódó gyermeki mérések
- Csoport külső programokon való részvétele
- A gyermek tanulási folyamatban való részvételének értékelő táblázatát

Sajátos nevelési igényű gyermekek esetén a csoport felvételi és mulasztási naplójában az adott gyermek adatain túl fel kell tüntetni a gyermek adatainak megjegyzés rovatában a szakvéleményt kiállító szakértői és rehabilitációs bizottság nevét, címét, a szakvélemény számát és kiállításának keltét, a felülvizsgálat időpontját.

8. AZ ÓVODÁBA ÉS AZ ISKOLÁBA LÉPÉS FELTÉTELEI

8.1. Az óvodába lépés feltételei

Az óvoda a gyermek hároméves korától a tankötelezettség kezdetéig nevelő intézmény. Az óvodai nevelés a gyermek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló foglalkozások keretében folyik.

Az óvoda a gyermek hároméves korától ellátja – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben meghatározottak szerint – a gyermekek napközbeni ellátásával kapcsolatos feladatokat is. 2014. szeptember 1-jétől a gyermek abban az évben, amelyben augusztus 31-napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A jegyző a szülő kérelmére, az igazgató, valamint a védőnő véleményét kikérve, a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, az ötödik életév betöltéséig felmentést adhat a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, képességeinek kibontakoztatása, sajátos helyzete indokolja.

Az óvodai felvétel jelentkezés alapján történik, melynek idejét és módját a fenntartó határozza meg. Az óvodai felvétel a jelentkezési lap kitöltésével kérhető.

8.2. Befogadás

Nagy figyelmet fordítunk a családból közvetlenül óvodába kerülő gyermek befogadására. Az óvodapedagógus ezekkel a gyerekekkel először otthonukban találkozók. Az óvodába érkező gyermeknek lehetőséget biztosítunk, hogy szülője jelenlétében, fokozatosan ismerkedjen az óvodai élettel. Ez az átmeneti időszak addig tart, ameddig a gyermeknek erre szüksége van.

8.3. Az iskolába lépés feltételei

Az iskolára való alkalmasság feltételei az ONOAP szerint

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotá-

ba, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. Indokolt esetben a gyermek a szülő kérelmére és az Oktatási Hivatal ezt támogató döntése alapján további egy nevelési évig óvodai nevelésben vehet részt. Az a gyermek, akinek esetében azt a szakértői bizottság javasolja, további egy nevelési évig az óvodában részesül ellátásban, és ezt követően válik tankötelessé. Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget korábban eléri, a kormányhivatal a szülő kérelmére szakértői bizottság véleménye alapján engedélyezheti, hogy a gyermek hat éves kor előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését.

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: **testi, lelki és szociális érettség**, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

- a) A **testileg** egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.
- b) A **lelkileg** egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálásnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is össze-

függő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét

- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit.
  - ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.
- c) Az óvodáskor végére a gyermekek **szociálisan** is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolat-teremtésre felnőttel és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:

- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb – szükség szerint kreatív – elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettség.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolai alkalmasság kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

9. SAJÁTOS FELADATOK, SPECIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK

9.1. Az óvoda gyermekvédelmi programja

A gyermekvédelmi munkaterv az óvoda éves munkatervében kapott helyet, mely a gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény és a végrehajtásához kapcsolódó jogszabályok, valamint az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény figyelembevételével készült.

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való együttműködés. Az óvoda gyermekvédelmi feladatának teljesítése közben kapcsolatot tart a gyermekjóléti szolgálattal, gyermekotthonnal, egészségügyi intézményekkel, melyek szükségesek az egyedi problémák megoldása során.

Gyermekvédelmi programunk célja:

- olyan óvodai légkör biztosítása, ahol a gyermek érzelmi biztonságban élhet, meghitt, meleg kapcsolatokban,
- az óvoda összes dolgozója ismerje a gyermekek jogait, az etnikai hovatartozásnak megfelelő nevelési és oktatási ismereteket,
- a védő-óvó hálózattal való rendszeres kapcsolattartás.

Gyermekvédelmi programunk feladata:

- a gyermek védelme, a családban történő nevelésének elősegítése,
- a gyermek hátrányosságának és veszélyeztetettségének megelőzése illetve megszüntetésére irányuló tevékenység,
- a veszélykerülő magatartási formák, technikák elsajátítása, megtanítása a gyermeknek.

A gyermekvédelmi munka tartalma

1. A gyermekvédelmi felelős ismerteti az intézmény dolgozóival a gyermekvédelmi törvényt és felhívja a figyelmet arra, hogy kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztettsége esetén.

2. A gyermekvédelmi felelős havonta megbeszéli az aktuális problémákat az óvodapedagógusokkal és ennek eredményeként intézkedik.
3. A gyermekvédelmi felelős havonta fogadóórát tart, ahol tanácsaival segíti a hozzá fordulókat és szükség esetén segítséget nyújt a további intézkedésekben is.
4. Az óvodai munka során figyelemmel kíséri a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatási programjának eredményességét.
5. A gyermekvédelmi felelős kötelessége, hogy az óvodába járó sajátos nevelési igényű, tartós beteg gyermeknek biztosítsa a fejlődését és személyisége kibontakoztatását segítő különleges ellátáshoz való hozzájutását
6. Folyamatosan ellenőrzi a 2H-s és a 3H-s gyermekek hiányzásait.

9.2. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

A szociálisan hátrányban lévő gyermekek tekintetében a pedagógusok differenciált foglalkozás keretében csökkentik a hátrányból fakadó esetleges lemaradást, a gyermek fejlődési üteméhez igazodva.

Ennek keretében a nevelési feladatok körében megvalósul:

- a gyermekeket megillető jogok érvényesülése az óvodán belül, szükség esetén védő - óvó intézkedésekre javaslatot teszünk
- a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek óvodába járásának elősegítése
- a sajátos nevelési igényű gyermekekkel való fokozott törődés
- törekedni a szociokulturálisan veszélyeztetett gyermekek felzárkóztatására
- az új óvodások befogadásának elősegítése, beilleszkedésük zökkenőmentessé tétele
- gyermekek és a családok minél jobb megismerése
- a családok bevonása az óvoda egészségnevelési programjába
- sport és egyéb mozgástevékenységek megismertetése, megszerettetése
- felmérni a problémákat, a veszélyeztetettség okozta tüneteket, okokat felismerni, és ha szükséges, szakember segítségét kérni
- folyamatos kapcsolattartás az óvodapedagógusokkal az esetleges változásokról, fellépő veszélyekről
- a felzárkóztatás megszervezése a valamilyen területen lemaradóknak
- differenciált fejlesztés

- tehetségigéretes gyermekek felkészítése
- kulturális rendezvények csoportos látogatása
- közreműködés az óvodán belüli szociális szolgáltatások megszervezésében, a nehéz helyzetben levő családok anyagi formában is történő támogatása (pl. étkezési hozzájárulás, ruhaakciók stb.);
- a gyermekvédelmi felelős szükség szerinti részvétele a családlátogatáson
- szakemberek bevonása annak érdekében, hogy segítsük megoldani a családok nevelési problémáit
- a családi életre nevelés tanítása: tanácsadás, külső segítség felajánlása

Szükség esetén a gyermekvédelmi feladatok ellátásával megbízott óvodapedagógus tájékoztatja a szociálisan hátrányos körülmények között élő szülőket arról, hogy mely szervtől kaphatnak részletes felvilágosítást a lehetséges szociális juttatásokról

9.3. Gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai tevékenységek

Az óvodai gyermekvédelmi munka alapja az óvodai nevelési program így ez a nevelési-oktatási munka szerves része. Az óvoda Pedagógiai programja gyermekközpontú, ennek megfelelően a gyermek jogainak érvényesítése mellett a személyiség kibontakoztatására törekszünk, a családi nevelést kiegészítve óvjuk, védjük, neveljük őket, figyelembe véve a gyermekek eltérő fejlődési ütemét. Ennek érdekében prevenciós, feltáró és problémákat megszüntető tevékenységet kell végeznünk. Minden óvodapedagógus kötelessége a rábízott gyermekek védelme, pedagógiai eszközökkel való segítése. Elsődleges feladatunk tehát a hátrányos, veszélyeztetett és a halmozottan hátrányos helyzet kritériumainak megállapítása.

Az általunk alkalmazott - a gyermek hátrányos és veszélyeztetettségének okait vizsgáló - szempontok:

- nevelési hiányosságok
- erkölcstelen családi környezet
- italozó vagy bódultságot okozó szerek szülők általi használata
- kriminalizált családi helyzet

- egészségügyi okok
- anyagi problémák
- megromlott családi kapcsolat, válás
- a szülők munkanélkülisége

Gyermekvédelem, mint az óvodapedagógus egyik alapvető feladata

- Olyan óvodai légkör biztosítása, melyben a gyermek érzelmi biztonságban élhet, meghitt kapcsolat mellett gyermeki jogait messzemenőleg érvényesítik
- Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait
- A gyermekkel kapcsolatos mindennemű adatvédelem biztosítása kötelező
- Az óvodapedagógus szociális érzékenysége, segítőkészsége példaértékű legyen
- Az óvodai intézkedési lehetőségek kimerülése után, kapcsolatfelvétel az illetékes szervekkel, szakemberekkel

Gyermekvédelem, mint az óvodapedagógus egyik alapvető feladata a szülők vonatkozásában

- A gyermek és családja világnézetét, értékrendjét, vallási hovatartozását tiszteletben kell tartani
- Az óvodapedagógus az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait alkalmazza
- Az óvodapedagógus segít a szülői ház problémáit, hátrányos helyzet okozta tüneteket, okokat feltárni, szükség esetén a szociális szolgáltatások megszervezésében közreműködik
- A családok szociális és anyagi helyzetének megfelelően a különböző támogatásokhoz való hozzájutást elősegíteni, ismervén mindazokat a jogokat és ellátásokat, melyeket az intézmény számára a vonatkozó jogszabályok és rendeletek előírnak
- Az egészségügyi szűrővizsgálatok lebonyolításában részt venni, a szűrést szükség esetén soron kívül javasolni
- A hiányzások okainak feltárására, megszüntetésére javaslatot tesz

- A családokkal való kapcsolatteremtés változatos módszereinek megtalálása, megvalósítása /nyílt nap, fogadó óra, szülők klubja, játszóház, egyéni szülői megfigyelések, közös sportnap/

A gyermekvédelmi munkával kapcsolatos gyermeki tevékenység

Az Epochális Pedagógiai Programunkban kiemelkedő helyen szerepel a környezet megismerésére nevelés, illetve ehhez szorosan kapcsolódik az illem. A gyermekek játékos tevékenységébe tehát könnyen beilleszthetők azok a didaktikus, szituációs játékok, mely a gyermekek mindennapos tevékenysége során a megfelelő ismeretek birtokában védelmüket is ellátják, illetve a megelőzést szolgálják.

Környezet megismerése anyagába illeszthető témák:

- A közlekedés veszélyei
- Ki az idegen?
- Egyedül otthon (veszélyes anyagok, készülékek)
- Gyógyszer, idegen anyag
- Kérj segítséget (rendőr, mentő, tűzoltó)
- Bántalmazás családon belül

Illem: (mese és bábozás módszerével)

- Köszönés – csak akit ismerünk
- Vendégségben – megmaradt alkohol
- Különbözőség elfogadása – testi fogyatékos, etnikai hovatartozás
- Érintések – hol nem illik érinteni
- Ajándékozás – idegentől soha
- Információs illem – TV, telefon, számítógép
- Tudj nemet mondani – mit szabad

A helyi programban kitűzött feladatokat folyamatosan minden pedagógus végzi a gyermekvédelmi felelős irányításával.

Célunk: a gyermeket hagyjuk elindulni, de nem hagyjuk magára, támogatjuk a közös tevékenység lehetőségei által.

9.4. Inkluzív pedagógia - a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Integráció a sajátosságok megőrzésével, a különbségekhez való alkalmazkodással

Differenciálás: a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése

A kiemelt figyelmet igénylő gyermek típusai:

- **Tanulási problémákkal küzdő gyermekek**
  - **tanulási nehézséggel küzdők** (például: lassú, motiválatlan, hosszabb betegség miatt lemaradó, családi, szociális, kulturális, nyelvi hátrányok)
  - **tanulási zavarral küzdők** (például: diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, figyelemzavar, súlyosabb beszédhiba)

- **Magatartászavarok miatt problémás gyermekek**
  - **visszahúzó** (regresszív) és depresszív viselkedésű gyermekek (félénk, csendes, visszahúzó stb.) Eredményhez vezethet a csoportos és a párban folyó munka, a testre szabott differenciált egyéni munka, motiválás, stb.
  - **ellenséges** (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű gyermekek (engedetlen, kötekedő, támadó, hiperaktív stb.) Inkább egyéni feladattal köthető le, fontos a velük megbeszélte egyéni vállalások, követelmények következetes számonkérése az eredmények, pozitívumok kiemelése, megerősítése mindkét típust motiválja, segítheti a beilleszkedést, a társak általi elfogadást.

- **Kivételes képességű gyermekek, tehetségesek**
  - **intellektuális** tehetség (a különböző tudományterületeken kimagasló: matematikai, fizikai, nyelvi stb.)
  - **művészi** tehetség (képzőművészeti, zenei)
  - **pszichomotoros** tehetség (sport, tánc, kézügyességet igénylő terület)
  - **szociális** tehetség (vezető, szervező, irányító)

Tehetséggondozás, tehetségfejlesztés – a tehetségígéretes gyermekek, „tehetségcsírák” felismerése tehetségnevelés/tehetségfejlesztés/tehetséggondozás a tehetség felismerésével, azonosításával kezdődik.

- a pedagógusoknak és a családnak ismernie kell azokat a mutatókat, amelyek halmozott előfordulása tehetség ígéretes gyermeket sejtet:
  - a kivételes tehetségek jellemzői: megszállottság, fokozott kritikai érzék, állandó ön-elégedetlenség
  - a valamilyen területen kiemelkedő gyermekek teljesítményei nem mindig jók, munkavégzésük, fejlődésük nem egyenletes, és gyakran nem vesznek részt a „munkában”

A **tehetségfejlesztés módjai** közül óvodánkban elsősorban a gazdagítás –dúsítás módszerét alkalmazzuk. A tehetségígéretes gyerekek társaikkal együtt vesznek részt a különböző tevékenységekben, azonban a nap bizonyos idejében az óvodapedagógusok által differenciált „gondozásban” részesülnek. Minden esetben felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy tehetség ígéretes gyermekeiket milyen óvodán kívüli tehetséggondozó intézményekbe célszerű az óvodai nevelési időn túl is fejleszteni.

Különleges bánásmódot igénylők még: csoportok

- a nemzeti kisebbségekhez tartozók
- a bevándorlók, migránsok

Eltérések

- Az anyanyelv és a többségi nyelv birtoklása
- Kulturális sajátosságok; eltérés a többségi kultúrától
- Csoportkohézió; a többséghez való viszony

Multikulturalizmus és interkulturalizmus

- **Multikulturalizmus:** A kisebbségi társadalmi csoportok nyelvének és kultúrájának megjelenítése a pedagógiai hatásrendszerben.

- **Interkulturalizmus:** Egy óvodában a többséghez és a kisebbséghez tartozó gyerekek együttnevelése

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek – hátrányos és a halmozottan hátrányos gyermekek integrált nevelése, differenciált fejlesztése

A gyermek egészséges testi és szellemi fejlődéséhez az óvoda és a család összehangolt egységes nevelési tevékenysége szükséges. Ha az óvodai életvitel modellje nagyon távol esik a családtól, akkor a gyermek fejlődésében zavar keletkezhet az alábbi területeken:

- testi,
- mentális,
- nyelvi,
- szociokulturális területen.

Az okok feltárásának első lehetséges módja az óvodába lépés előtti családlátogatás, illetve a bölcsődei tájékozódás. A feltárás módszerei közül elsősorban a gyermek játéktevékenységének megfigyelését alkalmazzuk.

Óvodásaink szociokulturális háttere kiegyensúlyozott és általában a gyermekek számára megfelelő támogatást nyújtó. Munkánk tervezésénél azonban figyelembe kell vennünk az elfoglalt, - időhiánnyal küszködő - családok igényeit éppúgy, mint a szerényebb anyagi lehetőségekkel bíró, több gyereket nevelő, esetleg egyszülős, vagy nevelő szülők által nevelt családokét.

Felelősségünk különösen nagy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelésében és fejlesztésében. A hátrányos helyzet esetenként a **gyermek veszélyeztetettségét** is magában hordja. Ők néha csak tőlünk kapnak segítséget a világban való eligazodáshoz, a kulturális értékek megismeréséhez, lelki és testi fejlődésükhöz.

Az okok feltárását követően a hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

- az óvoda világát nehezen elfogadó, illetve együtt nem működő, esetleg gyermeküket is elhanyagoló családokkal való - együttműködésre készítő - kapcsolattartás.
- 3-6 éves hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált óvodáztatásának biztosítása
- rendszeres óvodába járás fenntartása – hiányzásra csak indokolt esetben kerüljön sor

- érzelmi biztonság megteremtése gyermekbarát óvodai környezetben
- egyéni képességekhez, tulajdonságokhoz igazodó, élményt adó tevékenységekben megvalósuló tanulás
- a hátrányos helyzetű és a nem hátrányos helyzetű gyermekek szüleinek közös tevékenységek szervezése – egymás felé fordulásának segítése

Feladataink a szociális hátrányok enyhítése érdekében

- Anyagi támogatás lehetőségeinek kiaknázása
- Az önművelés igényének kialakítása
- A tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása
- Praktikus ismeretek elsajátíttatása
- A mindennapi élethez szükséges készségek kialakításának segítése: tanácsadás, külső segítség felajánlása
- Családi életre és egészséges életmódra nevelés
- A testnevelés és sport sajátos eszközeivel kialakítani az alapvető mozgás - és feladatmegoldó képességet, az egészséget értéknek tekintő gondozásmódot, a szabadidő tartalmas eltöltésének igényét

Szülőknek felajánlott segítség

- Fórum - neveléssel, életvitellel kapcsolatos tanácsadás
- Közös programokon történő részvételi lehetőség az óvodában: nyitott napok, barkácsolás, kertgondozás, stb.
- Ismeretterjesztő klubfoglalkozások
- Felvilágosítás a szociális juttatások lehetőségeiről a szülői értekezleten, családi beszélgetéseken (fogadó órákon), a gyermekvédelmi megbízott által szóban, valamint írásos tájékoztatón keresztül

Az óvoda hátránycsökkentő, esélynövelő szerepe megvalósításának alapvető feltétele:

- befogadó szemlélet, attitűd,
- gyermekbarát, biztonságot és szeretetet nyújtó környezet,

- befogadást támogató tanulásszervezési eljárások és módszerek alkalmazása a nevelés folyamatában,
- egyéni bánásmód mindenkire kiterjedő alkalmazása,
- aktuális fejlettséget, hozott értékeket is figyelembe vevő optimális fejlesztés,
- interakcióra és kommunikációra ösztönző környezet,
- óvoda és család bizalmon alapuló együttműködése.

A feladatok megoldásában az óvodapedagógus együttműködik az óvoda

- orvosával,
- védőnőjével,
- logopédusával, fejlesztőpedagógusával, gyógypedagógusával
- gyermekvédelmi felelősével
- szociális segítőjével.

A kompenzációs munka fontos része a családdal való kommunikáció.

Az okok feltárását követően a kompenzációs feladatokat és eredményeket a csoportnaplóban rögzítjük.

A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása **nevelési alapelveinkben és értékeinkben** rejlik, miszerint minden gyermeknek vele született joga van az emberi méltósághoz. Intézményünk óvodapedagógusainak alapvető feladata, hogy az ellátott gyermekek hozzájussanak mindahhoz, amely a gyermeki személyiség szabadon történő kibontakoztatásához szükséges.

Az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell

- a teljesítmények értékelése során
- az óvodai ellátáshoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele során
- gyermeki jogok gyakorlása során

- az óvodai ellátással összefüggő juttatásokhoz való hozzáférés során (a jogszabály alapján járó juttatások, illetőleg a nevelési-oktatási intézmény mérlegelése alapján adható juttatások)
- az óvoda feladata, hogy a tehetségígéretes és képességeihez viszonyítva rosszul teljesítő gyermek részére segítséget nyújtson
- érvényesíteni kell az óvodai nevelésben való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során
- a gyermek csoportban való elhelyezése során
- szülői igény esetén vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló nevelésben részesüljön
- megfelelő számú szülői igény esetén nemzetiségi nevelésben részesüljön

9.5. A sajátos nevelési igényű gyermekek befogadása és fejlesztése

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény a sajátos nevelési igényű - mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő – gyermekek, eredményes fejlesztésének biztosítására kiemelt figyelmet fordít.

Az alapprogramban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek, így az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.

A gyermekek között fennálló különbségeket pedagógiai programunk kialakításakor mindvégig figyelembe vettük és számos helyen beépítettük. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akarat erő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

Az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez:

- fontos, hogy fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl
- a rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai váljanak mindennapi nevelőmunkánk tartalmi elemeivé

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. Óvodánkban az együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakvéleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

A sajátos nevelési igény kifejezi

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakvéleménye.

Nevelőmunkánk során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti
- a gyermek iránti elvárást képességeinek szintjéhez, súlyosságának mértékéhez igazítjuk

- terhelhetőségét biológiai állapota, személyiségjegyei befolyásolják.

A rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés gyógypedagógiai kompetencia. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktor, konduktor-óvodapedagógus, terapeuta együttműködése szükséges.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszhetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai- orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- A mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával
- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése
- Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- a sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása,
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása,
- az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés,
- a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével,
- annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes,

- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához,
- az óvodapedagógusok, valamint a pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával,
- az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, terapeuta segíti (módszertani intézmény, utazó pedagógusi szolgálat). Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.
- az integráltan fejlesztett gyermek számára a fenntartó biztosítja mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a foglalkozásokhoz, önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

- Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülés specifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.
- A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus
  - szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz
  - a foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja

- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba
- A gyermek különleges igényéhez igazodó szakképesítéssel rendelkező, szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:
  - segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását
  - javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására
  - segítséget nyújt a szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről
  - együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait
  - segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában
  - kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával
  - részt vesz a befogadó közösség felkészítésében
  - részt vesz az óvodai foglalkozások és tevékenységek adaptációjában

Az alapító okiratunk szerinti – óvodánkban ellátott – sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés specifikus fejlesztésének elvei, feladatai az óvodai nevelés során

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Beszéd fogyatékos gyermek

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyama-

ta akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája, illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A beszéd fogyatékos gyermek óvodai nevelését megelőzheti a korai fejlesztés.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok

- az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében,
- a beszédértés és észlelés nehézségében,
- kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség),
- a beszéd szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága),
- a beszéd szervi működés gyengeségében,
- a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában,
- az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai),
- a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés/fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés

keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara, az egyenetlen képességprofil.

Az autizmus egyik rejtélyes jelensége a szenzoros integráció zavara. Ez a képesség a szervezeten belülről és kívülről érkező ingereket dolgozza fel, és rendszerezett információvá alakítja. Az érzékszervek és az agy közti bonyolult kapcsolódások miatt az autizmussal élő gyermek látási, hallási, tapintási, szaglási, ízlelési és gravitációs tapasztalatai lényegesen eltérhetnek az átlagos gyermekek tapasztalataitól. Előfordulhat, hogy a gyermek életének minden percében küzd a túlérzékeny idegrendszerét elárasztó erős ingerekkel, de az is lehet, a gyermek érzékei nem eléggé érzékenyek, így nagy erőfeszítésbe kerül testét rávenni a tanulásra és a társas kapcsolatokra.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel

használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva.

Az óvodai fejlesztés fő céljai:

- viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiája
- korai elemi készségek kialakítása (pl.: szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztése
- játékos helyzetekben az érzékek fejlesztése
- jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára a kommunikációs, szociális és kognitív terápia
- az óvodai nevelés során az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használható a fejlesztésre

A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember (gyógypedagógus) vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

Kiemelten tehetséges gyermek:

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

Többféle tehetség létezik:

- intellektuális tehetség (különböző tudományterületeken: matematika, fizika, nyelvi)
- művészi tehetség (képzőművészeti, zenei)
- pszichomotoros tehetség (sport, tánc, kézügyességet igénylő terület)
- szociális tehetség (vezető, szervező, irányító)

A tehetség felfedezésében szerepet játszik a motiváció, hogy milyen elmélyülten foglalkoznak egy-egy őket érintő kérdéssel, milyen szívesen dolgoznak önállóan, hogy mindig a tökéletességre töreksszenek, valamint a kreativitás, egyfajta speciális viselkedés is jellemző.

Célunk: A tehetséges gyermekek fejlődésének elősegítése, tehetségük kibontakoztatása és megerősítése.

Feladatok:

- a gyermek egyéni fejlődési ütemének figyelemmel kísérése,
- differenciált, egyéni bánásmód,
- egyéni fejlesztés,
- a gyermekek speciális, tehetséggondozó intézményekbe való irányítása, hogy tehetségét minél jobban kibontakoztathassa.

9.6. Életkori sajátosságoktól eltérő képességszintű gyermekek fejlesztő, felzárkóztató programja

Az iskolára való alkalmasságra történő felkészítés az óvoda egyik fontosabb feladata.

Az iskolai problémák jelentős része óvodás korban megelőzhető, hiszen a különböző tanulási zavarokra utaló jelek már itt felfedezhetők.

Ezen problémák kiküszöböléséhez nem elegendő a gyermek óvodában maradásának pusztán ténye, hanem speciális nevelőmunkát, fejlesztést igényel az életkori sajátosságaiknak megfelelő eszközökkel, módszerekkel.

Az óvodai fejlesztésben megkülönböztetünk **korrekciós** és **prevenciós** munkát.

Korrekcióval rendezzük a különböző funkciózavarokat, elmaradásokat.

A prevenciós fejlesztés alapvető célja, a problémák megelőzése.

A fejlesztő program folyamata

Indulási szint mérése

- fejlettségmérő lap kitöltése,
- személyiséglap alapján információszerzés az anamnézis során szerzett adatokról, a szociokulturális jellemzőkről,
- a fejlesztendő területek meghatározása.

A fejlesztő eljárások megtervezése

A fejlesztő foglalkozások megtervezésével mindig a meghatározott fejlesztési célokat kell szem előtt tartani.

Az egyes foglalkozásoknál meg kell jelölni, mely célokra irányul elsődlegesen és melyekre lehet másodlagos fejlesztő hatással.

Mozgásfejlesztő program

A mozgásfejlesztésben legalapvetőbb követelmény, hogy a gyermekek jó közérzettel, jó hangulatban (érzelmileg motiváltan) vegyenek részt a mozgásos feladatokban. A versenyszellem túlhajtása viszont éppen a lemaradók miatt veszélyes!

Nagymozgások fejlesztése

Célzott testmozgásokkal, amelyeknél a mozgások tempója, ritmusa, iránya változik.

1. *Járás*

- a. kis és nagy lépésekkel,
- b. különböző irányokba, fordulással,
- c. változó szélességű sávok, vonalak között,
- d. különböző tárgyak megkerülésével, átlépésével, tartásával.

2. *Futás*

- a. különböző tempóban, majd közbeni tempóváltással,
- b. különböző irányokba, majd közbeni irányváltoztatással,
- c. változó szélességű sávok között,
- d. különböző tárgyak megkerülésével, átugrással.

3. *Ugrás*
  - a. “távolugrás”, (páros lábbal ugrálás) ugrás előre, hátra,
  - b. “magasugrás”, ugróiskola, kicsiknél a legegyszerűbb formában,
  - c. különböző alakzatú térbe beugrás-kiugrás (kör, négyszög, stb.),
  - d. ugrálás egy lábon, oldalirányba ugrálás.

4. *Mászás-kúszás: különböző tempóban*
  - a. különböző irányokba, majd irányváltoztatással,
  - b. különböző szélességű és formátumú helyeken és tárgyakon (mászóka, fa),
  - c. különböző tárgyak megkerülésével, átmászásával.

Egyensúlygyakorlatok

1. Állás: a. lábujjhegyen - sarkon állás,
b. egy lábon állás,
2. Egyensúlyozó járás: padon, földre helyezett szivacson, stb.
3. Kúszás: egyenes padon.
4. Ugrás: fellépés kisszékre, leugrás.

Finommotorika fejlesztése

1. Gyurmázás elsődlegesen az anyag tapintásos megtapasztalása, tetszés szerinti formák, alakzatok kialakítása
2. Építőjátékokkal építés (összerakás, kirakás, eleinte minél nagyobb elemekkel, majd fokozatosan kisebbekkel)
3. Papírhajtogatás - papírfűzés, mintaalakítás
4. Puzzle-játékok összerakása, fokozatosan növekvő elemszámokból
5. Mintakirakás lyukas táblán, egyszerűbb formáktól a bonyolultabbig
6. Vágás: domború, vagy előrerajzolt mintákkal, kevésbé bonyolult formától a nehezebbekig
7. “Papír-ceruza” feladatok:
  - a. rajzolás, festés nagy felületre (ujjal, zsírkrétával, színes ceruzával),
  - b. sablonok kiszínezése kiugró hátlapon,

- d. a felnőtt megnevezi és a gyerek megérinti a másik gyerek testrészét,
- e. az előzőek megismétlése csukott szemmel.

Meghatározott testrészekre koncentráció:

- 1. különböző testhelyzetekben (hason, hanyatt fekvő, ülve, állva, térdelve) megtalálni a megnevezett testrészt, megérinteni és megnevezni, mozgásokat végezni,
- 2. valamilyen tárgyat megérintve, ráülve, ráállva, átbújva rajta megtapasztalni a különböző testhelyzeteket, a testrészek és a tárgyak (környezet) viszonylatában.

A test koordinációjának, személyi zónájának alakítása

- 1. Az "oldalosság" tanítása
  - a. színes szalaggal (gumi pánttal) megjelölni a jobb-bal oldalt, kézen, lábon,
  - b. különböző mozgásfeladatot teljesíteni jobb-bal kézzel, (labdát gurítani, babzsákot dobni, karikát felemelni, stb.),
lábakra hasonló gyakorlatok: labdarúgás, ugrálás, emelés, stb.
- 2. A test elülső és hátulsó részeinek megismertetése játékos, mozgásos feladatokkal:
  - a. az eszközt helyezték maguk elé, hátuk mögé,
  - b. fekvő helyzetben a hátukra, forduljanak hasra.
- 3. A test függőleges zónájának megtanítása:
  - a. játékeszközök (karika, labda, babzsák) emelése a fej fölé, lehelyezése a lábakra, vagy a lábak elé.
- 4. Adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása (szék, pad, asztal alkalmazható):
  - a. állj elé, mögé, rá, alá, mellé, mássz át, stb.
  - b. ülj elé, mögé, rá, alá, mellé, mássz át, stb.
  - c. térdepelj elé, mögé, rá, alá, mellé, mássz át, stb.
  - d. fekvő helyzetben elé, mögé, rá, alá, mellé, mássz át, stb.

Testfogalom

Tudatos ismerete a testrészeknek és a test és testrészek funkcióinak ismerete: nagyobb hangsúlyt adva a funkcióknak, a nyelvi megfogalmazásoknak.

1. Képen, rajzon felismerni az egyes testrészeket, a hiányzókat behelyezni.
2. Részekből összeállítani az emberfigurát, testrészeivel együtt.

Az egyes testrészek fejlesztésére alkalmas mozgások

1. Fej
  - a. Fejfordítás és nyakkörzés,
  - b. csukott szemmel megérinteni a szemeket, füleket, orrot, haját, szemöldököt, váltott kézzel és egyszerre mindkét kézzel,
  - c. csukott szemmel a fej fordítása egy adott hang irányába, majd már előre ismert helyzetű tárgy felé.
2. Törzs
  - a. Törzsfordítás lazán leengedett karral, illetve oldalsó, majd mellső középtartásban tartott karokkal,
  - b. a karokat magas tartásba emelve törzshajlítás balra és jobbra, előre és fel.
3. Karok
  - a. Karkörzés előre és hátra,
  - b. karok helyzetének utánzása,
  - c. nyújtott karral tölcserkörzés először kis, majd nagy kör mentén,
  - d. különböző karlengetések ritmusra,
  - e. oldalsó, vagy mellső középtartásból a kéz csípőre helyezése,
  - f. nyújtott kar, karkeresztesítés, majd ismét karnyújtás,
  - g. húzás és tolás, páros munka.
4. Ujjak
  - a. a kéz ökölbe szorítása
  - b. az ujjak ide-oda mozgatása,
  - c. egyenként mozgatni az ujjakat ritmusra,
  - d. a mozgások változatai mindkét kézzel, majd váltva.
5. Lábak
  - a. a padlón fekvő lábemelés, először páros láb, majd váltott láb emelése gyorsan és lassan,

- b. a padlón fekvő lábkörzés a kis körtől a nagyig és vissza,
  - c. állva láblengetés előre, hátra, oldalt és le,
  - d. térdhajlítás és nyújtás, miközben a kezét a combon tartjuk,
  - e. padon ülve a lábak hajlítása és nyújtása, páros láb emelése és leengedése,
  - f. nyújtott lábban magasra rúgni, hogy elérjük a mellső középtartásban tartott kart,
  - g. ugrálás, szökdelés,
  - h. ugrálás váltott lábbal, láblengetés.
6. Lábak és lábujjak
- a. sarokemelés és leengedés,
  - b. a lábfej visszafeszítése (az ujjak emelése, "pipálás"),
  - c. járás sarkon és lábujjhegyen,
  - d. a külső talp élen járás, a karokat tartsuk a törzs mellett,
  - e. ugrálás páros lábban, egyik, másik lábon, váltott lábon,
  - f. törzshajlítás bokafogással,
  - g. hanyatt fekvő, vagy állva a lábbal, vagy a nagylábujjal rámutatni adott célpontra,
  - h. babzsák fölmarkolása lábujjal.

Percepciófejlesztés (észlelésfejlesztés)

Vizuális látás fejlesztése

Az olvasás elsősorban a jól funkcionáló balról jobbra irányuló szemmel követés és a finom szemmozgás ellenőrzésének függvényeként alakul. Célszerű, hogy a gyermekek gyakorolják a szemmozgás kontrollját.

1. A szemmozgás tudatos kontrolljának kialakítása és erősítése.

Mozgó tárgyak követése: balról jobbra, jobbról balra, fel, le, kör, diagonális stb.

A fej mozdulatlan marad, csak szemmel követi a mozgás irányát a gyermek. Könnyítéssül kezdetben végtagmozgással is kísérheti, amely egyre kisebbedő, finomodó: karral, kézzel, ujjal.

Az iránykövetést kísérje az irányok verbális megjelölése.

2. A szem fixációs működésének erősítése:

- a. Ismert játékok, vagy használati tárgyak közül egy kiemelése és annak fixálása 10 mp-ig (fel, le mozgatjuk).
- b. Egy ismert tárgynak, tárgy képének egy részletét megkeresni és azt fixálni 10 mp-ig.

A perifériás látás gyakorlására is igen alkalmas.

3. Vizuális zártság - egészlegesség észlelésének alakítása

Mi hiányzik?

- a. Ismert tárgyak, eszközök egy részletének hiányát felismertetni.
- b. Hiányos képek felismertetése, mi hiányzik róla, mit ábrázolhat?
- c. Rejtett figurák megtalálása.

Vizuális időrendiség felismertetése:

Képeken elmesélt történetek kirakása: mi történt először .... mi következik?

Vizuális ritmus: a legkülönbözőbb vizuális minták folytatása

- a. tárgyakból kirakott - gyöngyök, kockák, rudak, kártyák - minták folytatása,
- b. rajzos - képi - minták elrendezése (fekvő alak, ülő alak, álló, járó...),
- c. sorminták rajzolása.

Vizuális helyzet - pozíció felismertetése (négymezős tábla)

- pl. matematika foglalkozáson a szimmetria,
- mágnes táblán a nevelő elhelyez egy alakzatot adott mezőbe, a gyermekek sajtjukon ugyanoda helyezik azt,
- Az alakzatok adott mezőben más pozícióba elhelyezve, miután a gyermekek ugyanúgy helyezik el.

Vizuális memória fejlesztése

- a. Egyszerű testmozgást bemutatás után emlékezetből lemozogni,
- b. vizuális mintát rövid bemutatás után felismerni, felsorolni, kirakni stb. (fokozatosan növelhető az elemszám és a bemutatás idejének csökkentése).

Az alaklítás és formaállandóság fejlesztése

1. A lehető legtöbb féle alak-forma-méret motoros alakítása
  - a. formaalakítás mozgással, (járás, futás, mászás, ugrás, segítségével: felső végtagokkal való kialakítással, létrehozása testtel, testrésszel),

- b. padlóra rajzolt alakzatok (különböző formák, vagy azonos alakzatok más-más méretben) felhasználása különböző mozgásos feladatok elvégzésére.
2. Különböző tárgyak, alakok, formák, méretek felismertetése a gyerekek környezetében: bemutatásra azonos megkeresése, párosítási, csoportosítási feladatok (lottó, dominó).
3. Adott vizuális minta kirakása: forma, méret, szín szempontjából különböző minták kirakása. (Lyukas tábla, de alkalmazásában a fokozatosság elengedhetetlen: egyszerűbb formáktól a bonyolultabbig, először egyetlen szempont figyelembe vételét követve, pl.: csak szín, vagy csak forma, stb. Kevesebb elemtől az összetettebb formákig).
4. Minták rajzolása, festése
5. Részekből különböző alakzatok összerakása

A tapintásos - sztereognosztikus - észlelés fejlesztése

1. Az alapvető gyurmázási technikák megtanítása:
gömbölyítés, sodrás, lapítás, mélyítés, mintázás gyakorlásával, plasztilin-anyag, nedves homok felhasználásával
2. Különböző formák, méretek alakítása minta után
3. Különböző formák, méretek megváltoztatása. Varázsoljuk el!
4. Ritmikus sorminta készítése, a minta folytatása

Az említett fejlesztési módoknál főszóly a tapintásos tapasztalatszerzésen van. A vizualitás is jelen van, hiszen a kialakított formát látja is, vizuális benyomásokat szerezhet

5. A taktilis csatorna fejlesztése a vizualitás kizárásával:
“Érzékelő zacskó”, “Elvarázsolt zsákocská”
  - a. pusztán tapintással felismerni a tárgyakat!
mi lehet? milyen?
    - mérete,
    - formája
    - felülete,
    - anyaga, stb.
  - b. a tapintással felismert dolgokat
    - párosítani,
    - sorba rendezni fokozatuk szerint,
    - csoportosítani egy-egy minőségi jellemzőjük alapján.

Mozgásos (kinesztétikus) észlelés fejlesztése:

1. Behunyt szemmel a gyermek bizonyos mozgásokat végez az óvodapedagógus segítségével: kézzel (kört ír le a levegőben), lábbal (lépés előre, hátra, stb.), nyitott szemmel mozgásokat megismételni.
2. Hátára rajzolt formát kell mozgással megismételni, képi formáját felismerni.

A térpercepció - térbeli viszonyok fejlesztése

A fejlesztésben mindvégig alapvető szerepe van a tér mozgásos alakításának: a téri irányok bemozgásának, különböző téri helyzetek mozgásos megélésének, az egyensúlyérzék fejlesztésének.

1. Alapvető téri irányok megismerése saját testrészeinek közvetítésével:
  - a. Rácsos papíron, szöges táblán, lyukas táblán a két oldal megkülönböztetése a mellé helyezett kéz segítségével, a középvonal megjelölésével.
  - b. A jobb-bal oldalirányok begyakorlása kiszínezéssel, színes korongok kirakásával.
  - c. A négy fő iránymező megismertetése az ismertetett módon.
2. Térbeli irányok, viszonyok megismertetése a körülötte lévő tárgyakkal.
  - a. Ismert játékeszközök kirakásával a négy irány gyakoroltatása.
  - b. A tárgyak egymáshoz való viszonyának megismertetése mágneses táblán való kirakás, elhelyezés segítségével, mellette, előtte, mögött, alatta, felette.
  - c. Függőleges és vízszintes sorok kirakása különböző szintekből, formákból.
  - d. A fentiek segítségével a szövegek (sarkok) érzékeltetése.
3. A téri viszonyokat kifejező verbális kifejtések megtanítása.

A hallási észlelés (auditív) fejlesztés

Hangzási analízis-szintézis fejlesztése

1. Figyeltessük meg, milyen hangot hallunk, amikor egy ember sóhajt, vagy tüsszent, különböző hangok működnek bennük.
Figyeljünk a természet hangjaira.
2. A pedagógus által bemutatott ritmus letapsolása, vagy lekopogása.
Kezdetben egyszerűbb ritmusokat használunk, majd később nehezebb ritmusokat.
3. Ritmusvisszaadás csukott szemmel.
4. Mondjunk olyan szavakat, amelyek azonos hangzókkal kezdődnek, pld. baba, bögre, bogár, béka, róka, rózsa, stb.
5. Hány szót tud felsorolni, melyek úgy kezdődnek, ma....., te....., si..... stb.
6. A megadott betűhangokból vagy fonémákból olyan általuk ismert szót kell alkotniuk, amelyek tartalmazzák ezeket.

A keresztcsatornák fejlesztése

1. Vizuális-tapintásos interszenzoros működések fejlesztése
  - a. tapintással exponált (felismert) tárgyat kell keresnie a vizuális mintában,
  - b. vizuálisan felismert tárgyat mintául véve, ki kell keresnie tapintással az "érzékelő zacskóból",
  - c. egyre finomabb különbségek felismertetésével gyakoroljuk a kétféle ingermodalitás átfordítását.
2. Vizuális-auditív interszenzoros működés fejlesztése:
  - a. Mutassunk a gyerekeknek ismert tárgyakat, állatok képét, különböző hangforrások vizuális képét és a megszólaltatott hanganyagban ismerje fel az adott hangforrás képét.
  - b. "Figyeljünk a hangokra!"
A hallott hanganyaghoz keresse a hangforrást, "minek a hangja?"
(társak megszólaltatása, hangjukról felismerés).
  - c. Auditív memória fejlesztése: dallamtöredék megismételtetése, majd a hangforrás kerestetése.
3. Vizuális-kinesztétikus interszenzoros működés fejlesztése:

- a. Bekötött szemű gyermek kezével formát rajzoljon a levegőbe és a hátára rajzolt formát felismerje a vizuális mintában.
  - b. Mozgásos élményanyag, forma felismerése vizuális mintában, verbalizálva a formát.
4. Hallási-tapintásos interszenzoros működés fejlesztése:
- a. A gyerekeknek elmondással jellemezni kell azt a tárgyat, amit tapintás útján felismert és azonosított, vagy meg kell találnia tapintás útján azt a játékot, vagy alakot, amit egy másik személy jellemez.
  - b. Kössük be a gyerek szemét. Adjunk hangokat, képezzünk zörejeket és a gyerekek meg kell találnia azt a tárgyat, vagy játékot, ami a hangot hallatta.
5. Szem-kéz koordináció
- a. Célba dobás változó nagyságú formába, változó távolságról, változó magasságú tárgyak fölött,
  - b. célba dobás függőleges célra,
  - c. kugli-játék,
  - d. labdajátékok: dobás és elkapás kisebb és nagyobb labdával.

Verbális fejlesztés

1. Tárgyak megnevezése - (közvetlen környezetből)
2. Térbeli viszonyok - irányok, helyzet, idő.
3. Osztályozás - színek, formák, méret, hasonlóság, különbözőség, ellentétesség.

Az ismertetett fejlesztő program mellett számtalan lehetőséget kínál az óvodai lét egész napos rendje, a korai fejlődés tudatos támogatására.

Reményeink szerint - elemezve az iskolára való alkalmasság kritériumait és összehasonlítva - a fejlesztő program várható eredményeivel alacsonyabb lesz azoknak a gyermekeknek a száma, akiknek az iskolakezdés nehézséget okoz.

9.7. Gyermekorvosi, védőnői tanácsadás

Az óvoda feladata, hogy gondoskodjon a rábízott gyermekek felügyeletéről, testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről az óvodába történő belépéstől a jogszerű benntartózkodás idejében, továbbá a pedagógiai program részeként kötelező, óvodán kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. Gondoskodik a nevelés egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a gyermekek egészségügyi szűrő vizsgálatának megszervezéséről, ennek keretében különösen, hogy az óvodába járó gyermek, évenként legalább egyszer fogászati, szűrővizsgálaton vegyen részt.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. CXC törvényben foglaltaknak megfelelően, valamint az 51/1997. (XII.18.) NM rendelet 4.§ szem előtt tartásával igazgatói kötelesség annak figyelemmel kísérése, hogy a gyermekek korából adódó szűrővizsgálatok megtörténjenek. Az NM rendelet a szűrővizsgálatokat a házi orvos és a védőnő feladatkörébe rendelte. A törvény és a gyermek egészségvédelme érdekében, a szűrővizsgálatok megvalósulásának nyomon követése elengedhetetlen.

Az óvoda feladata továbbá, hogy gondoskodjon a rábízott gyermekek felügyeletéről, a nevelés – oktatás egészséges, biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a balesetek megelőzéséről és a gyermekek rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről, továbbá véleményt ad a tankötelezettség kezdetének megállapításához – a Nkt.-ben meghatározottak szerint.

9.8. Szülői igény esetén, térítés ellenében szervezett szolgáltatások

Az óvoda a fenntartó döntésének megfelelően a szülők igénye esetén egyéb szolgáltatásokat is szervez.

A szolgáltatás olyan tevékenységekre terjed ki, ami nem tartozik az óvoda alapfeladatai közé. A szolgáltatásokat úgy próbáljuk megszervezni, hogy azok színvonala feleljen meg a Pedagógiai Programban meghatározott céloknak, valamint azok igénybevétele ne jelentsen aránytalanul nagy terhet a szülő számára.

A nevelési időn túl szervezett szolgáltatások:

- gyermekúszás

- korcsolyaoktatás
- gyermektánc
- idegennyelv oktatás
- zeneovi
- hittan

A szülői igényeket szeptemberben felmérjük és az igényeknek megfelelően szervezzük meg.

Idegennyelv oktatás

Célja: a gyermek megismertetése egy idegen nyelven keresztül (angol, német) játékos mondókákkal, énekes-dalos játékokkal, a gyermeki élettel kapcsolatos alapszókinccsel.

Igénybe vevők köre: középső és nagycsoportos korú gyermekek.

Úszásoktatás

Célja: az úszáson keresztül a gyerek egészsége, testi fejlődésének elősegítése, harmonikus mozgás kialakítása a víz természetes közegében.

Igénybe vevők köre: nagycsoportos korú gyermekek.

Korcsolya oktatás

Célja: a gyermekek jéghez szoktatása, egészsége, testi fejlődésének elősegítése egy hasznos téli sporttal való megismertetése.

Igénybe vevők köre: nagycsoportos korú gyermekek.

Gyermektánc

Célja: a gyermek élvezze az esztétikus mozgás örömét, a zene ütemére a kognitív képességek fejlődjenek.

Igénybe vevők köre: középső-, és nagycsoportos korú gyermekek.

Zeneovi

Célja: a gyermek megismertetése a vokális és az instrumentális zenével, a zenéhez kapcsolódó játékos mozgásformákkal

Igénybe vevők köre: középső és nagycsoportos korú gyermekek.

10. A Pedagógiai Program beválás vizsgálata

Vizsgáljuk pedagógiai programunkat, mint dokumentumot, valamint annak megvalósulását, a gyermekek fejlődését.

Az ellenőrzést, értékelést végzik:

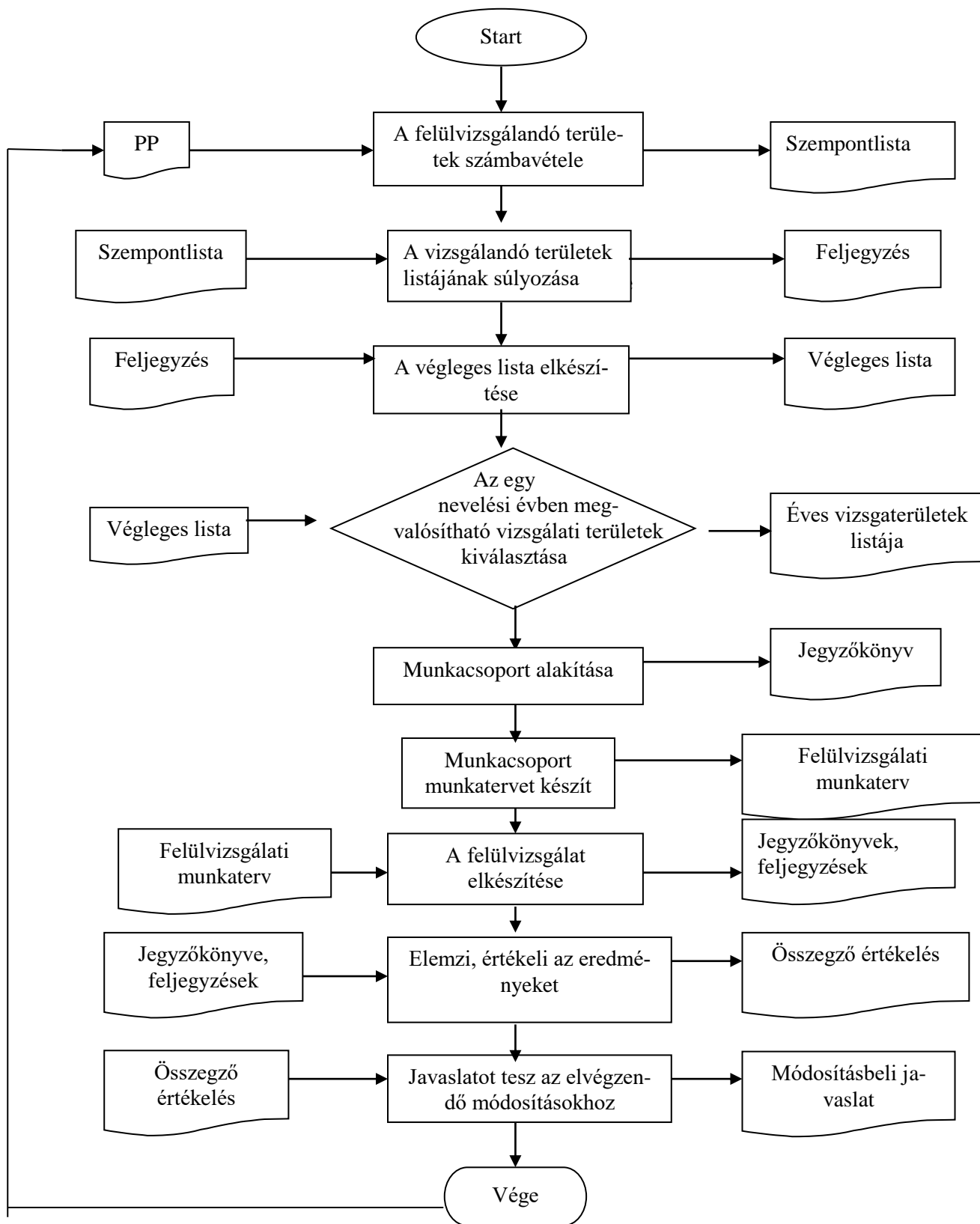
A pedagógiai program eredményességi vizsgálatának felelőse, irányítója az igazgató, melyet az arra kijelölt team segítségével végez a törvényi szabályozók figyelembe vételével.

A pedagógiai program véleményezésének szempontjai, módszerei:

- a program felülvizsgálatakor (indításakor) diagnosztikus értékelés, tájékozódás, helyzetfeltárás
- a program megvalósítása közben formatív értékelés, a hibák, nehézségek feltárása, információk gyűjtése az önkorrekcióhoz (mérőlapok, humanisztikus módszerek)
- dokumentumok elemzése (az ellenőrzés értékelés dokumentumai alapján)
- feltételek vizsgálata (humán- és tárgyi feltételek vizsgálata)
- a kimenet vizsgálata (iskolakészültségi kritériumoknak való megfelelés mérőlapokkal, humanisztikus módszerekkel)

A program beévlásvizgálatának folyamatábrája

A folyamatra leírása

1. Az éves gyermek mérések eredményeiből leszűrt tapasztalatok alapján háromévente a felülvizsgálat területeinek számbavétele.
2. A listát közösen súlyozzuk.
3. Fontossági sorrend szerint elkészítjük a vizsgálandó területek listáját.
4. A végleges listából kiválasztunk annyi vizsgálandó területet, melyet egy nevelési évben fel tudunk vállalni.
5. A vizsgálat elvégzésére három fős munkacsoportot alakítunk.
6. A munkacsoport elkészíti a munkatervet.
7. A munkaterv alapján a munkacsoport elvégzi a felülvizsgálatot.
8. Értékeli, elemzi az eredményeket.
9. Javaslatot tesz az esetleges módosítások elvégzésére.

Hatáskörök és felelősök

<i>Lépés</i>	<i>Felelős</i>	<i>Érintett</i>	<i>Informált</i>
1. A vizsgálati területek számbavétele	Minden óvodapedagógus	Gyerekek	Igazgató
2. A vizsgálati területek súlyozása	Megbízott pedagógus	Minden óvodapedagógus	Igazgató
3. A végleges lista elkészítése	Megbízott pedagógus	_____	_____
4. Az egy nevelési évben megvalósítható vizsg. területek kiválasztása	Nevelőtestület	_____	_____
5. Munkacsoport alakítása	Igazgató	Nevelőtestület	_____
6. Munkacsoport elkészíti a munkatervet.	Munkacsoport vezető	_____	Igazgató
7. A felülvizsgálat elkészítése	Munkacsoport vezető	Nevelőtestület	Igazgató
8. Elemzi, értékeli az eredményeket	Munkacsoport vezető	_____	Igazgató
9. Javaslatot tesz az elvégzendő módosításokhoz.	Munkacsoport vezető	Nevelőtestület	Igazgató

11. Legitimációs záradék

SZOMBATHELYI SZIVÁRVÁNY ÓVODA

Intézmény OM-azonosítója: 036462

Intézmény nevében:

**Ganzerné Dávid Gabriella
igazgató**

Legitimációs záradék

Fenntartó nevében:

**Szombathely Megyei Jogú Város Közgyűlésének Kulturális, Oktatási és Civil
Bizottsága a Szombathelyi Szivárvány Óvoda Epochális rendszerű
Pedagógiai Programját ..... számú határozatával
jóvá hagyta.**

.....

**Dr. László Győző
alpolgármester**

A dokumentum jellege: nyilvános

Érvényesség: 2024. január 1.

P.h.

ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

Pedagógiai Program érvényessége:

Az Epochális Rendszerű Pedagógiai Program 2024. január 1-től határozatlan időre szól.

A Pedagógiai Program módosításának módja:

A módosítást kezdeményezheti:

- a fenntartó
- az igazgató
- nevelőtestület (2/3-os többség esetén)

A módosítás indokai:

- a pedagógiai program bevalás vizsgálata indokolja
- a pedagógiai programot érintő törvény, vagy egyéb rendeletmódosítás

A módosítást a nevelőtestület tagjai írásban terjesztik elő. A módosító indítványokat 3 nevelési éven keresztül összegzi az óvoda igazgatója. Ezt követően a következő nevelési év végére elvégezzük a Pedagógiai Program szükséges módosítását.

12. NYILVÁNOSSÁGRA HOZATAL

Epochális Rendszerű Pedagógiai Programunkat a helyben szokásos módon nyilvánosságra hozzuk, melynek célja, hogy az érintettek tájékoztatást kapjanak az intézményben folyó pedagógiai munkáról, illetve az intézmény által nyújtott szolgáltatásokról.

A megismerés formája, rendje:

Az óvodába lépő gyermekek szüleit az igazgató az összevont szülői értekezleten tájékoztatja a Pedagógiai Program tartalmáról.

Az időközi módosításokkal a csoport óvodapedagógusok ismertetik meg a szülőket a csoport szülői értekezleteken.

Hozzáférhetőség biztosítása:

A szülőket az óvoda hirdetőtábláján tájékoztatjuk a hozzáférhetőségről.

A dokumentum minden óvodai csoportban nyomtatott formában rendelkezésre áll.

Tájékoztatás kérés és tájékoztatás adás rendje:

Tájékoztatást a Pedagógiai Programról:

- a csoport szülői értekezleteken és fogadóórákon az óvodapedagógus,
- a nyílt napok alkalmával az igazgató ad.

MELLÉKLET

ESZKÖZJEGYZÉK

A taneszközök kiválasztásának elvei

Taneszköz minden olyan tárgy, dolog, anyag, eszköz, amelyet a gyerekek játékaik során és tanulási tevékenységükben felhasználnak. A taneszköz kiválasztása a munkaközösség és a nevelőtestület javaslatai alapján történik.

A taneszközökkel szemben támasztott követelmények

- Funkcionalításban feleljenek meg az epochális nevelés feladatrendszerének.
- Legyenek tartósak, esztétikusak.
- Könnyen kezelhető.
- Veszélytelen legyen a gyermekekre (törési felülete nem lehet érdes, nem tartalmazhat ártalmas anyagot).
- Az adott korcsoport életkori sajátosságainak feleljen meg.
- Az eszköz kiválasztásnál előtérbe helyezzük a természetes anyagokat.

Mivel az epochális tanulás eszközszükséglet nagy részét az óvodapedagógus maga készíti, ezért ezeket az elveket feltétlenül tartsák szem előtt.

Pedagógiai programunk megvalósítását segítő eszközök jegyzéke

Nevelési területek	Rendelkezésre álló készletek	Fejlesztések, beszerzések
Ének-zene, énekes játékok eszközei	Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembe vételével, a kereskedelmi forgalomban kapható, illetve az óvodapedagógusok által készített ritmushangszerek: cintányérok, dobok, triangulumok, tik-fák, csörgők, valamint óvodapedagógusi használatra: furulyák, metronom, hangvillák, magnók, CD-lejátszó és a zenehallgatáshoz szükséges zenekazetták és CD-k.	Az elhasználadott eszközök szükség szerinti pótlása. A zenehallgatáshoz szükséges hanganyag bővítése.
Vizuális, képzeletfejlesztő anyagok, eszközök	Csoportlétszámnak megfelelő mennyiségben: ábrázolási tevékenységet fejlesztő, rajzolás, festés, mintázás, képalakítás, kézimunka, barkácsolás tevékenységet segítő anyagok. Eszközök: színes ceruzák, grafitceruzák, zsírkréták, táblakréták, gombfesték, temperák, ecsetek, ecsetes tálak, vizes edények, ollók, ragasztók, színes papírok, kartonok, rajzlapok, különböző méretben és színben, krepp papírok, hajtogatató lapok, hurkapálcák egyszínű és színes pasztillin gyurmák, só liszt gyurmák, agyag, fatáblák, zsák varrótűk, fonalak, szövokeretek, textíliák, természetes anyagok, (az óvodapedagógusok munkáját segítő barkácsolási könyvek), ragasztópisztolyok, cikk-cakk olló.	Szülői támogatással a hiányzó eszközök, anyagok folyamatos pótlása.
Mozgásfejlesztés mozgást segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	<u>Csoportszobában, tornaszobában:</u> a gyermeklétszám figyelembevételével a testnevelés eszközei: babzsákok, só zsákok, különböző méretű és anyagú labdák, maroklabdák, szalagok, kendők, karikák, botok, ugrókötelek, valamint a létszám arányában kosarak, padok, tornaszőnyegek, zsámolyok, szekrények, bordásfalak, stb. <u>Udvaron:</u> gyermekcsoportonként mászóakák, csúszdák, hinták, rönkhinták, gyűrűk, tányérhinták, kötelek, homokozók, nagyméretű autók, billegők, kosárlabda palánkok, babaházak.	Önerőből az elhasználadott eszközök javítása, pótlása szülői segítséggel, többféle labda beszerzése. Önerőből az udvari játékok javítása, karbantartása, elhasználadott játékok (homok, homokozó) pótlása szülői felajánlásokból.
Anyanyelvi fejlesztés, kommunikációs képességfejlesztés eszközei	Gyermekcsoportonként a létszám függvényében: képeskönyvek, ismeretterjesztő kiadványok, diafilmek, kártyák, szójátékok, bábok, drámajátékhoz szükséges óvodapedagógusok által készített kellékek, díszletek.	Az eszközök bővítése költségvetésből, pályázati pénzekből.

Környezet- ismereti és matematikai képeségeket fejlesztő esz- közök	Értelmi képességeket és kreativitást fejlesztő, ismeretnyújtó játékos munkalapok, melyeket az adott témakörhöz az óvodapedagógusok készítettek, valamint a kereskedelmi forgalomban kapható képességfejlesztő játékok, taneszközök, gyermeklétszámnak megfelelő mennyiségben. Számítógép+ szoftver, projektor, másoros videó kazetta, TV, videó készülék, diavetítő, fénymásoló.	Az elhasználódás mértékétől függően bővítjük a saját készítésű munkalapok számát, játékra kapott pénzből új fejlesztőjátékok vásárlása csoportonként.
Munkatevé- kenységhez szükséges eszközök	A gyermekek életkorához és méreteihez igazodó takarító szerszámok, munkavégzéshez szükséges eszközök, kerti szerszámok, villanysütők, teafőzők, turmix gépek.	Az eszközök bővítése, folyamatos cseréje.